Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DEN GAMLE KAMMERHERRE

UDDRAG AF
KAMMERHERRE, OBERSTLØJTNANT
ERNST GOTTHOLD EMIL BODENHOFFS
EFTERLADTE PAPIRER

VED

WILLIE BODENHOFF

H. HAGERUP - KØBENHAVN
1935

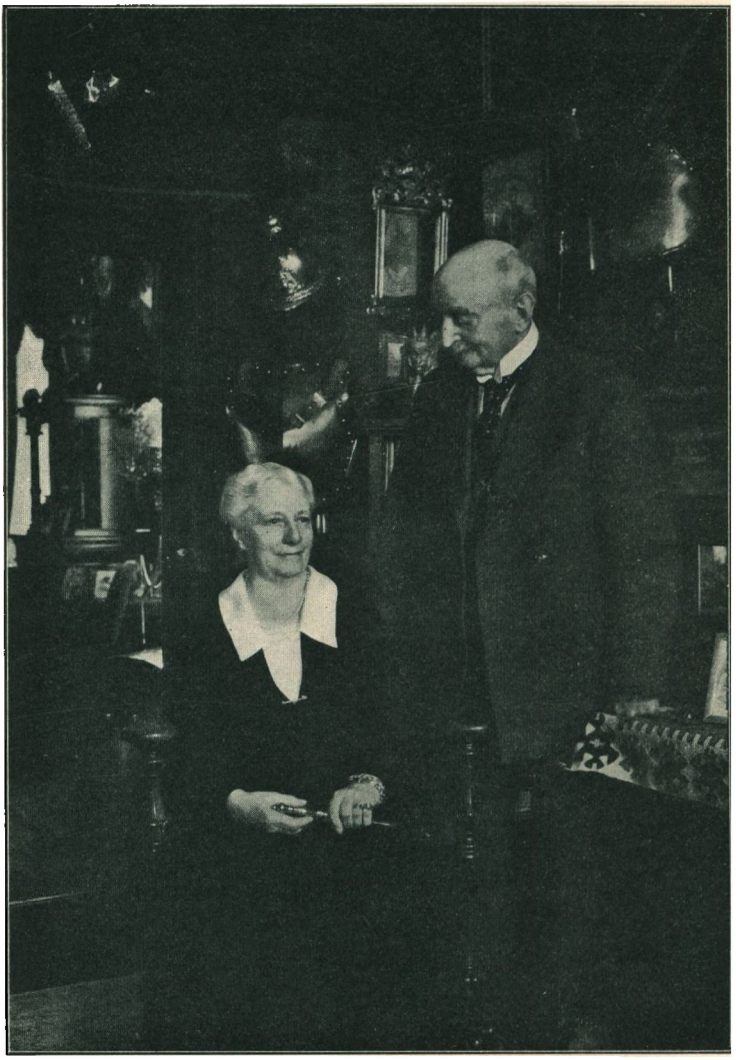

Kammerherre E. Bodenhoff og Kammerherreinde Mathilde Bodenhoff - 1932.

DEN GAMLE KAMMERHERRE

UDDRAG AF
KAMMERHERRE, OBERSTLØJTNANT
ERNST GOTTHOLD EMIL BODENHOFFS
EFTERLADTE PAPIRER

VED

WILLIE BODENHOFF

H. HAGERUP - KØBENHAVN
1935

INDLEDNING

Ved Gennemgangen af min afdøde Fars uhyre Brevsamling, er jeg ofte stødt paa Breve til ham fra Mennesker, der i varmtfølte Ord har takket ham for hans Bøger.

Mange af min Fars Læsere har givet Udtryk for Ønsket om, at Far vilde skrive sine Erindringer — og derved skabe en Fortsættelse, bl. a. af den Bog, der af alle hans Bøger er blevet mest læst, nemlig »Et lykkeligt Hjem«. Jeg selv har tidt talt med Far om dette Spørgsmaal, og af hans efterladte Papirer kan jeg se, at han har syslet med Tanken.

Da Far i 1914 udgav »*Den gamle General*«, skrev han i sit Forord, at saa mange havde ønsket at erfare noget om Generalens, hans gamle Bedstefars senere Liv, og mange har nu efter Fars Død talt til mig om Udgivelsen af hans egne Optegnelser.

Af Hundreder og atter Hundreder af Breve, har jeg nu foretaget dette Uddrag, der belyser Fars Liv fra hans ganske unge Aar til han i 1934 afgik ved Døden.

Det er Breve, der er skrevet til hans Broder Fabrikant *Ferdinand Bodenhoff* paa *Klostermølle*, og til hans Søster Fru *Marie van Deurs* paa *Glentholm*, til min Mor og til min Bedstemor Kammerherreinde *Elise Bodenhoff* — der skrev de Breve, Far udgav under Titlen »*Et lykkeligt Hjem*«.

De samme Navne, baade paa Mennesker og Steder gaar igen i alle Fars Breve, som de gaar igen i alle hans Bøger. En usigelig dyb Kærlighed til de gamle Forældre, aander ud af hver Linie, en Kærlighed, der ikke alene omsluttede de to, men ogsaa hans Bedstefar »Den gamle General« paa *Louisenhøj*, som ogsaa vil være Læserne af Fars Bøger velkendt — og til hans Bror og Søster, hvis Tilværelse han første Gang omtalte under Skildringerne fra *Jønneval*.

I alle de Breve, han gennem et helt langt Liv har skrevet, dukker de gamle Navne op — Navne som *Jønneval* i Norge — *Louisenhøj* ved Aarhus — *Stenderup Strand* ved Kolding — *Egelund* ved Fredensborg — Hjem fra forskellige Perioder i hans lange Liv, og Hjem han aldrig glemte, men som han i alle sine Bøger har omtalt.

Naar jeg har gjort det Skridt at udgive disse Breve og Notater, er det, fordi jeg synes, de rummer et Fond af Minder fra en Tid, der svandt, og giver et Billede af Dage, der aldrig kommer igen — inden Krigen delte Verden i før og nu.

Gennem hver Linie i Fars Breve aander den dybeste Kærlighed til Slægt, Konge og Fædreland.

Han var, hvad General *Lemvigh's* Datter skrev i *Berlingske Tidende* ved hans Død: »En glødende Patriot, og en ærekær Mand — retfærdig og mild i sin Dom over andre, streng imod sig selv, der gjaldt ingen Akkord, enten — eller. Han var en Taler af Guds Naade. Ud fra sit rige og poetiske Sind formaaede han at mestre Ordet som kun faa. Aandfuld og kærlig var han, vittig og rammende, men aldrig ondskabsfuld. For os, der gennem mange Aar har kendt og elsket ham, er hans Bortgang et smerteligt Tab.«

Julius Clausen skrev ved samme Lejlighed i *Berlingske Ti-*

dende om Far: »Den ridderlige, fine, gamle Herre er gaaet bort — hans Vugge stod i Norge — i et Norge, der følte sig beslægtet med Danmark og faktisk ofte var det — i et Norge, hvor Slægtstraditioner og gammel Kultur holdtes i Ære. Alt dette fandt Udtryk i den henrivende friske og følte Slægtsbog »Et lykkeligt Hjem«. Det er en af de smukkeste Erindringsbøger i vor personalhistoriske Litteratur.« Og J. C. skriver videre »Men Bodenhoff dømte selv saare beskedent om sin literære Virksomhed: Det var en Gæld til lyse Ungdomsminder, han derved vilde betale«.

Og »Hejmdal« skrev, han var en »trofast Søn af Grænselandet«. Ja Far var trofast — mod Grænselandet, og i hans Hjerte stod Dybbøls Navn indridset med uudslettelige Bogstaver.

»Det Ord, der melder sig, naar man skal karakterisere Kammerherre Bodenhoff«, skrev Kaptajn *Axel Pontoppidan* om Far i »Berlingske«, »er Ordet ridderlig. Han var ridderlig ikke blot i Ydre og Form, der var gammeldags chevaleresk, men ogsaa af Karakter. Han var en dygtig og i alle Maader udmærket Officer, en Kavaller af den gamle Skole, en fint kultiveret Mand, varmhjertet og uegennyttig og en Fædrelandsven i dette Ords smukkeste Betydning.«

Louisenhøj ved Aarhus.

1873—1874

FRA DEN STILLE PROVINS TIL HOVEDSTADEN HALVFJERDSERNES OG FIRSERNES KØBENHAVN DEN KONGELIGE LIVGARDE — KEJSERMORDET I 1881 SKANDALERNE VED STORKESPRINGVANDET

8. Maj 1873. Aarhus.

Har været paa Opmaalingsøvelse hele Dagen i den dejlige Thorskov. Der var mageløst dejligt derude. Skoven var næsten udsprungen — den yndigste Skovbund var der, Fuglesang og stille mildt Solskin. Mange glade Minder fra Barneaarene strømmede ind paa mig — hver Plet var mig jo bekendte, Vejene, hvor *Bedstefar* red med mig og *Bruder,* de første Aar vi boede paa »*Louisenhøj*«. Den store Sten, som Bedstefar bad os to Drenge tage med hjem, Tyskernes Skydevold, hvor Bruder og jeg rodede som Muldvarpe og hentede os mangt et Pund Bly, som vi brugte til Skibskøle. Hvert Sted her ovre er mig saa uen-

delig dyrebart, og en Tur gennem den gamle Skov ved »*Louisenhøj*« faar mig til at føle mig som et bedre Menneske. Alle letsindige Tanker forsvinder, og mit Sind er fyldt af Tak til Gud for alt, hvad han har gjort for mig og mine elskede, og Bøn til ham om at bevare gamle Bedstefar, mine Forældre og Søskende lykkelige og glade.

General von Müller og Generalinden, født von Örtz.

Gaar ofte Tur forbi »Louisenhøj« — de nye Beboere har ligesom Bedstefar stor Interesse for Haven, der luges og graves. Hvor er det herligt at have sin Tjeneste i Guds fri Natur, og ikke længere sidde som en anden Student paa Skolebænken og lære om, hvor mange Træbolte og Opstandere Englænderne har paa deres Fæstningslavetter, eller hvor mange Kugler, der var i de enkelte Kuglekasser til de forskellige Kalibre under Gribeauval og Vallière i Frankrig. — Studier af en tvivlsom Nytte — men en utvivlsom Kedsommelighed.

Tiden gaar dejligt med Middage og Baller. Her er mange smukke Damer i denne By. Lever lystigt og befinder mig vel. Kommer ofte i »*Polyhymnia*« og tænker ofte paa Bedstefar, særlig naar vi synger Visen:

»Kære Mand, hvor kom du fra.
Ak, fra Polyhymnia«,

den har han sunget saa tit for mig, naar vi gik vore Ture paa »*Louisenhøj*«. I Dag paa Oberstens Fødselsdag var jeg der for at gratulere. Det morede mig ikke saa meget, at han i et langt Foredrag gav mig et historisk Resumé af hele Istedslaget og derved lagde et saadant Beslag paa mig, at jeg slet ikke kom til at tale med hans smukke Døtre.

Forleden diverterede jeg mig med et Krigsforhør, og i Gaar med en Krigsret. Altsammen over en ulykkelig fjollet Fyr, der var deserteret. Han mistede Cocarden og fik 6 Gange 5 Dages Vand og Brød. Nogle vilde endog have tilføjet 50 Slag Rotting som Dessert — men Gud ske Lov, slap han.

3. Februar 1874. København.

Efter nu at være kommen en lille Smule til Ro, kan jeg endelig skrive lidt igen. Har nu forladt *Aarhus* og sidder i *København.* Det var lidt tungt at skilles fra den jydske Hovedstad — fra den kære *Glæselske* Familie, baade Gamle og Unge, og fra det Hjem, jeg der havde fundet i Aarhus, hvor der er bleven vist mig saa megen Godhed og Venlighed, som jeg maatte være meget utaknemmelig for at glemme.

Jeg skulde have sejlet fra *Aarhus* Kl. 9½ Lørdag Aften, men Skibet blev saa meget forsinket, at det først kom til at gaa Søndag Morgen Kl. 6. Da jeg i Kattegat kom op paa Dækket vaskede en Sø saadan over Skibet, at jeg blev vaad til Skindet — søsyg var jeg ogsaa — for første Gang i mit Liv. Op ad Dagen blev Søen roligere og jeg altsaa Karl igen.

Gjorde et morsomt Skibsbekendtskab. Der laa en tyk Isbjørn i Pelsværk fra Top til Taa og solede sig paa den ene af Hjulkasserne med en Mine, som om hele Verden tilhørte ham. Ved at se ham ligge saadan, kunde jeg ikke lade være at smile ironisk og sætte mit mest impertinente Ansigt op, hver Gang jeg paa min Vandring gik forbi ham — ganske som om jeg ikke faa Øjeblikke før havde været lige saa ynkelig en Figur som Skriveren i Anders Tikjøb. Det duperede ham aabenbart, i Særdeleshed, da alle andre Passagerer, der lod til at kende ham, skrabede og krøb for ham hele Tiden. Pludselig rejste han sig og kom hen til mig og bad mig meget høfligt, om jeg ikke vilde gøre ham den Fornøjelse at gaa ned og drikke en Flaske Vin med ham. Samtidig præsenterede han sig som Grosserer *G. O.* Hvorfor sige nej til en høflig Indbydelse? Altsaa gik jeg med ham ned. Paa Vejen fik han sanket en Skibsreder og en Skibskaptajn med som

Gæster. Han betroede mig, at han længe havde lagt Mærke til mig oppe paa Dækket — da han kunde se, at jeg var en Adelsmand fra Top til Taa ligesom han selv. Hans Forfædre havde, fortalte han, ejet Slotte i England, selv ejede han flere Godser i Jylland, paa Sjælland og i Prøjsen og havde været Løjtnant i England i sine unge Dage. Han kunde godt lide mig, sagde han, fordi jeg havde en paafaldende Lighed med *Struensee*. Heraf tog han Anledning til at drikke med mig paa en bedre Skæbne end nævnte Greves. Alt, hvad han fik, var ikke godt nok, og snart kastede han Glas og Flasker hen paa Kakkelovnen, snart smed han Opvarteren en Daler i Hovedet, og snart sendte han samme tjenende Aand en Støvlehæl bagi. Han smed omkring sig med Penge og trak endelig som Slutningsnummer, da Opvarteren snød ham lige for Næsen af ham, en amerikansk Dolk frem. Han var aldeles rasende. Til sidst betroede han mig sin meget vægtige Tegnebog, der vrimlede af store Sedler, og bad mig betale Regningen. Derpaa gav han mig sit Æresord som Adelsmand og Millioner paa, at han, inden der var gaaet et Aar, skulde gøre mig til Kaptajn ved sin Indflydelse og sine Penge — om ikke her saa i England, hvor man kan købe Officerspatenter. I det hele taget var han meget høflig imod mig, hvorimod han lidt efter lidt blev ubehagelig mod de andre Gæster, især mod den gamle Reder, der hele Tiden vilde forsikre ham om den Fornøjelse, det havde været ham »at gøre Hr. Grossererens Bekendtskab«. Han fik kun det Svar paa al sin Opmærksomhed. »Aa, hold bare Kæft, De gamle Bonde — gamle Fæ« osv. Mig lovede han de flotteste Middage i København og to Fuldblodsheste vilde han stille udelukkende til min Disposition.

Naa, han kan nu være rolig, jeg skal ikke benytte mig af hans Gæstfrihed eller tage hans Heste. Vi skiltes som de bedste Venner, da vi gik fra Borde.

Nu stod jeg i København — og følte mig paa eengang saa fremmed og ene — blev ganske melankolsk og er det endnu. Jeg ved jo slet ikke, hvordan Fremtiden vil blive. Har lejet et

yndigt møbleret Værelse i St. Kongensgade — det koster 10 Rigsdaler, hvilket ikke er ubilligt her i Byen — denne larmende By, der gør mig ganske ør i Hovedet. Man kan ikke gaa tyve Skridt i Ro paa Gaden, før smaa Gadeunger kommer rendende med »*Nyt Aftenblad*«, som de stikker lige op i Næsen paa een, med høje Opfordringer til at købe det for en Skilling. Sporvognene, der var kolossale nok i Forvejen, er nu dobbelt saa høje som tidligere — to lukkede Etager. Den øverste er Røgkupé for Herrer. De kører ofte med fire Heste for.

Der bygges og arbejdes meget — *Det kongelige Teater* er nu næsten færdigt udvendigt, og »*D'Angleterre*« bliver ogsaa nyopbygget. Glæder mig til at se Kongens Nytorv om et halvt Aarstid, naar Hovedvagten og alle de grimme Skure om det gamle Teater er kommet væk.

Er stærkt optaget af Embedsmændenes Lønningstillæg — mig vil det give 4 Rigsdaler om Maaneden, det er da altid noget.

Lykkelig den Dag, Eksamen er forbi — at føle sig fri for alt, hvad der nu trykker een: Ængstelse for Fremtiden og Utaalmodighed efter at naa det Maal, som man tragter efter. Glæder mig til den Dag, jeg har tilkæmpet mig den Stilling, som er min eneste Lyst og det eneste, jeg føler, jeg duer til — og saa ingen Eksamen at tage mere i dette Liv. Jeg kan slet ikke taale at tænke mig, at det skal gaa galt — noget andet end Officer vil jeg ikke være, og kan jeg ikke være. Jeg haaber det bedste, og jeg gør, hvad jeg kan.

8. November 1880. København.

Paa Mandag skal jeg fremstilles for Kong *Christian den Niende*. Han kommer jo kun ind fra *Bernstorff* og giver Audients hveranden Mandag, og paa Onsdag skal jeg paa min første Gardervagt. Guderne beskytte mig for alle de Smaadumheder, som man første Gang er tilbøjelig til at gøre sig skyldig i.

Jeg er lykkelig og glad, og jeg tilstaar ganske stille for mig selv, at jeg ikke kan lade være med at skæve ned ad de brede Sølvstriber paa mine Benklæder.

13. Februar 1881. København.

Var i Gaar til en stor Fest i *Casino* til Fordel for Børnehjemmet. Det var et nydeligt Syn at se Teatret fyldt af festklædte Herrer og Damer — der var ualmindelig mange, nydelige Damer — jeg har aldrig set saa stor en Samling virkelige Skønheder paa een Gang, men for at bruge et Avisudtryk, det var vist ogsaa Blomsten af Københavns Beau monde, der var til Stede. Næsten alle Gardens Officerer med Fruer var der, saa jeg morede mig storartet.

E. Bodenhoff som Løjtnant.

Mindre festligt følte jeg det i Dag, da jeg i Stedet for at have en smuk ung Dame under Armen — havde en Spegepølse og en holstensk Ost. Min Forsyning var nemlig sluppet op, og da min Oppasser havde fri, gik jeg selv til Høkeren. Nu sidder jeg hyggeligt i min lille, lune Stue med en lang Pibe efter det velsmagende Aftensmaaltid, der i Aften smagte mig om muligt endnu bedre end ellers. Om det skulde være af samme Grund, som man siger, at den Fisk, man fanger selv, smager bedst? I Dag har jeg været et Slags Hjemmemenneske, men ogsaa kun i Dag, for jeg har fire Baller tilgode i de første ti Dage. Paa Onsdag skal jeg til den østrigske Minister, paa Søndag hos Jægermester *Dinesens* og paa næste Onsdag hos den nye vestindiske Guvernør og paa Torsdag til Hofbal.

Arendrup, min gode, trofaste Ven — har givet mig en ordentlig Forskrækkelse. Han virker for den eventyrlige Plan at gaa i græsk Tjeneste. Det vil være mig en stor Sorg, hvis han forlader Garden. Han er for god en Kammerat til, at han skal ende sit Liv for en vild Tyrks Kniv. Hans Bror blev dræbt i Ægypten. De Brødre har altid haft en mærkelig Æventyrtrang i sig.

14. Februar 1881. København.

Arendrup kommer da heldigvis ikke afsted. Kong *Georg af Grækenland* har selv indstændigt fraraadet ham det, og Kong *Christian* har i den Anledning bedt ham trække sin Ansøgning tilbage. Kongens Ønske — Arendrups Lov. Dronning *Louise* talte med mig om det i Dag ved Taflet, og hun sagde, at Provianteringen dernede ofte var overordentlig slet, og at Grækerne tit ikke fik andet end Løg: »og det kan vist Løjtnant *Arendrup* ikke leve af,« tilføjede hun med et Smil og saa med et betegnende Blik paa hans begyndende en bon points. Han selv er ked af det, men den Sorg bliver vist snart slukket.

20. Februar 1881. København.

Det var et nydeligt Bal hos Jægermester *Dinesens*. Tredive dansende Par. Glimrende Souper og megen Champagne. Jægermesteren var meget stolt af at have samlet saa mange unge Piger og mente, det var en stor Kompliment til hans Smag.

Hos den østrigske Minister var baade Kronprins *Frederik* og Kronprinsesse *Louise*, Prinserne *Hans, Vilhelm* og *Valdemar* og endvidere Hundrede Gæster af det højeste Aristokrati, Diplomater p. p.

Man klager saa meget over Aldersgrænsen for ældre Militære, men maatte jeg raade, skulde der tillige oprettes en Aldersgrænse, indenfor hvilken ingen Dame burde have Lov at gaa nedringet. Der var paa dette Bal ingen Grænser. Damer paa Halvfjerds generede sig ikke for at vise deres knoklede og spidse Yndigheder, Hals og Arme, der mindede stærkt om Halsen paa en Kalkun, hvor Skindet er saa rigeligt, at der sikkert kunde være tre Arme i Stedet for een. Nogle var i den Grad nedringede baade for og bag, at jeg syntes, det foruden at give et bundkomisk Syn, tillige afgav et uanstændigt.

Jeg husker i sin Tid en »Dame«, der blev vist frem i Aarhus paa Markedet. Hun benyttede bl. a. sin »gorge« til Spise-, Skrive- og Toiletbord, men jeg vil være ærlig, naar jeg siger, at hun var spinkel ved Siden af enkelte af de højfornemme Damer ved dette

Bal. Forresten var der uhyre livligt, og jeg morede mig bedre, end jeg havde ventet. Konversationen gik paa alle mulige Tungemaal, men da jeg mest dansede med svenske, danske og norske Damer, fik jeg ikke Lejlighed til at blotte mig. Mit Balkort var beskrevet som følger: Comtesse *Ahlefeldt,* Frk. *Wedel Heinen,* Comtesse *Posse,* Grevinde *de la Gardie,* Baronesse *Wedel* og to Frk. *Løvenskjold,* Døtre af Hofmarschallen. Fik en straalende Soupé, hvor det forresten, som ved de fleste af den Slags Fester, kneb med at faa noget at spise. Jeg var glad ved at være godt fodret hjemmefra.

26. Februar 1881. København.

Morede mig ganske fortrinligt paa Hofballet — hvilket vistnok enhver maatte gøre, som har Øje og Øre for virkelig elegant og kongelig Pragt og for smukke og fine unge Damer i dejlige Toiletter — for blændende Lyshav og for en vidunderlig Musik.

Jeg kunde ikke lade være at tænke paa, at her i den samme Sal har *Mor* og *Far* følt sig lykkelig til Mode og moret sig for en Generation tilbage — og min kære gamle *Bedstefar* og *Bedstemor* for to Generationer siden. Det er meget troligt, at deres Øjne har hvilet paa de samme svære mørkerøde Atlaskes Gardiner — de saa nok ud til at være mange Aar gamle. Langs de tre Vægge stod de dansende, langs den fjerde sad de kongelige Herskaber paa en fløjelsklædt Forhøjning med Lænestole. *Dronningen* maa have været ualmindelig dejlig, da hun var ung — hun er smuk endnu. *Kronprinsessen* saa nydelig ud i en ualmindelig kostbar hvid Atlaskeskjole med Kniplinger og Diamanter og med et kolossalt Slæb, som slog den halve Sal over, og var saa tungt, at det formeligt gjorde ondt, hvergang det ramte een over Benene — og det passerede ofte. *Dronningen* var ligeledes klædt i hvidt Atlask, indvirket med Guldbroderier. Jeg dansede alle Danse, undtagen Borddans, hvilket af mere kyndige Sjæle blev mig fraraadet, da man saa nemt selv ikke fik noget at leve af, naar man skulde sørge for sin Dame.

Med en for mig selv i en halv Time indøvet fransk Sætning,

der udtrykte min Tak til den østrigske Ministerfrue Baronesse *de Frankenstein,* for Ballet forleden, inklinerede jeg for hende.

Soupéen var mageløs i enhver Retning. Vi svælgede i Trøfler, Strassbourg og mange andre Ting. Champagne saa meget vi vilde. De to gamle Lakajer fra Arveprinsens bukkede saa glade, da de saa mig.

Om fjorten Dage skal der være Bal hos Kronprins *Frederik,* og jeg glæder mig meget.

15. Marts 1881. København.

Her er frygteligt koldt, og det kniber med at faa Kul, men nu bryder Isen vel snart op igen. Det er ogsaa paa Tide. Kul koster 5 Kr. Tønden, saa det har været et rigt Aar for Kulhandlerne. Der er vist mangen fattig Stakkel, som har maattet fryse bittert i Vinter.

Ved Taflet i Gaar var *Kronprinsens* Børn. De er kvikke og søde, og de havde svær Lyst til at tage min Bjørneskindshue fra mig, hvilket jeg dog ikke gav dem Lov til. *Arendrup* oplyste mig bagefter om, at det havde været klogt af mig, thi *Kongen* havde engang sagt til en Kaptajn, der havde ladet de smaa løbe med Huen, at han ikke ønskede den benyttet som Legetøj for hans Børnebørn.

Kronprinsens Bal er aflyst paa Grund af Sorgen. Der hersker for Øjeblikket en temmelig trykket og alvorlig Stemning i Byen. Enkedronning *Caroline Amalies* Død har vakt megen Vemod, hvilket man bedst ser deraf, at man næsten kun møder alle pæne Herrer med sorte Handsker. Om Ceremoniellet ved Begravelsen er der endnu ikke taget nogen endelig Bestemmelse, men i Dag tales der om, at hele Garden skal til Roskilde. Ved Hove har Dødsfaldet vakt megen Sorg — særlig Prins *Valdemar* er meget bedrøvet. Med Arve-Prinsesse *Caroline* er det slet ikke saa daarligt; hun selv siger, at hun intet fejler, kun lidt Forkølelse, og hun kan sommetider skænde godt paa sine Omgivelser, hvilket de betragter som et godt Tegn.

En Række Baller og Middage er sagt af paa Grund af Sorgen,

saa nu er det nok forbi med den glade Selskabelighed i denne Saison.

Megen Forfærdelse, ja, næsten Lammelse har det afskyelige Kejsermord vakt, og Folk taler om og tænker næsten ikke paa andet. De vagthavende Officerer var til Taffel i Søndags, og *Kongen* fik Telegrammet fra *St. Petersborg*, ligesom man havde rejst sig. Han læste det højt for dem alle, og det vakte naturligvis overordentlig Bestyrtelse. Vi har alle lagt Kort hos den russiske Minister. Nu er vor Æresoberst blevet Kejser — vist kun en lidet misundelsesværdig Lykke.

29. Marts 1881. København.

Var til Sørgegudstjeneste forleden i det russiske Kapel. Det var en meget interessant Gudstjeneste, skønt jeg naturligvis ikke forstod et Ord af det hele. Der var en Mængde forunderlige Ceremonier, udførte af tre Gejstlige, som stadig gik frem og tilbage mellem »det hellige« og det »allerhelligste«. Snart sang de langsomt, snart hurtigt, snart sammen, snart Vekselsang, og talte med hinanden gennem lukkede Døre og svang Røgelseskar. Det endte med, at vi alle stod med et tændt Lys i Haanden.

Der var meget ringe Plads — Kapellet er kun en almindelig trefags Stue. Alle stod — om det saa var *Dronningen*, stod hun under den første Halvdel af Højtideligheden. Senere blev der dog hentet en Stol til hende. Hun saa svag og lidende ud.

Arveprinsesse *Caroline* er temmelig syg i denne Tid, hun kan ingen Ting taale, men forlanger alligevel de mærkeligste Ting at spise, forleden f. Eks. Risengrød. Tit faar hun Smørrebrød om Natten. *Dronningen* besøger hende et Par Gange hver Dag — ofte i hendes Spisetid — men det kan den stakkels, gamle Prinsesse ikke lide — hun vil spise alene.

De store Begivenheder — Enkedronning *Caroline Amalies* Død og Kejsermordet, udelukker dog ikke Københavnernes Interesse for andre ikke slet saa vigtige Hændelser. I Gaar var der saaledes hele Dagen stort Opløb paa Amagertorv, uden at det var muligt at opdage Grunden. Drosker, Lygtepæle o. l. blev benyttet

som Stader for Tilskuerne. Endelig fik jeg Rede paa Aarsagen. En halvvoksen Dreng, »Støvlepudser Nr. 1«, som var ifærd med at pudse Fodtøj for de Spadserende, var blevet ked af den Opsigt, han vakte, og havde drukket en ung, videbegærlig Jævnaldrende en Skalle — efterfulgt af det deltagende Spørgsmaal »Fik du 'en«. Hvilket iøvrigt var overflødigt, da Modtagerens blodige Næse af sig selv maatte give den fornødne Kvittering. Forresten virker den saa højt priste Folkeoplysning slet ikke som Modgift paa Raaheden, og man ser overhovedet hyppigt Slagsmaal og fulde Folk paa Gaderne.

17. Juli 1881. København.

I denne Tid drejer alle Samtaler sig om den ondartede Difteritis paa Strandvejen, der har krævet flere Ofre. Den er dog heldigvis nu i aftagende. Man er overordentlig forbitret paa *Jøden H.*, der har købt den afdøde Arveprinsesse *Carolines* Ordner og bagefter af *Kongen* forlangt 15,000 Kr. mere, end han havde givet for dem. Etatsraad *L.* skal ogsaa have tjent henimod et Par Hundrede Tusind Kroner ved at sælge Arveprinsessens efterladte Papirer pp., hvis Værdi han ifølge sin Stilling kendte. Han købte dem meget billigt og solgte dem til fuld Værdi.

28. August 1881. København.

Til Middag i Gaar hos Vinhandler *C. H. Mønster*. Jeg havde den lille *Mathilde* til Bords. Hun er en lille, morsom een med et følsomt Hjerte.

I Dag til Middag hos Onkel *Gähler*, der som sædvanlig glimrede ved sit sære Væsen og sine besynderlige, fantastiske Historier.

14. November 1881. København.

I Aften har jeg bedt *Mathilde Mønster* om at blive min Kone — og hun har givet mig et rigtigt lykkeligt ja. Jeg har spekuleret meget længe derpaa, men nu turde jeg ikke vente længere. Vi er saa lykkelige begge to. Fru *Mønster* har givet sit Samtykke. Den gode Gud gør os nok lykkelige.

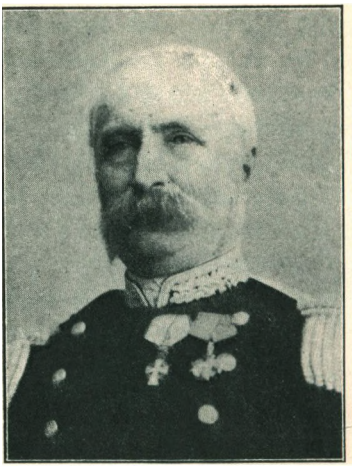

Kammerherre, Overførster Emil Bodenhoff.

Kammerherreinde Elise Bodenhoff.

1882—1883—1885

HOFLIV — UROLIGE DAGE PAA AMALIENBORG PLADS EN JULEAFTEN HOS KONGEPARRET CHRISTIAN IX, DRONNING LOUISE

11. Januar 1882. p. t. Stenderupstrand.

I Dag er den kære, gamle *Bedstefar* lagt i den stygge, sorte Kiste. Jeg saa ham ikke, da jeg nødigt vilde have et andet Indtryk af ham, end det, jeg har i Forvejen. Han var altid saa god og kærlig imod mig, som imod alle, og hans Død har bedrøvet mig meget.

Gud har været god imod mig — først nu i mit tredivte Aar sendes mig den allerførste Sorg — men saa har han sendt mig som Modvægt den største, den dybeste Lykke — min *Titte*.

18. Januar 1882. p. t. Aarhus.

Bedstefars Begravelse var meget smuk, med al den militære Honnør, som kan gives en afskediget Officer. Men selv om man ved, at en gammel, lidende Mands Bortgang er en Lindring baade

for ham selv og hans Nærmeste, gribes man dog af en dyb Sorg ved at se ham, som man skylder Tak for saa megen Kærlighed, sænkes ned i den kolde Grav.

6. September 1882. Charlottenlund Slot.

Lever som Blommen i et Æg i Glans og Herlighed og nyder det lille 8 Dages Afbræk i den daglige Tjeneste ret af Hjertens Lyst.

Her er yndigt paa Landet, og de høje Herskaber er meget naadige. Hoffet er meget lille, vi er hver Dag kun 7 til Bords. Jeg frygtede mest for Aftnerne herude, da jeg af mine Formænd hørte, at der slet ikke spilledes Lou, men udelukkende konverseredes. Dog maa jeg sige, at det hele gaar langt livligere, end jeg havde troet, og Deres kongelige Højheder søger hele Tiden at drage alle med ind i Samtalerne. Den første Aften blev der endog gjort saa mange Løjer og leet saa meget, at *Kronprins Frederik* sagde til mig, som jo var her for første Gang, at jeg vist fandt, det var et meget stift Hof. Han selv er ofte meget vittig. Om Aftenen findes ikke en eneste Lakaj i Stuerne, men Hofdamerne — for Tiden tre — skiftes til at byde og skænke The og senere byde Tykmælk. I Søndags var her et Par Gæster, i hvilken Anledning vi røg efter Taflet. *Kronprinsesse Louise* og Damerne gik med ind i Rygeværelset og opholdt sig hele Tiden der. *Kronprinsen* bød selv Cigarer om, men da jeg stod og talte med *Kronprinsessen,* røg jeg selvfølgelig ikke. Saa kom den lille 13-aarige Prins *Christian* hen med et tændt Lys, og *Kronprinsessen* bad mig ryge — saa var jeg jo nødt dertil. *Kronprinsessen* talte meget med mig om *Mor* og om min Forlovede.

Børnene er søde og velopdragne, og vi er gode Venner. Den ældste, Prins *Christian,* kom straks i Gaar hen til mig og sagde: »I Dag skal vi sidde ved Siden af hinanden ved Bordet — det er dejligt«.

Jeg var i Forgaars i Teatret med Herskaberne og kørte saaledes for første Gang med røde Kuske — vandrede op ad Kongetrappen og var i det hele taget slet ikke billig.

Krieger og *Hegermann* er begge overordentlig elskværdige, og Hofdamerne søde. I Morgen, *Dronningens* Fødselsdag, skal jeg til stort Taffel, og i Overmorgen kommer *Titte* her til Frokost.

Titte og jeg møblerer paa Kraft i alle vore Stuer i denne Tid — det vil sige i Fantasien. Vi maler Vægge og Gulve, slaar Tæpper paa og hænger Gardiner op. En lille, hvid Haand har taget min og nu begynder Vandringen til Egne, hvor ingen kan være lykkeligere end vi to.

20. December 1882. København.

Titte og jeg har levet i forfærdelig Sus og Dus i den sidste Tid, vi har været til Middag hver eneste Dag. *Dronningen* spørger mig engang imellem om Brylluppet. Hun mener ikke, der er noget at vente paa. Paa Søndag skal der lyses for første Gang, og om en Maaned skal Brylluppet staa. Der er bedt over 100 Gæster.

4. Januar 1883. København.

Hans Majestæt spurgte mig i Dag om *Titte* gik ud nu — og da jeg svarede ja, var han saa venlig at spørge mig, om hun saa ikke vilde med til Hofballet. Kongen tænker paa alt og alle.

Min lille Grævling »Nigger« er blevet meget vigtig og meget hoverende. Den sad nemlig i Dag en hel Time paa Prins *Valdemars* Skød, og den har ikke kunnet taale, at Prinsen kaldte den en lille Niggerskønhed.

26. September 1883. København.

Mødte i Dag i Gala paa Kejserskibet. Modtoges ved Falderebet af *Kejser Alexander* og *Kejserinde Dagmar*. *Kejseren* bar Gardens røde Gala. Det høje kejserlige Par bød med et Haandtryk hver af deres Gæster velkommen ombord. I Skibets smukke Saloner var foruden de russiske og de danske Majestæter hele vort Hof tilstede. Der blev dejeuneret i de to Saloner, og under Dejeuneren kom *Kejseren* hen i Døren til den Salon, hvori vi

Gardeofficerer havde Plads, med sit Glas i Haanden og hilste paa os. Under hele Frokosten spillede det store, kejserlige Orkester, og ligeledes mens Kaffen blev drukket oppe paa Dækket.

24. Februar 1885. København.

Fik forleden Aften Ordre til at møde paa Kasernen for at rykke med 50 Mand til *Amalienborg* for at forstærke Vagten og være behjælpelig med at holde Ro og Orden. Ordren kom Kl. 7.

Det var forresten ganske morsomt, der var dog lidt »Stemning« ved Situationen. Vi stod naturligvis i Rapport til Politiet, som havde besat *Casino* med en betydelig Styrke. Endelig Kl. 9¼ skete der noget. En Betjent kom styrtende ind paa Vagten og meldte, at en Sværm kom ned ad Bredgade. I et Nu var vi i Gevær og i Løb over Pladsen med mine 50 Mand, delte i tre Dele, hver til sin Indgang. Det var ret imponerende at se Gaden tætpakket af den raabende Menneskemængde. De hujede og skreg, men stoppede straks, da de saa Garden i Løb, og stod som en Mur i en Snes Alens Afstand. Saa trængte de bageste paa, og de forreste kom ganske tæt ind paa os — men nogle Stød af Geværkolberne var tilstrækkeligt til at holde dem borte. Da de saa endelig saa' endnu en halv Snes Gardere i Løb rykke hen imod det truede Punkt, gjorde hele den tapre Skare omkring og løb hujende og pibende afsted. Der var forresten en Del af Sværmen, der raabte »Leve Kongen«, saa det kan man da egentlig ikke kalde Revolution.

Forresten livede det mig meget op at se, hvor glade Garderne var ved den lille Affære, og jeg fik i Grunden det Indtryk, at de var kede af, at det ikke var blevet Alvor. Bliver det rigtig til noget en Dag — hvad jeg dog ikke haaber — saa véd jeg nu, hvad jeg for Resten vidste i Forvejen, at man kan stole paa Garden. Kl. 12 var alt roligt, og jeg kunde marchere hjem med Folkene.

Paa Fredag skal jeg til Bal hos *Kronprinsen* — maaske træffer jeg *Far* der.

10. April 1885. København.

Det har været en drøj Tid — denne »Revolutionstid«. Vi har været meget i Beredskab, men der har ikke været en eneste Revolutionsmand paa eller i Nærheden af *Amalienborg* siden Provisoriedagene. I Morgen skal der være Protestmøde i *Folketeatret*, og saa skal vi naturligvis igen være indespærrede paa Kasernen — hvis der, hvad jeg dog ikke tror, skal blive Spektakler. Gud ske Lov, at Ministeriet tager ordentlig fat nu. Der er udgaaet Ordre til Søforternes Restauration og til meget andet, som Folketinget havde sagt nej til.

23. Juli 1885. København.

Var med *Blixen, Lembcke* og *Gersdorff* til Sommerrevyen paa Frederiksberg Morskabsteater. De andre Gardeofficerer var alle til Taffel, og det kunde vi jo ikke blive mætte af. Revyen var morsommere end den i Tivoli, trods den gaar i decideret Venstreretning. Naar der kom et rigtig slemt Angreb paa det ene eller andet politiske Parti, blev der larmet voldsomt med Bravo eller Piben. Tæppet maatte ofte ned, og saa blev der straks stille. Saa hørte man en halv Snes gemytlige Stemmer raabe: »Lad os saa gaa videre — nu er vi artige«. Saa gik Tæppet op igen, og de spillede lystigt videre.

Juli 1885.

Oplevede forleden et ret mærkeligt lille Eventyr. *Titte* og jeg var med *Far* paa Tur til Tidsvilde Hegn. Pludselig standsede Far ved en enligstaaende Tidselbusk, som han fortalte mig var uhyre sjælden, og som kun fandtes ganske faa Steder i Danmark. Pludselig sagde han: »Nej se, her har nok været nogen for nylig, der har taget af Busken, Skaaret er ganske friskt, og der hænger et Par Guldbriller midt inde i den«. Han tog Brillerne og gemte dem i sin Lomme.

Da vi var paa Hjemturen, et Par Mil fra Tidsvilde Hegn, indhentede vi to Herrer, der efter Udseendet at dømme var Lærere eller Adjunkter — begge stærkt beskjægede. Den ene bar en Botani-

serkasse hængende over Skuldren og i Haanden havde han en smuk og kraftig Tidsel, spækket med lyse Pletter. Idet vor Landauer passerede dem, rakte *Far* Brillerne ud til den Vandringsmand, der bar Tidslen, med de Ord: »Værsgod — der har De Deres Briller«. Han saa forbavset op paa *Far*. »Men hvor i Alverden véd De dog det fra?« »Jeg kendte Dem paa Tidslen,« svarede *Far*. »Brillerne hang midt inde i den eneste, som staar ved Tidsvilde Strand«.

Denne Historie minder mig forresten om een, *Bedstefar* engang oplevede paa Kongevejen ud for Rudersdal Kro. *Bedstefar* stod og ventede paa *Arveprinsen* for sammen med ham at køre til Taffel hos *Frederik den Syvende* paa Frederiksborg. *Bedstefar* skriver i sine Optegnelser følgende, under Overskrift »En Heksehistorie«:

»Det begav sig en Søndag i 1848, ved Midsommertid, at to unge Mennesker — efter det ydre at dømme af Urtekræmmerstanden og i en Alder af en Snes Aar — gjorde en Fodtur.

Da de passerede Rudersdals Kro, ytrede den ene: »Aah, jeg har tabt min Stokkeknap«. »Naar saa du den sidst?« »Ja, ved Lyngby havde jeg den endnu, senere ved jeg ikke.« »Saa er det for langt at gaa tilbage, og desuden er det jo uvist, om vi finder den.«

Vandringen fortsattes efter endnu adskillige Udraab og Beklagelser. Samtalen blev hørt af en civilklædt Person, som hvilede bag Hegnet, ventende paa en Vogn fra Hovedstaden. Sidste Person, kjed af at vente, gik ned ad Vejen imod Roils Bom (nuværende Holte Hotel) for at gaa Vognen i Møde. I Nærheden af Kroen saas noget glimte i Græsset. Det blev optaget og se — det var en dejlig Perlemors Knap, den omtalte Stokkeknap. Personen stak den i Lommen. Den ventede Vogn kom nu. Den spadserende satte sig ind deri, indhyllede sig i en lyseblaa Dragonkappe og bedækkede sit Hoved med en lyseblaa Militærhue. Det gik nu rask videre af Fredriksborg til.

Tæt ved Birkerød saas de før omtalte tvende Ungersvende. De standsede og saa til Siden, da de bemærkede en Vogn i stry-

gende Trav, trukket af fire vælige Heste, fare dem forbi. Paa Bukken det højkongelige højrøde Liberi in duplo, bagpaa ditto ditto i grønt med vajende Fjer i sølvbeslagne Hatte. Og man tænke sig deres Forbavselse, ja Bestyrtelse, da der fra Vognen tilkastedes dem den savnede Stokkeknap, og det af en Person, som de aldrig havde set, end mindre talt med. Hvad de sagde, tænkte, hvorledes de forklarede sig selv og andre denne Begivenhed, det ved jeg ikke og faar det vel aldrig at vide, men at det hele med Rette maatte forekomme dem uforklarligt og næsten som et Hexeri, det er rimeligt«.

1. November 1885. Fredensborg.

Var til Taffel baade i Gaar og i Dag. Spillede Whist efter Theen og endte begge Dage med at faa Risengrød Kl. 11½. I Dag var *Kronprinsens* Børn her. Har det hyggeligt, men jeg savner min elskede, lille *Titte* og takker Vor Herre for hende. Hun skriver flittigt til mig, og jeg længes ofte hjem fra Taflerne for at læse hendes Breve. Spillede i Aften Lou med *Dronningen* og vandt. Hun har lige skrevet til *Mor* og bedt hende komme herud en af Dagene, men jeg tror ikke, *Mor* er rask nok dertil.

11. November 1885. Fredensborg.

I Dag har *Mor* været hos *Dronningen* og *Far* hos *Kongen. Far* fortalte mig bagefter, at *Kongen* havde udtalt sin Beklagelse over, at jeg, naar jeg nu snart bliver Kaptajn, »vel desværre« skal væk fra Garden — en Tid.

I Aften talte *Dronningen* meget med mig om *Mor,* og hun sagde, at det altid var hende saadan en Fornøjelse at være sammen med hende — de talte saa godt sammen om Kunst og Litteratur, Teater og Musik. *Dronningen* vil en af Dagene besøge de to Gamle paa *Egelund.*

2den Juledag 1885. København.

Jeg synes imellem, at jeg er saa lykkelig, at jeg næsten frygter for, at det ikke kan vare. Det er, naar jeg betragter *Titte* og

min lille Dreng. Jeg er lykkelig i mit Hjem og lykkelig i min Tjeneste — kan et Menneske forlange mere.

Min Juleaften paa *Amalienborg* var hyggelig og morsom. Der var i den store Festsal et kolossalt Juletræ midt paa Gulvet og rundt langs alle Væggene Borde med en Udstilling af de dejligste Ting — især naturligvis fra *Rusland* og *England,* fra hvilke Lande der var kommet Kurer med Gaverne. *Kongen* var meget elskværdig imod mig og forærede mig et overmaade smukt, men noget sart Cigarfutteral og en i en Æske indpakket Metalcigar — det var en Blyant. *Dronningen* forærede mig en Tegne- eller Skitsebog. Hun sagde, den var til at tegne i. Af Prinserne *Hans, Vilhelm* og *Valdemar* fik jeg ogsaa Gaver.

Alle Børnene kom hos *Kongen* og *Dronningen* Kl. 8. De Voksne først Kl. 9, saa jeg saa ikke Børnenes Glæde, men en Del af deres Legetøj saa jeg.

1886—1887—1889

VREDE OVER PROVISORIERNE — FAMILIELIV VENEDIG OG PARIS — VERDENSUDSTILLINGEN

13. August 1886. København.

Politiken og *Socialdemokraten* er fyldt af giftige Artikler imod de to nye provisoriske Love, der er blevet udstedt i Dag, og som er dem meget imod — men som glæder mig.

Paa Mandag kommer *Kong Carlos af Portugal* hertil. Han skal være her 4—5 Dage og bo paa *Amalienborg* — Christian den syvendes Palais. Der skal gøres megen Stads og Gala af ham.

Titte er nu borte paa 8nde Dag hos de elskede to Gamle paa *Egelund*. Hjemmet her er intet, naar hun ikke kvidrer i det. Jeg savner hende, men glædes over al den Kærlighed de to kære Forældre viser hende. Hjemmet her er saa tomt, naar hun ikke er her. Takker Gud for al den velsignede, umaalelige Lykke, han har kastet i mit Skød.

5. November 1886. København.

Vi glæder os umaadeligt til den forøgede Familie, og er mærkværdigvis aldeles ligeglade hvilket Køn den smaa end bliver af. Nu skal vi forøvrigt snart flytte fra dette vort første Hjem. Det vil alligevel falde haardt at skilles fra det, hvor alt har været idel Lykke.

De første Hjem som Nygifte — Stedet hvor den første, lille Dreng blev født. De Stuer, som har været Vidne til saa megen Kærlighed, saa megen stille dybfølt Glæde, skal snart rumme andre, maaske gnavne og trættekære Væsner. Men aldrig vil man

dog i de senere Aar ligegyldigt gaa den Dør forbi, som ledte een saa mange Gange ind til de første Aars fredelige Glæder. Men det gælder kun om, naar man flytter, ikke at glemme Freden og Lykken, men tage dem med sig i det nye Hjem — saa sørger den gode Gud nok for, at »de første Aar« vil strække sig over en lang, lang Aarrække. Man hører saa ofte Folk sige, at de bedste Aar er væk, naar Børnene kommer — Nonsens. Thi Ægteskabet og Samlivets smukkeste og dybeste, ædleste Poesi kommer netop først med de smaa.

Sundhed og Tilfredshed i Livet er de lykkeligste Gaver, et Menneske kan opnaa fra oven. Livet er saa kort, og hver spildt eller ødelagt Dag tæller ikke saa lidt. Derfor er det Synd at spille sine Dage.

21. Februar 1887. København.

Titte har i Morges faaet en lille Dreng, og jeg har takket den algode Gud for hans Hjælp og Naade, der saa let førte den nye, unge Bodenhoff ind til hans nu begyndte saa gaadefulde Liv. De sidste tre-fire Uger har været meget slemme — og jeg har været saa bekymret og ængstelig og tænkt saa grufulde Tanker. Har været frygtelig angst og har ofte maattet trykke Taarerne tilbage for ikke at ængste hende, som jeg jo netop skulde søge at gøre stærk. Hver Dag har jeg saa inderligt bedt Vor Herre om at holde sin Haand over hende og mig og ikke nogensinde skilde os to ad, før hun var blevet en lille, hvidhaaret Morlille og jeg en gammel, bedaget Bedstefar. Jeg har tænkt paa, hvor lille et Pust der behøves for at bringe den fuldstændige Ødelæggelse over mit Liv. Nu har Gud hjulpet os over den store Begivenhed, og nu vil vi med den største Forsigtighed og med den mest jublende Tak bidrage vort til, at det fremdeles maa gaa godt og velsignet. Nu sover den lille Mor — og jeg er lykkelig. *Emil* er ogsaa lykkelig over »Ninne Boer kommen — ninne Boer ikke faa Mils Pisk. Dorkenanne Ben kommen med ninne Boer«. Da samme Ninne Boer skreg, udbrød Emil med en af Harme dirrende Stemme og glødende Øjne: »Ninne Boer er *saa* uartig«.

11. Juli 1887. København.

Saa i Aften min Kollega »*Kaptajn*« *Jules* — dekoreret med den græske Kristusorden og en portugisisk dito paa Brystet — stige til Vejrs med sin Balon i Tivoli. Den med Hæder bedækkede Mand nægtede sig imidlertid ikke den Adspredelse at agere Sprællemand imellem Himmel og Jord over Hovederne paa Tivolis Publikum. Han løftede sig op med Hænderne i Tovene over Gondolen og sparkede i Luften med Benene som en rasende.

I Bredgade saa jeg i Formiddags en rødhaaret Diplomat løbe med Long-Tong Boldtræ gennem Bredgade. Han saa ud som en gal. Hvide, uldne Bukser, der var opsmøgede, og hvide Turistsko samt en graa, lang Overfrakke og Straahat. Under hans stærke Fart blæste Hatten af ham, og han maatte tilbage i fuldt Løb efter den, fægtende i Luften med sit Boldtræ. Folk lo dygtigt af ham. Det er for hans og Konsorters Skyld, at Kastelvagten maa trække op uden Musik for ikke at forstyrre D'Herrer, naar de spiller Bold paa Volden. Meget nyttigt for deres respektive Lande. Saa stort er Hensynet til den Slags Folk, at Tropperne i Kastellet nødes til at staa ovenpaa hinanden, naar der skal holdes Øvelser. Generalen, som to Gange om Aaret viser sig paa Fælleden, inspicerer med glad Stolthed to Gange om Ugen de ovennævnte Spillere — Snobberi!

16. September 1887. Kvarter i Kongsted ved Ringsted.

Min Vært, en Bonde paa ca. 42, er en storartet Mand. Han blev Enkemand i Fjor, og det lød saa rørende, da han sagde, at han aldrig gik i sin Have mere, fordi han og hun i tidligere Dage gik der i hver en Fritime, de havde. Han havde tre Børn, som han giver en god Opdragelse, og som klynger sig op ad ham. Selv Klaver holder han til dem: »For De kan tro, jeg ved, hvad det vil sige at pines af ingen Kundskaber at have«. Han har megen dyb Følelse og sund Fornuft, hvilket kan opveje mange Kundskaber. Der er dog mange Bønder, som er langt mindre Dyr, end *Schandorff* beskriver dem. For Eksempel de gamle Folk, jeg var indkvarteret hos i Egby. De gik med hinanden i Haanden

Haven rundt og viste mig den. Konen pegede ud over Blomsterne og sagde: »Ja, vi har det jo kun tarveligt og gammeldags, men naar vi har været ude engang imellem og saa kommer hjem igen, saa tænker vi dog altid, at der er dog allerbedst hjemme«. Det er vist ganske sundt for os Københavnere at se og lære andre Mennesker at kende — og forstaa dem.

I *Vendslev* havde jeg et slemt Kvarter. I det hele bevæger vi os i en rigtig Venstreegn, med *Bergs* Billeder overalt, samt *Frederik den Syvende* og *Grevinde Danner*. Folkene har det ogsaa daarligt. Jeg selv har omtrent hver Dag faaet Sødsuppe og er nu snart ked af al den Melpap. Forleden vilde en Bonde, hos hvem jeg var indkvarteret, lægge mig og min Sekondtløjtnant i Seng sammen, men det gik dog ikke.

Passerede i Dag et lille Hus, der hed Egelund, og saa tænkte jeg paa det Egelund, der rummer alt mit kæreste og dyrebareste paa denne velsignede Jord — min lille *Titte,* mine to smaa Drenge, og de to elskede Gamle.

6. April 1889. København.

Fik i Dag et langt og yndigt Brev fra Marie. Det voldte mig en inderlig stor Glæde. Jeg kender ingen — uden *Mor* — der kan skrive saadanne Breve, som hun. Hele hendes kærlige, dybe, indre Menneske straaler ud af hver en Linie.

Far var forleden hos *Kongen* for at tage Afsked fra Tjenesten. *Kongen* var meget venlig imod ham. Jeg tror egentlig, det vil være en stor Lettelse for *Far* at blive fri for al Hoftjenesten. Han er for gammel nu, og *Far* elsker sit Hjem. Det gør jeg ogsaa — og vi har et lykkeligt Hjem, som vi er inderlig glade for. Hjemmet er og bliver dog det første af alt.

Paa Mandag skal jeg til Bal hos *Kongen* sammen med *Far,* og i næste Maaned rejser *Titte* og jeg til *Venedig* og *Paris*.

25. Maj 1889. Venedig.

Venedig — en længe drømt Forhaabning opfyldt og de mest fantastiske Forventninger overfløjne. Det er som at komme i Paradis.

Konduktørens monotone Raab »Venezia« — oplyste os om, at *Tittes* og min Drøm var gaaet i Opfyldelse. En sortsmudset Fyrbøder stod gnaven og ligegyldig ifærd med at smøre Maskinen. Det forekom mig, i den Stemning jeg befandt mig, ufatteligt, at ikke ogsaa han saa lykkestraalende ud, og jeg havde den største Lyst til at spørge ham, om han da ikke vidste, at han stod i Venedig. Det var, som om Himlen selv bidrog til at smykke Byen, da vi holdt vort Indtog. Solen var brudt frem og kastede sit stærke Lys paa Canale-Grandes blanke Vand, der gengav alle de ældgamle Paladser, med deres spraglede Kolorit, i saa skarpe Linier og saa stærke Farver, at det næsten var umuligt at sige, hvor Virkeligheden hørte op, og hvor Spejlbilledet begyndte.

Dybt greben af Markuskirken. Man blændes af al den straalende Pragt, der overalt møder Øjet — det er, som befandt jeg mig ikke i en Kirke, men som var jeg kommet Guddommen nærmere — kommet ind i det allerhelligste. Hvor stemmes ikke Sindet til Andagt, og hvilken Trang føler man ikke til netop her, paa dette saa eventyrligt skønne og tillige betagende højtidsfulde Sted, i uforstyrret stille Bøn at henvende sig med alt, hvad der maatte hvile tyngende paa Hjertet, til ham, for hvem dette Tempel blev rejst, og som man har en Følelse af her at være nærmere, end man nogensinde tidligere har været eller maaske senere vil komme. Ligesaa opløftende denne Kirke virker ved sin alvorlige Skønhed, lige saa frastødende er hele det Liv, der hersker derinde. Paa en Prædikestol stod en Gejstlig og læste snøvlende og ramsende op af en tyk Bog. Han var omgivet af en Skare paa henved hundrede Mennesker, der dog intet fyldte i det store Rum. Og saa den Sværm af paatrængende Førere, der altid forstaar at bringe mig ud af Stemning og vække mit Raseri ved deres Paatrængenhed. Om disse Mosaiker er af Tintoretto eller af en anden, er mig saa absolut ligegyldigt. Naar jeg selv heldigt er undsluppet disse Vampyrer, ofte kun ved høj Grad af Grovhed, har jeg følt den inderligste Medlidenhed med den Skare, han bagefter har kapret sig, og som nu med aabne Munde og begavede Udtryk i Ansigterne som en Flok Faar trasker i Hælene

paa ham — og som ved intelligente Miner søger at lade ham forstaa, at alle de af ham nævnte Malere og Kunstnere fra det 12. til det 17. Aarhundrede for dem er lutter gamle Bekendte. Kunde man jage alle disse Snyltere, der frækt skændes, ja, bogstaveligt slaas om deres Bytte, ud af Helligdommen, vilde et Besøg i Markuskirken være vidunderligt.

Hvad Venedigs Damer angaar, synes jeg de fleste Gamle er stygge og de fleste Unge meget smukke. Hos de Gamle ses ofte store, mørke Moustacher — ja, en Del af de ældste og mandhaftigste nægter sig ikke den Triumf at møde op med mere end Antydningen af en Tambourmajors Hageprydelse. Mange af de ældre er fede, uformelige med brun, sortsmusset Teint og gnavne, trætte Udtryk. De fleste unge Damer har til Gengæld en nydelig Figur — om end maaske lidt for spillende Øjne, blændende hvide Tænder og friske, røde Læber, der stedse er aabnede til et glad Smil eller en frisk, smittende Latter.

Officerer vandrer raslende med Sablen — en Tilbøjelighed de har tilfælles med Kammerater i andre Landes Arméer. Med Cigaretten imellem Tænderne og det lille, mørke Mundskæg kækt drejet opad driver de den for unge Officerer ikke ualmindelige Sport at kurticere de yngre Aargange af det smukke Køn, samtidig med at insinuere sig hos de ældre Aargange ved ærbødige smaa Opmærksomheder. Unge Herrer med blanke Hatte, høje Flipper og en Blomst i Frakkeopslagets øverste Knaphul, bære, som ufejlbarlig Tegn paa, at Venedigs Dandyer staar paa Højde med vor Tids Modeherrer i andre Byer, de nye, lyse Handsker indstukne i Hattebaandet eller imellem Frakkens anden og tredie Knap.

Heldigvis findes her ikke mange Museer. Jeg siger heldigvis, thi jeg føler mig ofte forpligtet til at opsøge alt, hvad der findes af den Art i en fremmed By for senere at kunne berolige min Samvittighed med at have set det, man nu engang skal have set — men som ofte kun bagefter efterlader Indtrykket af et broget Virvar. Hvor er Luften her dog balsamisk og mild, som dirrende Musik og opfyldt af Poesi. Den, der har været saa lyk-

kelig at opleve Venedigs Nætter, glemmer dem aldrig. Venedig vil altid staa for mig som en vidunderlig smuk Drøm, som et dejligt Eventyr, der vil fylde mig med Længsel efter blot een Gang til at opleve dens Lige og med dyb Glæde over at have nydt dens betagende Trylleri.

De mange Turister morer mig — særlig Englænderne. — Disse sidste ekstravagerer iøvrigt ofte ved hæslige og naragtige Paaklædninger. Det vil dog kun sige Herrerne. Naar disse Paaklædninger endda var praktiske, men det er de ingenlunde. Varme, uldne Jokeyhuer, der ikke giver Skygge i den stikkende Solhede. Tykke Benklæder af hvidt Flonel, opsmøgede i tre-fire Læg, selv hvor det støver af Tørhed, som om det gjaldt at fremvise de tynde Ben og de uklædelige Turistsko.

Juni 1889. Paris. Verdensudstillingen.

Mors Breve, som vi faar regelmæssigt, er os til usigelig Glæde. Hun lever med os paa denne Rejse, paa de Steder hun selv elsker. Gud véd, hvor mange gamle og nye Malerier vi egentlig har set i den sidste Maaned. Paa Udstillingen her har vi været i ca. 40 Sale og Værelser — lutter Malerier, og vi er endnu langt fra færdige. Jeg har genkendt adskillige Billeder fra Udstillingen i København. Mange af de Billeder har Mor saa ofte talt om. Udstillingen er saa kolossal, at den næppe kan beskrives. Under Eiffeltaarnet gik vi ind — op i det kom vi ikke den første Tid, da der stod Sværme ved hvert af dets Ben og ventede, ligesom ved Tuborgflasken paa den hjemlige Udstilling. Udstillingspaladserne er skønne, med en Uendelighed af Længde- og Tværhaller. Tværhallerne er hver især som vor store Længdehal var. Man kan gaa vild som i en Labyrint. Vi søgte efter »Le Danemark« som gale og blev af lutter forskellige Betjente vist i lutter forskellige Retninger. Opgav det til sidst, for saa ganske tilfældigt at støde paa den. Den er virkelig noget af det smukkeste, vi har set paa hele Udstillingen — smagfuld arrangeret. Der var mange Mennesker derinde og det kildrede i vore dan-

ske Øren at høre Franskmændenes begejstrede Udbrud, især om Fru *Ida Hansens* dejlige Broderier.

Gøglet paa Udstillingen var Dyrehavsbakke. En Skrigen og Raaben som paa et Marked. Et Mylder af Mennesker, men ikke mange elegante. Masser Musikkorps, militære og civile. Statuer, Springvand, pragtfulde Blomsteranlæg, Bassiner o. l. En hel Verden samlet paa en stor Myretue. Tusinder af pæne Borgerfolk havde deres Madkurve med, som de hyggeligt og lystigt kastede sig over. Vi spiste paa en Restaurant en Diner, 6—7 Retter og en halv Flaske Bourgogne, for 5 Frs. Couverten.

En Latter, Larmen og Gemytlighed var der rundt om, som virkede forfriskende ovenpaa de mange hviskende, næsten lydløse Table d'hôter.

Byen selv? — en infernalsk Larm, Trængen, Støden, Travlhed og Griseri. I de første Dage vi var her, var vi ikke videre begejstrede, men nu er vi overmaade vel tilmode, men det er en Overgang, man først skal vænne sig til. En stille, skøn Egn vænner man sig hurtigere til — at glide, *Titte* og jeg, alene i en Gondol i Venedigs poetiske og romantiske Kanaler, eller vugge stille en velsignet Sommeraften paa Lago Maggiore — dertil hører ingen Forskole, det nyder man straks i saa fulde Drag, at Brystet ligesom udvides. Men dette — Paris — har en ganske anden Charme, som for Begynderen i Grunden er alt andet end charmant. Vi fik straks Paris at se i Morgenbelysning, og det var vist heldigt, thi vi faar den næppe mere at se saa tidligt. Hotellerne er overfyldte — alt skal betales ekstra, og det er ikke saa smaa Priser her forlanges. Befolkningen benytter sig væmmeligt af Udstillingen.

Her er Droskestrejke for Tiden, hvilket betyder, at der i Paris kører 8000 Vogne mindre end sædvanligt. De Kuske, der kører, kan af den Grund forlange, hvad de vil — og faa det. Vi kom forleden paa en Teltvogn, der var frygtelig høj at klatre op paa, og man sad omtrent paa Skødet af hinanden.

Vi har set os godt om. Et af de mest gribende Indtryk, vi har

haft, var Graven for de ukendte Døde efter Branden i Theatre Comiques — og Muren, hvor de 4000 Communarder blev skudt i 1871. Den var behængt med mange sorte og røde Kransebaand.

Har ogsaa set *Sarah Bernhard* i Kameliadamen — en sand Nydelse. Vi var begge betagne af hendes Spil, saa betagne, at vi formelig fik Hovedpine af Spænding. Hendes Medspillende spillede ogsaa fortrinligt. Hun selv gik saadan op i Rollen, at Taarerne trillede hende ned ad Kinderne. Hun er blevet fyldig og saa temmelig godt ud. Det var i Sandhed Kunst.

Endelig har vi set »La Morgue«. Det var ikke saa uhyggeligt, som jeg havde troet. En Glasvæg skiller Publikum fra de døde, som ligger med Fødderne ind mod Væggen og Kroppen hævet lidt op, saa man kan se Ansigterne. De er iførte deres egne Klæder. Det hele gør paa Grund af Glasvæggen fuldstændigt Indtryk af at være et Vokskabinet. Der var 6—7 Lig, alle af Arbejdere. Ja, Paris er en stor By.

Vi nyder det her i Paris — her er vidunderligt. St. Germain er mageløs smuk og skyggefuld — en dejlig Skov med Eg, Bøg og Underskov. Vi nød forleden der en Dags Ro og Hvile, liggende paa Ryggen i den kølige Skygge. Vincenneskoven skuffede os derimod meget, idet vi har langt smukkere Skove hjemme. Var forleden, takket være mit fintlydende Pas, i Congiergeriet, som kun er aabent for Publikum een Dag om Ugen — Lørdag. Det var et uforglemmeligt, højtideligt Indtryk, det gjorde paa os at staa i *Marie Antoinettes* Fængsel, samt Skurken *Robespierres* og andres. At befinde os i den Sal, hvor alle de Dødsdømte havde ventet paa Kærren, der skulde føre dem til Skafottet. Paa Væggene saa vi endnu mange Steder Navne — indridsede af de Ulykkelige. Vi var ganske alene derinde. Bagefter gik vi, atter takket være mit Pas, op i Palace de Justice og blev af den vagthavende Officer ført ind i Retssalen, hvor vi saa fire Mordere, omgivet af Soldater. Aktor holdt en lang Tale — de tre saa meget fornøjede ud, men den fjerde skjulte sit Ansigt i Hænderne. De tre blev samme Eftermiddag dømt til Døden, den fjerde til 20 Aars Tugthus.

Har set Kongegravene i St. Denis og været paa Eiffeltaarnets Top. For at naa det maatte vi tidligt op og dog vente i fire Timer ved Indgangen. Der er en aldeles glimrende Udsigt deroppe fra. Ikke Spor af Røg fra Byen at se eller mærke. Har ogsaa set Udstillingen i dens allerhøjeste Festpaaklædning. Eiffeltaarnet i Bengalskild lignede en Ildkæmpe. Trocadero tager sig især smukt ud. Men der er skrevet og udraabt lidt for meget om den Belysning, som dog ikke maaler sig med Tivolis en Festaften. Rigtignok er der jo i Terrain og Bygninger ti Gange mere end Tivoli at oplyse.

Det har været en fortryllende Rejse, men nu skal vi hjemad igen til de kære Gamle og de to smaa Drenge. Ogsaa det bliver dejligt. *Titte* længes meget og jeg lidt.

28. September 1889. Efteraarsmanøvrerne. Kvarter i Herløv.

Dette er noget andet end Paris! Keder mig lumsk i mit Kvarter, thi jeg kan ikke holde ud at sidde inde hos mine Værtsfolk om Aftenen, men flygter saa snart jeg har faaet mine to Maaltider — Middag og Aften.

Manden spiser alt med Fingrene, og vi drikker sur Rødvin af Snapseglas til Middagen og har som Følge deraf først nu faaet Bugt med den første Flaske.

Her er gruligt grimt, ikke den mindste Smule Skov i Miles Omkreds og næppe en Bakke. Vejret forskønner heller ikke Omgivelserne. Jeg betragter det som en stor Adspredelse, naar der som i Dag viste sig et Pust fra Civilisationen i Form af en Lirekasse her i Gaarden. Folkene i mit Kompagni er dog nogle godmodige Fyre. De havde lige faaet Lønning, og jeg saa dem indsamle 10 Ører ovre i Loen, saa Lirekassemanden fik en hel Haandfuld, da han gik.

I Gaar drak jeg Kognac med Krigsministeren midt i Kampens vildeste Hede. Ministeren drak paa, at vi maatte ses igen i det næste Liv, thi her blev det næppe mere, da vi var udsatte for den hæftigste Ild fra en firdobbelt Fjende.

Datteren her i Huset siger skod istedet for skød, men dog kalder jeg kende Frøken, naar jeg taler til hende.

Glæder mig til at se min lille *Tittes* Solskinsansigt, naar vi blæser Retraiten. Mine Tanker er altid hjemme. Uden for Vinduet synger mine Folk. Jeg har lige nu faaet at vide, at de Sataner har røget Tobak i Laden i Nat, saa nu skal de til Straf komme til at gaa Brandvagt skiftevis hver Nat.

1890—1891

KEJSERDAGE PAA FREDENSBORG

10. Juni 1890. København.

Her er meget stille i Hjemmet nu — ingen glad Barnelatter, eller selv et oplivende Barneskraal — ingen lille Sanglærke. *Titte* og Børnene er nu hos *Bruder* paa Ferie. Jeg sidder ene ved min Eftermiddagskaffe og savner Synet af et lille Hoved, der bøjer sig i Forening med et lille, hvidt Drengehoved over et Karasjaspil. Jeg er alligevel glad og fornøjet ved Tanken om, at mine tre Kære har det godt — men jeg føler mig ene, naar *Titte* ikke er hjemme. Aftnerne tilbringer jeg for det meste i Tivoli. Var i Gaar med *Oscar Plaum* paa »Fregatten«, som vi begge saa for første Gang. I deres rummelige Kahyt optraadte et mindre end middelmaadigt Tyrolerselskab — to Herrer og to Damer. Drak bagefter The hos Nimb.

Nu begynder da samtlige Aviser at holde med *Rovsing* imod *Schøller*. Overlægerne paa Hospitalet ogsaa. To af disse, *Block* og *Plum*, har skrevet slemme Artikler om *Schøller*. Jeg holder med *Schøller* imod Lægerne.

29. Juli 1890. København.

Har besøgt *Titte* i Humlebæk. En vidunderlig Sejltur hjem til København. Saa fra Dækket den kære Kyst glide tæt forbi. Den er mig saa kær, fordi der til hver eneste Plet af den knytter sig Minder fra mine Vandringer med hende.

Først saa jeg med den røde Himmel som Baggrund hele den lange Nivaabugt, saa Rungsted og Vedbæk-Taarbæk og Bellevue, med Hundreder af Minder. Minder om en ung, sød, lille Forlovet. Der var Lys i alle Vinduer derinde — og Lanterner paa Baadebroerne.

I 1878 — hint Aar, en lille Pige var ved at udfolde sig fra Knop til Blomst og sad og frøs med Sjalet om de spinkle Skuldre i en Have ved Jægersborg, sad jeg en Aften udenfor Koncertsalen paa Klampenborg og glædede mig over det fantastiske Syn af de smaa Sundbaade med deres mange kulørte Lys og Lanterner i den stille Sommeraften. Jeg misundte alle de Mennesker, der sejlede paa dem, og de Landliggere, de havde besøgt, og ønskede inderligt, at jeg engang kunde bo her et Sted ved det dejlige Øresunds Kyster istedetfor at henslæbe Resten af mit Liv i den døde, søvnige Provins. Nu sejlede jeg selv paa en af de smaa, oplyste Baade og saa op imod den stærkt oplyste Koncertsal — og tænkte paa den unge Officer, der sad der inde for tolv Aar siden — og tænkte paa *hende* — tænkte paa, hvor underligt dog Skæbnen fører to Tilværelser sammen og skænker saa mange af os saa megen Lykke og Velsignelse her i Livet, at man aldrig burde være melankolsk.

Nu er vi selv med vore to smaa Drenge Ihændehavere af alt det, jeg sad og ønskede mig den Aften. Jeg takker Gud for hende og Børnene — og jeg elsker kun een i hele den store, vide Verden, og det er den lille, lyse Mor til mine smaa, hvidhaarede Drenge.

Jeg bliver helt vemodig, naar jeg støder paa noget af de Smaas itubrudte Legetøj — i Gaar en lille Farvelade, i Dag en Trompet. Jeg savner det daglige Liv og det ordnede Hus og er træt af altid at spise hos Nimb eller paa Langelinie. *Tittes* kære Roser, hun gav mig forleden, er nu næsten visnede, men jeg nænner ikke at kaste dem bort — de har gjort mig saa stor en Glæde.

Besøgte de to kære Gamle i Aften, da jeg kom hjem. De har i Søndags været i Tivoli og med stor Interesse set Ballonen gaa til Vejrs fra saa nært Hold, at de nær selv var gaaet med.

Mor fik for første Gang selv Lyst til at komme i Luften, da hun saa Luftskipperens glade og tillidsfulde Ansigt.

Jeg har fæstet en ny Pige — hun skal have 15 Kr. om Maaneden.

28. Juli 1891. København.

Har lige læst *Schaws* Forsvar for Morderen *Phillipsen*. Det er ganske udmærket. Saa godt, at de allerfleste vist ønsker, at han maa blive benaadet. Hans Digt til Konens Fødselsdag — tre Maaneder før Mordet, var saa smukt og kaster et formildende Skær over ham som Menneske. Jeg fik formelig Taarer i Øjnene ved Tanken om den stakkels, unge Kone, der indtil alt dette kom troede, hun havde en ejegod og elskelig Mand — og saa med eet ser, han er Morder.

6. September 1891. Fredensborg.

De sidste to Dage har Frk. *Oxholm* og jeg haft hinanden til Bords og har haft det rigtig rart og hyggeligt. Jeg kan saa godt passiare med hende. Forleden havde jeg den russiske Hofdame, Fyrstinde *Obolinsky* — det gik paa Fransk — og meget respektabelt. Hun er sød og venlig. Den engelske Hofdame, Miss *Knollys* taler jeg Tysk med, hun er ikke køn, men meget rar. Her har ellers været meget at gøre med Forberedelserne til *Kejserens* Ankomst. Han kom Kl. 12¼ lige under Vagtafløsningen, og der maatte efter højere Ordre ingen Forandringer ske. Jeg var oppe i Vestibulen til Modtagelse. De kongelige Herskaber saa alle meget bedrøvede ud, især Dronning *Olga*. Kejseren gav mig Haanden og spurgte, naar Kompagniet var blevet afløst. De første Par Dage bliver der Kavalertaffel, det vil sige, at de kongelige vil være alene de første tre Dage. Tænk, den stakkels *Storfyrstinde Aleksandra*, Dronning Olgas Datter, endte med at bide Tungen af sig i Krampe, og da de vristede Munden op paa hende, brækkede de alle Tænderne ud — hvor skrækkeligt for Forældrene at se paa.

8. September 1891. Fredensborg.

Var til Kejsertaffel i Gaar — saa de tre Dages stille Liv indskrænkedes til een. Det var meget interessant igen at se alle de høje Personer ved samme Bord — som sig selv. *Kejseren* spurgte mig indgaaende ud om *Fars* Helbred og om, hvorfor han havde taget sin Afsked. Han bad mig hilse baade ham og *Mor*. Inden jeg gik i Seng i Nat, gik jeg — som hver Aften — rundt Posterne. *Kejseren* laa i sit aabne Vindue og saa ud over Parken. Ja, her er fredeligt i det lille Danmark.

17. September 1891. Fredensborg.

Taflet blev i Dag udsat paa Grund af Herskabernes sene Frokost — og saa gad *Kejseren* endda ikke gaa ned til Bordet; men da vi sad der, raabte han paa engang Hallo oppe fra Galleriet, hvor han stod i sin graa Jakke og vinkede ned til *Kongen* og *Dronningen*, der vinkede igen.

I Gaar morede *Kejser Alexander* sig nede i sin Villa med at lave Selskab for den øvrige Familie. Han og de unge Prinsesser arrangerede selv alt til Modtagelse af de andre Familiemedlemmer, og han tumlede selv i Køkkenet som Kok, og var sammen med Prinsesserne med til at dække Bordet. *Wegener* har nu modeleret den græske Hofchef færdig, og *Kejseren* har forlangt at se det fuldendte Værk. Det maa være dejligt at have et saadant Talent.

Wegener prøvede forleden at lære mig at modelere, og vi fyldte hele Værelset med store Lerklumper — det gik ikke saa godt. *Blixen* var en ivrig Tilskuer, men han forsøgte sig ikke. *Wegener* er iøvrigt Dagens Løve i Anledning af Statuetten, som *Kejserinden* vil have med til Rusland.

Iøvrigt er det lidt vanskeligt at skrive for Støj. Prins *Christian* har opholdt sig i min Stue lige fra Frokost og er her endnu. Han ligger paa den ene, og *Blixen* paa den anden Sofa. *Wegener* spiller Violoncel — det regner udenfor, saa jeg kan ikke slippe fra hans bundtriste Spil — de to andre generer det aabenbart ikke.

Vi har det ellers brillant herude, som altid — og gaar lange Ture, eller fisker i Esrum Sø.

Det var en smuk Dag forleden, da *Kejseren* fik overrakt Gardens Maleri. *Kejseren,* der ved Taflet bar Gardens Uniform, drak med os alle.

7. Oktober 1891. Fredensborg.

I Gaar kom alle de høje Gæster tilbage. De saa meget bedrøvede ud, især *Kejseren* og *Kejserinden,* men ogsaa hos de andre rippedes Saarene op ved at gænses paa Fredensborg. Jeg var til Modtagelse og fik som de øvrige et Haandtryk af *Kejseren* og et Par Spørgsmaal om Detarchementet.

Vi er tilsagte een Gang for alle til Taflet hver Dag. Da vort Hof var alene, var det ikke større, end at vi alle har Dame tilbords. Jeg har siddet ved Siden af Frk. *Oxholm* hver Dag, og har enten haft Fyrstinde *Obolinsky* eller den engelske Hofdame paa min anden Side. Det gaar meget anstændigt paa Fransk og Tysk. *Dronningen* har besøgt *Mor* forleden og talte i Dag meget om hende.

Lever forskrækkelig godt herude og bliver for hver Dag tykkere synes jeg. Naa, nu er det forøvrigt snart forbi, idet det er Planen, at alle Gæsterne rejser den 26. eller 27. til Krim, og maaske rejser *Kongen* og *Dronningen* ogsaa med.

1892—1893

FYRSTE-DAGENE PAA BERNSTORFF i HALVFEMSERNE DE »TO FYRE, DER GERNE VILDE TIL HOFFEST« »HAVFRUEN«, DER SPISTE BØF OG DRAK BAJER SMAATRÆK OM SELVHERSKEREN OVER ALLE RUSSERE, DER VAR LYKKELIG I DANMARK DAGLIGT LIV PAA BERNSTORFF

26. Maj 1892. København.

Majestæternes Guldbryllup fejredes, som jo kan læses i hver Avis, med almindelig Illumination og mange smukke Gade- og Husprydelser Byen over. *Titte* og jeg var til en Række Fester, og alt var uhyre smukt og stemningsfuldt.

I Dag var jeg paa Vagt med Prins *Christian* som Løjtnant. Da der stadig har været stærk Tilstrømning til *Amalienborg* Plads, er jeg blevet her paa Vagten nu i Aften, og jeg bliver her i Nat.

Der har været Souper for Rigsdagens Medlemmer i Have- og Spisesalen ud mod Pladsen. Prins *Christian* og jeg gik ved 11—12 Tiden ud for at inspicere Posterne — ogsaa den i Haven bag Palæet udstillede Natpost. Fra Havesalen stod Døren aaben, og vi stod et Øjeblik nedenfor Slotstrappen og saa paa Rigsdagsmændene derinde. Et Par af disse stod nær den aabne Dør og bemærkede Prinsen og mig: »Se, der staar et Par Fyre nede«, sagde en af Rigsdagsmændene. »De ku' nok ha' Lyst at være med her«. Og saa lo de, mens vi »to Fyre« gik tilbage til Vagten.

18. Juni 1892. Bernstorff.

Gik i Gaar med Mr. *Heath* og *Hertuginden af Cumberlands* Livlæge paa Dyrehavsbakken. Det var en yndig Spadseretur. Der

var saa at sige ikke et Menneske uden os, men de to Udlændinge var dog meget forbavsede og havde aldrig set noget lignende. De morede sig udmærket. Vi var inde og se »Havfruen«, og jeg maatte oversætte Foreviserens Tale for dem. Gud hvor de lo. »Havfruen« var en rigtig københavnsk Trappetøs, men efter Udraaberens Forklaring var hun for to Maaneder siden fanget i det røde Hav af en engelsk Kaptajn. Hun forstod lidt Dansk — det vil sige, hun prøvede paa at sige ja og nej og »Kan ikke forstaa«. Dette sagde hun med fremmed Accent og hviskende Stemme. Hendes Oppasser forklarede, at hun levede af Fisk, men da vi spurgte hende, om hun vilde have en Bøf, lo hun over hele Ansigtet og sagde paa rent godt Kældergadekøbenhavnsk »Jæ, Tak«. Det samme sagde hun til en Bajer. Mr. *Heath* lo, saa Taarerne trillede ham ned ad Kinderne. Han er en stor Sportsmand og Fisker — men saadan en Fisk havde han aldrig set før. Han kastede til Tak for den Glæde, hun havde forvoldt ham, en Tokrone til hende.

Hele Parken er afspærret — undtagen Kørevejen lige foran Slottet. En fuld Mand blev i Gaar anholdt af Patruljen indenfor i den indelukkede Have. Han vidste ikke, hvordan han var kommet derind og blev saa afleveret til Politiet. Det var dog ikke nogen Nihilist, men en Døgenicht fra Ordrup. Om Søndagen vrimler det med Tusinder forbi Slottet — lutter nysgerrige. Det er kedeligt, at den Vej forbi Slottet er den eneste, der ikke kan spærres.

24. Juni 1892. Bernstorff.

Titte har været her i Dag. Det spredte Sollys i min Stue og gav mig i det hele nogle yndige Timer. *Hertuginden af Cumberland* er nu rejst og med hende alle de tyske Kavalerer. Jeg savner meget mine tyske Venner — der er blevet lidt stille nu. General Graf *von Kielmannsegg* var en ualmindelig elskværdig, køn og elegant gammel Herre.

De russiske Hofdamer, der har hørt om Havfruen, vil endelig paa Dyrehavsbakken i Aften — men da det nu regner, bliver

det heldigvis ikke til noget. Jeg kan heller ikke tænke mig, at det kan blive en behagelig Tur for dem. Det er et frygteligt Vejr nu — i dette Øjeblik gaar *Kejseren* forbi mit Vindue — han er dyngvaad, og Vandet driver fra hans Paraply. Han er saa lykkelig her, Selvherskeren over alle Russere. Hjemme kan han vist næppe gaa saadan alene og fredeligt omkring. Derfor elsker han ogsaa Danmark, og Bernstorff i Særdeleshed.

15. Juli 1892. København.

Spiste til Frokost paa »*Polarstjernen*«. Meget muntert og smukt. Vi spiste i den store Salon. Det var dog kun Begyndelsen, der var munter — Efterspillet blev mere end sørgeligt, og det lader til, at der maa et Ulykkestilfælde til, hver Gang jeg spiser paa det russiske Kejserskib — sidst var det stakkels *Gersdorff*, min nære og gode Ven — der døde, mens alle vi hans Venner intetanende sad ved Frokosten. Denne Gang var det stakkels, gamle Kammerherre *Lindholm*. Han gik baglænds ned ad Kahytstrappen, mens han stod og drak Kaffe. Han er død nu i Aften uden at være kommet til Bevidsthed. Dog vidste man ikke paa Skibet, at det var nær saa alvorligt — og *Kejseren* fik kun at vide, at Kammerherren havde slaaet sig lidt.

1. November 1892. Bernstorff.

Lige hjemkommet fra Taflet. *Kronprinsens* var her i Dag. *Kronprinsessen* er altid saa venlig imod mig, og jeg talte længe med hende i Aften. Jeg holder meget af hende. Efter Taflet spillede jeg Billard med *Kongen* og efter The et Parti Lou med ham. Her er saa yndigt hyggeligt og hjemligt paa Bernstorff. De er alle saa venlige og ligefremme. Og Omegnen — Ermelunden er saa dejlig nu — rødbrun, blandet med alle Nuancer ligefra lysegult og grønt.

Prins *Valdemars* tre smaa, yndige Drenge er her i disse Dage, de tumler sig i Parken og morer sig dejligt.

Ja. saadan gaar Dagene her paa Slottet. Taffel, Billard, Lou, The og endelig Grød eller Smørrebrød Kl. 11 og derefter i Seng.

29. Maj 1893. Bernstorff.

Lidt vemodig tog jeg herud i Dag paa Grund af *Tittes* Tilstand. Gud holde sin Haand over hende og over vore smaa Børn — dem vi har, og det vi vente. Det bad jeg om i Dag, da jeg gik forbi den gamle Have i Jægersborg, hvis allerdejligste Blomst var en ganske ung, lysblond Dame, der engang stod der og kiggede efter mig. I samme Have sad der engang en lille bitte, helt hvidhaaret Dreng, som den ganske unge Moder bøjede sig over og sang for. Saa tænkte jeg ogsaa paa den bløde, varme Stemme, jeg i Gaar lyttede til, mens den nu 8 Aar ældre, lille Kone fortalte sine to Drenge Eventyret om den slemme Heks og de to smaa, fortryllede Børn — og i Tanken kyssede jeg hende, og takkede hende for de Aar, der saa lykkeligt er gaaet.

Ved Taflet var vi kun fem. *Dronningen,* Prins *Valdemar,* Frk. *Bluhme* og *Castenskjold.* Jeg sad ved Siden af *Dronningen.* Hun var sød og naadig, smilende og talende, og Konversationen var almindelig over Bordet. *Dronningen* talte meget med mig om *Titte* og om den forestaaende Begivenhed, og efter Taflet gav hun mig nogle Syrener med til *Titte.*

Naar jeg om Aftenen kommer paa mit eget Værelse paa »Trianglen« spiller jeg Whist med Excellencen *Castenskiold,* der er særdeles elskværdig.

Prinsesse *Marie* har haft den Sorg i Dag at miste sin sorte Spids, der er død af Lungebetændelse — det maatte hellere have været »Nigger«s Fjende, den lille arrige Foxterrier.

17. Juni 1893. Bernstorff.

Til Taflet i Dag var der en Mængde Diakonissebestyrere, Biskop *Fogh* og en Række Præster. Der blev mest talt om syge og døde.

Ved Bordet fik vi at vide, at *Hesselhøj,* den marcipanagtige, platdemenagelignende Villa, der tilhører *Henningsen,* var ved at brænde. Man kunde se Røgen fra Vinduerne. Sprøjterne maatte hente Vand fra Gentofte Sø, omtrent ¼ Mil borte.

20. Juni 1893. København.

I Dag, paa min elskede gamle *Fars* Fødselsdag, fik *Titte* en Dreng. Det er med den største Jubel og Lykke, at jeg ser det med saa megen Ængstelse imødesete Øjeblik nu vel overstaaet. Og det er en stor Glæde, at Drengen kom netop i Dag. Denne Dag vil da endnu i andre — forhaabentlig 75 Aar vedblive at være en Familiemærkedag, derved at to Bodenhoffer i halvandet Hundrede Aar har holdt Fødselsdag paa den. Han skal være velkommen, om vi end hellere havde ønsket en Pige. Jeg er saa lykkelig og taknemmelig imod Gud og beder ham holde sin Haand over *Titte* og os alle.

Emil var aabenbart skuffet, han fandt ikke den nye Bror var nogen smuk Yngling, og *Max* troede slet ikke, »han var levende«, men sagde, »han er af Pap, han skriger kun, fordi I trykker ham paa Maven«. Det samme troede lille *Emil Ackermann,* der mødte op som første Gratulant. *Max* spurgte ogsaa i Dag, om »Mor var blevet syg af Skræk for Storken, der kom med vores lille Barn«. Pigerne har bildt ham ind, at Storken havde en Seddel med Navnet paa, saa den kunde finde Huset, hvor den skulde aflevere Barnet. Denne Seddel har han nu hele Dagen gaaet og søgt efter. Det er meget svært at besvare Børnenes Spørgsmaal paa en blot nogenlunde tilfredsstillende Maade.

Da jeg i Aften spurgte *Max,* om han hellere vilde have en Tricykle end den nye, lille Bror, var han ærlig nok til at sige en Tricykle.

9. August 1893. Bernstorff.

Da jeg kom op til Taflet, ytrede *Dronningen* meget bedrøvet sin Deltagelse over, at vi havde faaet en Dreng. »De vilde jo saa gerne have haft en lille Pige«.

Der var fin Mad i Dag i Anledning af, at den danske Gesandt i Berlin, Kammerherre *Vind,* var tilstede.

Til sen The hen ad 10 kom den østrigske Erkehertuginde *Stephanie* med Følge. I Anledning af hende var *Kronprinsessen* og Prinsesse *Louise* ogsaa til Theen. Den østrigske Prinsesse er

en meget høj og statelig Dame, elegant og smuk. Meget talende, leende og gestikulerende, og man ser ingenlunde »Mærkerne af hendes store Sorg paa den kongelige Pande«, som »Dannebrog« skrev forleden.

Saavel hun som hendes Hofdame er næsten paa Højde med vor *Kronprinsesse*. De kongelige Herskaber var ingenlunde henrykte ved det saa sene Besøg — de gik og længtes efter Theen, som de plejer at drikke Kl. 9. Under selve Besøget saas megen undertrykt Gaben, dog paa en saa særdeles høflig Maade, omformet til stive Smil. Især *Droningen* og Prinsesse *Marie* med Gemal var ikke fri for at være en Del søvnige.

Prinsesse *Marie* er i Øjeblikket i den af Thorvaldsen saa priste 5te Maaned — det klæder hende egentlig ganske godt. Jeg anede ikke, der var glædelige Begivenheder i Vente. Dog ser hun lidt sart ud og har i de sidste Aftener ikke deltaget i Louen. Stemningen her er munter og cordial. Gamle Admiral *Hedemann*, der bor her ude overfor Parken med sin Niece, marchallerer et Par Gange om Ugen, og saa tager Majestæterne Niecen med til Taflet, for at hun ikke skal sidde alene, og for at Admiralen ikke behøver at sørge for Opvartning for hende, mens han er borte. Majestæterne er altid mageløs elskværdig og tænker paa alting.

Gamle Prins *Vilhelm* har Feber — fordi han ikke har været i sit daglige Bad et Par Dage. Han er nu 77, det er rask gjort.

Den lille, søde Prinsesse *Thyra* sagde i Dag til mig, at hun hellere — meget hellere vilde være Bondepige end Prinsesse, for saa kunde hun gaa rundt som hun selv vilde. »De kan tro, det er slet ikke morsomt at være Prinsesse — og faa Vælling og Frikadeller hveranden Dag — og Øllebrød«.

Prins *Georg af Grækenland* er nu kommet — en brillant, stor, køn og glad Kæmpe, der vælter Møbler og Nipsting, brækker Stolene, han sidder paa, og gør alle mulige andre Ulykker, men som er hele Familiens Kæledægge.

Louen gaar hver Aften meget morsomt. Den gamle Comtesse R. kommer med den ene Paradoks efter den anden, saa *Kongen* i Dag sagde til hende: »Hør, min gode Comtesse — De

er et meget rart Menneske, men De er virkelig ogsaa noget aparte«.

Kongen vandt ikke saa lidt fra mig i Aften, og *Dronningen* gjorde mig ogsaa bete en Gang.

11. August 1893. Bernstorff.

Prins *Vilhelm* er aldeles rasende, fordi han stadig skal være syg. Han skælder og smælder hele Dagen. »Fordi jeg er en Smule bleg, saa skal jeg straks sendes i Seng og ligge her og agere syg. Jeg *var* ikke syg, men nu *er* jeg blevet det — af Ærgrelse,« sagde han forleden til sin Bror, Prins *Hans*, der fortalte mig, at han havde set Prins *Vilhelms* Tjener ryge ud af Døren »som en Granat«. Prins *Vilhelm* er for Tiden næppe til at komme nær.

Ellers har jeg det som sædvanlig udmærket. *Majestæterne* og den øvrige Familie er som altid naadige og venlige imod mig.

Prinsesse *Maries* Tilstand hindrer hende ikke i at bevæge sig, og i Gaar saa jeg hende sætte over 1½ Alen højt Stakit, til hvis Laage hun ikke havde Nøglen.

Excellencen *Castenskiold* er glad over min Nærværelse og slipper mig ikke mere end højst nødvendigt. Jeg er imidlertid ikke saa forfængelig at tilskrive mine personlige Egenskaber saa megen Ære, men vil snarere sige, at denne Excellencens velvillige Interesse skyldes mit gode Whistspil. Han er forresten saa elskværdig, at jeg gerne bringer ham dette lille Offer. Jeg giver et »Jagtraab« ud af Vinduet, naar jeg har Tid — han bor nemlig lige neden under mig her paa »*Trianglen*«. Saa kommer han op. Men han kommer ogsaa ofte uden Jagtraabet, og hvis jeg sidder og skriver, er han meget længselsfuld efter, at jeg skal blive færdig, og kan ikke forstaa, at jeg kan skrive saa meget. Han længes altid »saa skrækkeligt efter et eneste lille Parti Whist«.

1894—1895

PÆRER UNDER ÆBLETRÆET — SKANDALERNE VED STORKESPRINGVANDET — KEJSER ALEXANDERS DØD EN BESYNDERLIG KØRETUR MED PRINS VALDEMAR STORE DAGE PAA BERNSTORFF, MED SUMMEN I ALLE TUNGEMAAL — DA »DANNEBROG« GYNGEDE

20. August 1894. København.

Titte og jeg saa Solen gaa ned paa Langelinie i Aften. Den var omgivet af smukke, røde — ildrøde Skyer i besynderlige Former. Men saa smuk en Solnedgang som ved *Klostermølle,* ved den henrivende Mossø, har jeg ingen Steder set. Drengene er nu kommet velbeholdne hjem fra Jylland — Sommerferien er forbi! *Max* forærede *Titte* en stor Buket Blomster, som han havde købt for sine egne Penge. Han havde nemlig tjent 25 Øre af *Kai Hammerich* for at være artig paa Skibet hjem fra Aarhus. Emil er vist en bedre Økonom, han har tjent en hel Formue ved at trække Fætter *Osvalds* Støvler af — og ikke en Øre har han soldet op.

Lille *Emil Ackermann* er saa lykkelig over, at Drengene er kommet tilbage fra Ferien — han har gaaet helt alene hele Sommeren i København uden Kammerater og kedet sig. Sin meste Tid har han tilbragt nede ved Toldboden for at se paa Skibe. Han er saa sød og god, en udmærket Kammerat og lille trofast Husven.

8. September 1894. Efteraarsmanøvre.

I Farum havde jeg det mest udmærkede Kvarter hos Dr. *Mørck,* en Søn af Provsten i Bjert. Han er en meget net og elsk-

værdig Mand og sidder inde med en stor Praksis. Han gjorde Middag i Anledning af Indkvarteringen. Løjtnanterne *Calle Juel* og Grev *Trampe* var der. Om Aftenen kom Prins *Christian* og *Knuth,* og der blev sunget og danset og skaalet til Kl. 2 Nat. Den gamle Provstinde blev oppe til det sidste og var særdeles glad over al den Spektakkel. Der var kun een dansende Dame, men hun morede sig ogsaa kongeligt. Garden er blevet udmærket behandlet i Farum. Dr. *Mørck* kørte mig næste Dag til Frederiksværk i en lille Ponnyvogn, med en Hest hvis lige jeg aldrig har kendt. En lille, spættet Særling paa 10 Kvarter, der susede af med Jernbanefart, og som ikke taalte Modstand. I Munden havde den Guttaperkabid, og Tømmen holdtes saa løs, at den laa i Bugt nede paa Hammelen omtrent. Det eneste, det kneb med, var at spænde den for, det skete, mens den promenerede Gaarden tværs igennem. Holde igen paa den, gik ikke an. Da Dyret endelig var kommet rigtigt for Vognen, fik jeg det Raad af Doktoren, at springe naar han sagde »nu«, for ellers kom jeg ikke med, sagde han. Saa fo'r vi som Lyn paa eengang op i Vognen, og var med det samme omtrent uden for Synsvidde. Ved at fløjte og tale til Hesten, fik Doktoren den til at gaa sagtere op og ned ad Bakke, og endog til at staa stille.

12. Oktober 1894. Bernstorff.

Paany paa *Bernstorff.* Dagene gaar iøvrigt paa sædvanlig Maade. Begge Majestæterne taler ofte med mig om *Mor.* Har spillet nogle Gange Billard med *Kongen* og Prins *Hans* samt Kammerherre *Løvenfeld.* Spiller ogsaa ofte Lou om Aftenen.

Kongen har været meget syg, og man var i en Periode meget ængstelig for ham. Der var Tider, hvor han næsten ikke kunde faa Vejret, men nu er han da, Gud være lovet, helt rask.

I Morgen kommer *Titte* med Børnene. Desværre er her ingen Frugt mere paa Træerne, men jeg har købt en Kurv Pærer, som jeg vil strø rundt i Græsset — under Æbletræerne — saa kan Drengene finde dem der.

Her er vidunderligt smukt her paa Bernstorff. Man taler i

Øjeblikket næsten kun om Grevinde *Schimmelman,* der har alles Sympati, og saa om Skandalerne ved Storkespringvandet — der har ingens Sympati. Jeg maatte forleden Aften, da jeg passerede Vimmelskaftet og Østergade i Uniform, paa Kongens Nytorv stige ind i en Droske, fordi en Bøllesværm fra Midten af Østergade gav sig til at marchere i Trit efter mig, kommanderende højt og pibende Fanemarchen. Politi var der som sædvanligt intet af. Politistyrken opholdt sig ved Storkespringvandet, der stadig maa beskyttes. Jeg lod fuldstændig, som jeg intet mærkede, og det var sikkert det klogeste. Da jeg steg ind i Drosken paa Torvet, raabte Sværmen Hurra. Et af Bladene har omtalt denne »Affære«, der dog ikke var saa slem, som den var skildret i Avisen.

20. Oktober 1894. Bernstorff.

Jeg befinder mig i enhver Henseende udmærket herude. Dagene glider let og behageligt. Stemningen er nok noget alvorlig paa Grund af Kejser *Alexanders* saa sørgelige Tilstand, men de Allerhøjeste vil ikke se Faren i Øjnene og klynger sig til Haabet, lige til alt er forbi.

At Døden maa blive Resultatet, og Tiden til den indtræder kun kan regnes i Dage, ja maaske Timer, er vist hævet over enhver Tvivl. Dog lyder de private Telegrammer, der dagligt to Gange kommer fra *Kejserinden,* ikke saa urolige, som de officielle.

I Gaar, da Ritzau Kl. 4 telegraferede herud, at *Zaren* laa paa sit yderste, fik *Dronningen* et Telegram efter Taflet, afsendt Kl. 5 fra *Kejserinden,* i hvilket hun udtalte, at *Kejserens* Befindende snarest var en Smule bedre. Dog, maaske vil hun heller ikke selv tro paa, at alt skal være forbi, eller maaske ved hun det godt, men vil bevare Haabet hos sine Forældre til det sidste. Frk. *de l'Escailles,* som er *Kejserindens* Gæst, har allerede for 8 Dage siden skrevet til Frk. *Oxholm,* at der absolut intet Haab var, og hun telegraferede i Gaar privat noget lignende til hende.

Kejseren skal være aldeles ukendelig, mager og kraftløs, saaledes at han ikke kan bære sit Hoved uden Støtte. Han er oppe hver Dag, og for otte Dage siden har han spillet Whist. Dog

skrev Frk. *de l'Escailles* allerede den Gang, at der ikke kunde være Tale om, at *Kejseren* kom til at rejse til Korfu.

I Livet her mærkes ingen Forandring. Den man ser Sorgen mest paa, er Prins *Valdemar*, hvis Øjne fyldes med Taarer, hver Gang han taler om *Kejseren*. *Dronningen* har en mærkelig Selvbeherskelse, hun konverserer smilende som sædvanligt og spiller sin Lou om Aftenen, lige saa fornøjeligt som altid.

Det oplivende Element er dog den prægtige Prins *Georg af Grækenland*. Stor, sund og stærk, med et sprudlende Humør forstaar han at faa os alle til at le — og dog er han maaske den, der er mest bedrøvet af dem alle.

Jeg nyder den Ære hver Dag at spille to Partier Billard alene med *Kongen*. Hans Majestæt spiller godt, og som Regel vinder han. Der spilles kun om 25 Øre, og jeg har jævnligt Lejlighed til at tabe 25 à 50 Øre til Majestæten, men dog ofte vundet dem tilbage Dagen efter. Naar *Kongen* saa gaar ned, spiller Prins *Hans* og jeg gerne to Partier, inden vi gaar til The — og saa vinder jeg mine Penge igen. Ved Louen er jeg derimod sjælden heldig. Har i Dag udgivet en Del af *Bedstefars* Erindringer i »Museum«, og man har alle her ved Hove udtalt Haabet om, at der maatte komme mere. Det gør der sikkert ogsaa med Tiden. *Kongen* kaldte i Dag *Bedstefar* for sin »fortræffelige, elskværdige gamle Ven«.

Drengene var henrykte over Pærerne — de fandt under Æbletræerne. — Godt at jeg lagde dem saa sent ned i Haven, som jeg gjorde, for var de blevet lagt der ½ Time før, havde Børnene nemlig ikke fundet dem, thi mens vi sad ved Frokostbordet paa »Trianglen«, hørte vi Stemmer ude i Haven. Den altid nysgerrige *Max* foer til Vinduet og sagde: »Hvad er det for Herrer og Damer, der gaar i vores Have?« Saa var det *Kronprinsessen* med de fleste af Børnene. De vinkede og hilste til Vinduerne. Nu i Aften fortalte jeg Prinsesse *Louise*, hvor nær hun havde været ved at finde en Del dejlige Pærer nede i Haven, og hun beklagede meget, at de ikke var blevet lagt der lidt tidligere, saa hun og de andre kunde have »snuppet« dem.

I Morgen drager jeg til mit velsignede Hjem — det er dog det bedste Kvarter. Jeg skal her ud om tre Uger igen, hvis Majestæterne da er her til den Tid, og det har jeg i Grunden ikke noget imod. Her er saa yndigt paa Bernstorff.

11. November 1894. Bernstorff.

Kejser Alexanders Død ses mest paa *Dronningen.* Hun er blevet mere hulkindet, og paa Øjnene ser man, at hun har grædt meget. Men Livet her gaar ganske som sædvanligt. Der kan godt spøges og les — men Samtalerne ender dog altid, hvor de begynder — med *Zaren,* hans Sygdom og Død, og nu den frygtelige, pinlige og besværlige Rejse for *Kejserinden,* med Standsninger paa næsten hver Station gennem det mægtige Rusland. Messer — Aabning af Kisten — Bønner og Sang.

Dronningen fortalte mig, at hun i Dag havde faaet saadan et nydeligt Brev fra *Mor,* som havde rørt hende meget, fordi det var saa smukt. *Dronningen* var ked af, at hun ikke kunde male eller beskæftige sig med noget, der kunde bringe hendes Tanker bort fra Sorgen. Hun sagde endvidere, at det sikkert ogsaa maatte være en stor Sorg for *Far,* at *Kejseren,* hans »kæmpestore Jagtkammerat« var død. Jeg sagde hende, at jeg vidste, at det havde gjort min *Far* meget ondt.

Vi var 26 Mennesker i Dag ved Taflet, hvor jeg sad overfor *Hertuginden af Cumberland.* Hun har det sødeste Smil og de prægtigste Øjne.

16. Maj 1895. Bernstorff.

Dronningen er kommet i Dag. Det er hundekoldt, og alle de høje Herskaber med Omgivelser saa mere eller mindre frysende ud — og kun mellemglade ved Tanken om Landopholdet. Dette gælder navnlig Prins *Hans.*

Da de vel var kommet, indløb der et Telegram fra *Kongen,* afsendt fra Lübeck, i hvilket han bad *Dronningen* opsætte Udflytningen paa Grund af Kulden — men det var jo bag efter.

Dejlige Blomster havde *Dronningen* med sig i Vognen. En stor Buket havde hun faaet af Fru *Estrup*, Excellensens Frue.

Drak The i et af *Dronningens* smaa nydelige Kabinetter — senere spillede jeg Lou og tabte.

Gaar hver Dag dejlige Ture i Ermelunden — særlig om Morgenen er der skønt med megen Fuglesang — lutter smaa lykkelige Ægtemænd der synger for deres smaa Fruer paa Rederne. Ogsaa jeg takker Vor Herre for min egen lune Rede med min *Titte* og de tre smaa Unger.

For Øjeblikket er hele Hoffet meget optaget af en Bog om »Det russiske Fyrstehof i Horsens«. Ingen Roman, men en Samling autentiske Fakta. Prins *Hans*, der har en utrolig Hukommelse med Hensyn til Navne og Livsbegivenheder hos alle, selv for hundrede Aar siden afdøde fyrstelige Personer i alle mulige Lande, taler meget om Bogen og fortæller meget interessant om nævnte Horsens Hof.

Her er meget smukt herude. Æbletræerne blomstrer lige uden for mine Vinduer — men jeg længes dog hjem.

21. Maj 1895. Bernstorff.

Prins *Valdemar* havde i Dag inviteret mig paa en Køretur — en højest mærkværdig Køretur. Han var selv Kusk, og Vognen var hans gamle Legevogn, ikke stort større end en ganske almindelig Legevogn — med to Brædder til Sæder. Han maatte sidde med Benene ude paa Vognstængerne. Saa gik Turen i strygende Galop gennem Jægersborg og over Fortunen ned i Ulvedalene. Ved Hjemkomsten var Vagten raabt i Gevær for den elegante Ekvipage. Overalt, hvor vi kom frem i den mærkelige Befordring, vakte vi en vis Beundring, og Glæden lyste i mange Ansigter hos de Folk, der gjorde Front for at hilse. Prinsen har kørt *Kejserinden af Rusland* og *Prinsessen af Wales* samt Prinsesse *Marie* Ture i den Vogn — endda alle paa een Gang. Oprindelig er den lavet til Æselforspand i hans Drengeaar, og nu har hans egne Drenge faaet et Æsel til den, men de bryder sig ikke om at køre med den. Køn er den heller ikke.

24. Juni 1895. Bernstorff.

Nu er der Liv paa *Bernstorff* og Summen i alle Tungemaal — mest dog tysk. *Kronprinsessen af Grækenland* er her — hun er en høj, køn ung Dame med en nydelig og fin Skikkelse. Søsteren, der er gift med Prins *Friederick Carl af Hessen* er meget mindre, og hun forstaar ikke rigtig at bære de fine Kjoler, hun gaar i — hun ser saa forklædt ud. *Kronprinsen af Grækenland* er i Grunden en ganske smuk Mand — meget selvbevidst og myndig, men ganske forekommende. Den hessiske Prins ser meget ung ud, og sart, ganske spinkel og tynd, med svage Øjne, som han hele Tiden blinker med, og som hele Tiden løber i Vand. Han havde Prinsesse *Marie* til Bords, men de lukkede ikke Munden op til hinanden. *Prinsessen* er ikke tyskinteresseret.

Dronningen fortalte mig i Dag, at hun igen havde haft et langt Brev fra *Mor:* »Det yndigste Brev, saa fuldt af Aand og Poesi. Ingen, i Verden kan skrive saadanne Breve som Deres Mor. Jeg har læst det flere Gange igennem og længes meget efter hende, og jeg er bedrøvet over, at hun kun kommer saa sjældent. Naar hun er her, saa flyver Tiden. Hun er saa fuld af Aand, Esprit og Hjerte. Sig Deres Mor det fra mig. Det er i Grunden underligt, for det er først nu paa vore gamle Dage, at vi har fundet hinanden — for egentlig var Deres Mor jo Veninde med min Søster. Vi kendte naturligvis hinanden godt i gamle Dage, men jeg var jo saa meget ældre. Nu er det, som om vor Aand mødes paa en hel anden og langt dybere Maade.«

Spillede Lou i Aften og sad under Spillet ved Siden af Prinsesse *Marie,* der flere Gange bad mig spille hendes Kort, medens hun gik ind for at se til sine Børn. Paa min anden Side havde jeg en lille lys-haaret livsglad tysk Hofdame, Grevinde *v. Bünau,* der stadig vandt og var glad.

Den græske Hofchef, Oberst *Sapoantzaky,* er en gemytlig og rar Mand med et Par Fødder saa store som Molboernes Hyrdes. Tonen ved Taflet i Dag var meget livlig — særlig *Kongen* var i straalende Humør og drillede Comtesse R., der pralede med, at »Dannebrog« havde saadan dejlig vuggende Bevægelser, som hun

fandt »himmelske«. *Kongen* gjorde opmærksom paa, at det havde den Naadige ikke altid fundet, idet der, da »Dannebrog« var i Storm, havde været en vis Dame, der havde ligget og skreget i sin Kahyt og sendt Bud til Chefen — *Irminger*. Da *Irminger* indfandt sig hos hende i hendes Kahyt, spurgte hun om: »Hvornaar Skibet gik under«. *Kongen* kopierede med høj Fistel hendes Stemme. Saa blev *Irminger* vred, fortsatte *Kongen* — og han spurgte, om det var for at spørge ham om det, at Comtessen havde ladet ham hente ned fra Broen. *Kongen* tilføjede smilende: »Hvorfor skulde det nu endelig ogsaa være saa nødvendigt at vide, hvornaar »Dannebrog« gik under?«

Dertil svarede Comtessen: »Ja, ved De hvad, Deres Majestæt, jeg vilde dog træffe nogle Forberedelser. Jeg finder det dog ikke behageligt at sidde i en lille Redningsbaad med Waterproof og bare Ben.«

Nu brast hele Bordet i Latter, og *Kongen* fortalte saa *Dronningen,* der netop kom ind, hvorfor vi alle lo. Det gjorde han paa den Maade, at han sagde, at Comtessen havde sagt, at det ikke var behageligt at drive rundt i Vandet i Nattøj. »Var det ikke saadan, De sagde, Comtesse?«

Oxholm fik Mad og Vin i den gale Hals, og hele Stuen genlød af rungende Latter. Comtessen var dog den, der lo mest af Historien.

I Aften benyttede jeg Lejligheden til at fortælle Excellencen *Castenskjold,* at min Læge har forbudt mig at spille Kort om Aftenen.

16. August 1895. Bernstorff.

Taffel Kl. 7. Billard, The og Kort ganske som sædvanligt. Den første Dag, vi var her, viste *Kongen* sig slet ikke. Han havde været saa uforsigtig at sidde paa en Bænk i Parken — var blevet forkølet, faaet Feber og atter Smerter. Stemningen var meget alvorlig i den Anledning. *Dronningen* har været meget vred paa Aviserne, fordi de har skrevet saa meget om *Kongens* Sygdom. De vilde aller helst holde den skjult her ved Hove. Det forstaar

jeg nu ikke rigtigt, hvorfor skal alting skjules ved Hoffet. Hvorfor skjule alle dybere Følelser. Selv *Kejserinden,* med hvem jeg taler hver Dag, lader rigtig fornøjet og ser saa ung og venlig ud som altid, skønt intet Menneske tvivler om hendes dybe Sorg.

Storfyrsttronfølgeren ser daarlig ud, spinkel og hulkindet, og med de Brystsvages Glans i Øjet. Han er altid meget alvorlig og taler næsten ikke et Ord med nogen. Han har saadan et stille, venligt Smil, naar han smiler. En Mængde Mennesker er vi til daglig og især om Aftenen, naar *Kronprinsens* kommer med Børnene. Professorerne *Studsgaard* og *Petersen* er stadig her paa Slottet og er med til alt. *Studsgaard* er en elegant og køn ungdommelig udseende Mand, en komplet Verdensmand med meget Lune og sikkert en overlegen Aand.

De to sidste Aftener har *Kongen* været til The. Han ser noget bleg og afmagret ud, men er iøvrigt i godt Humør og spiller tre Rubbere Whist, Taflerne er han derimod ikke til — maaske fordi han ikke vil klæde sig om i Kjole, men hellere vil komme senere i sin Jakke — maaske ogsaa for Diætens Skyld. Han er altid saa venlig imod mig og beder mig tit hilse hjemme.

Der er en fin og nydelig Hofdame med *Kejserinden,* en Frk. *Osserof.* Elskværdig, med et ungt fornemt Ansigt, fint og smalt, men med ganske graa Haar. Hun bor paa »Trianglen« neden under mig og har til sin personlige Opvartning 2 Kammerjomfruer og 2 Tjenere foruden en dansk Tjener. Det er et stort Train, fyrstelige Personer behøver, naar de rejser, naar alene een Hofdame skal have saa mange behov. Frk. *Oxholm* bor ogsaa paa »Trianglen«, men i Sidebygningen, og naar nu Englænderne og Grækerne kommer, bliver »Trianglen« helt fyldt med Damer, og Gardens Kaptajn eneste Hane i Kurven. Min tro Oppasser ligger med en russisk Kammerjomfru paa hver Side af sig — der er dog Væg imellem. Naa, Naturen hjælper ham endvidere til at modstaa alle Fristelser, da begge Jomfruerne er meget grimme og meget tykke. Frk. *Osserof* lader lægge i Kakkelovnen hver Morgen, hun maa være meget kuldskær. Samme Dame møder hver Dag med forskellig Stanglorgnet, den ene pragtfuldere end den anden,

med Brillanter og Safirer paa Skaftet. Selv ser hun ud, som er hun lige sprunget ud af en gammel Ramme i en Riddersal.

Storfyrst *Michael,* der ogsaa boer her for Tiden, ligner sin Far, *Alexander den tredie,* uhyre og bliver som han, en Kæmpe. Han er allerede et godt Stykke højere end jeg og ser derfor mærkelig ud i sin hvide Matrosbluse. Saa er der den lille Prinsesse *Olga* — ogsaa hun ligner den afdøde Kejser — mild og sød er hun. Endelig er her en lille græsk Prins, *Andreas,* og af fremmede Herrer kun en ganske ung russisk Læge, en pæn Mand, samt Prins *Michaels* gamle Lærer.

Livet her former sig til daglig uden Punk og Pragt. I Formiddags mødte jeg, da jeg gik Tur med *Scheller,* Adjutanten, udenfor Vilvorde, en gammel Herre, støttende sig til sin Datters Arm. Hun var tarvelig klædt i en sort Nederdel og Bluse med hvide Prikker — paa Hovedet havde hun en lille beskeden sort Hat. Parret standsede os og talte om Vejr og Høstudsigter — det var *Kongen* og Kejserinde *Dagmar.*

Tiden gaar — nu har Prinsesserne *Ingeborg* og *Thyra* faaet voksen Frisure og lange Kjoler.

1896—1897

PRINSESSE MAUDS 48 CYKLER
KAMMERHERRE, OVERFØRSTER BODENHOFFS DØD
DET GAMLE STENDERUPSTRAND

21. Februar 1896. København.

Har i Dag undervist *Willie* i Religion. Jeg fortalte ham om, at søde smaa Drenge kom op i Himlen — og at der boede Gud. I Himlen fik Børnene Vinger paa og kunde flyve. »Og saa sier dem Pip Pip,« supplerede *Willie*. Og jeg fortalte ham om Helvede, hvor Fanden bor med sin Oldemor, og hvor stygge Folk bliver kogt i store Gryder. »Naa, hvem bor saa i Himlen?« »Der bor Fanden,« svarede *Willie*. »Nej, det gør den gode Gud — men hvem bor saa i Helvede?« »Det gør Winnis Tiponnemor,« lød Svaret. Saa nu vil jeg alligevel hellere vente med Religionsundervisningen, til hans Begreber bliver mere klare.

22. Juni 1896. Bernstorff.

Ved Taflet i Dag sad jeg ved Siden af Prinsesse *Thyra*, der var meget forbitret over, at hun ikke kunde mærke, at hun var bleven voksen, men at hun stadig maatte slide flere Timer i det dagligt.

Aviserne er fulde af Meddelelser om Prinsesse *Mauds* Cykler. Der har staaet, at hun har faaet 48 forærende til Brylluppet. Dette er ikke Spor sandt, men det har haft til Følge, at Prins *Carl* allerede har modtaget 9 Anmodninger — 2 endogsaa helt nede fra Schweiz — om at skænke Ansøgeren en af de overkomplette

Cykler. I flere af disse Ansøgninger er der endog vedlagt Lægeattest, der skal bevidne det gavnlige, ja, nødvendige for Ansøgerinden i at køre paa Cykle.

Prinsesse *Marie* er i udmærket Humør, og Stemningen her ude er meget hyggelig. Jeg kan allerbedst lide Bernstorff, naar vi er ganske faa ved Taflerne, saa er her saa hyggeligt som i enhver anden venlig Families Hjem. Jeg skal med *Dronningen* ind til Afsløringen af Enkedronning *Caroline Amalies* Statue i Kongens Have. Vi kører herfra i Morgen Kl. 10½ — der skal skiftes Vogn paa Amalienborg. Maaske vil *Dronningen* spise Frokost der efter Højtideligheden.

28. Juli 1896. København.

Lige hjemkommet fra en vidunderlig dejlig Ferie hos *Bruder* paa Klostermølle. Jeg maa altid, naar jeg forlader Klostermølle stirre og stirre tilbage, til det sidste Glimt af dens vidunderlig dejlige Omgivelser forsvinder. Jeg er altid saa vemodig, naar jeg tager derfra og takker Vor Herre for min Broder, og for at det gamle Drengevenskab evigt bestaar imellem os to — ganske uforandret. Livets forskellige Forhold har aldrig ændret vore Følelser for hinanden.

I Aarhus, som jeg passerede paa Tilbagevejen, var jeg ved den kære *Bedstefars* Grav — og uden for Kirken lyttede jeg til Sangen derinde — der hvor *Bruder* og jeg blev konfirmeret.

Var i Gaar til Grevinde *Schimmelmanns* Møde i Marmorkirken. Der var stuvende fuldt, og Folk stod Hoved ved Hoved — helt oppe ved Alteret trængte de sig sammen. Hun læste et Evangelium og talte saa kønt om sin Virksomhed at alle hørte paa hende med den største Interesse, ja, i aandeløs Tavshed, med Udtryk i Ansigtene, der ikke var til at tage Fejl af. De Mennesker gik bedre fra hende, end de kom. Hun gør efter min Mening en sjælden Nytte for Kristendommen, og hun handler i Sandhed som en Kristen. Jeg beundrer hende og føler mig ved Siden af hende saa underlig lille og egenkærlig. Saadan skulde Præsterne tale til deres Menighed, saa var Verden bedre.

29. Juli 1896. **København.**

Var lidt i Tivoli i Aften, men mine Tanker var paa Klostermølle, hos *Bruder* og *Titte* og de smaa glade Feriebørn.

Ved Tivolisøen laa »Gurreslot«, hvorfra harniskklædte Riddersmænd blæste paa Lur. Slottet laa klinet lige op ad Fregatten, hvorfra Sangerindernes Stemmer skingrede ud over Søen i den stille Aften. I omvendt Orden af Kalifen paa Æventyr fløj jeg fra det gamle Danmark for 1000 Aar siden til et nutids tyrkisk Harem, hvor mit Øje blændedes af al den Pragt, der omgav fire »vidunderskønne« Haremsdamer, der i forvredne Stillinger laa i »yndefuld« Søvn. De saa temmelig dvaske ud — maaske sov de endda rigtigt, jeg ved det ikke. Efter at have nydt Haremslivet — platonisk — sammen med fire magre københavnske Fabrikspiger, der var mærkbart imponerede af Østens Pragt og Herlighed, endte jeg temmelig melankolsk hos Nimb.

30. Juli 1896. **København.**

Min Svoger *Emil Arntzen* havde i Dag inviteret mig sammen med et Par andre til Middag i »Bræddehytten«. En højest ejendommelig Beværtning — men ganske morsom. Publikum er mærkelig blandet. Tæt ved os sad to Droskekuske og en Madamme, men vi fik udmærket Mad og udmærket Vin.

Uha, hvor er det gruligt at være Pebersvend — det forstaar jeg først nu, hvor jeg gaar alene om her i Byen. Mine Aftener er saa lange, og mit Hjem saa tomt, naar *Titte* ikke er her. Og mine Drenge — jeg savner dem, trods deres Uorden og Tummel. Men Gud ske Lov nu kommer de snart hjem igen.

13. Januar 1897. **København.**

Far er meget syg — men med den gode Guds Bistand bliver han nok snart forløst. Flere Dage har han slet ikke kendt os, og hans Øjne er saa underlig uklare. Det er frygteligt at se ham saadan. Det er saa tungt, saa tungt, og jeg beder den gode Gud om, at det snart maa være forbi. Det er saa trist for *Mor* at sidde

hos ham Dag og Nat og ikke kunne hjælpe. Gud give ham dog en let Død, det vilde være den største Velsignelse, der kunde times ham.

3. Februar 1897. København.

Var igen i Dag ude paa den elskede kære *Fars* Grav. Kun en enkelt vissen Rose stikker hist og her op af den høje Sne. Den kære, kære *Far*. Jeg synes, Længslen efter ham bliver større, selv om Sorgen bliver roligere. Ser ham saa ofte for mig. Hans milde, glade velsignede Udtryk i det kære, gamle Ansigt. Ser ham lytte efter en Sangfugl, eller efter den lille Sivsanger, naar han havde kastet Smaasten ud i Rørene for at faa den til at kvidre. *Mor* takker ogsaa hver Dag Vor Herre, fordi han tog ham fra hende, men nu begynder ogsaa hun at føle Savnet stærkere og Ensomheden større, nu da alle de første Dages Uro og Travlhed er forbi. Hun mærker det, saasnart hun sidder ene ved Lampen om Aftenen, naar hun træt af at læse kaster Øjet paa den tomme Stol. Naa, Herren gav, Herren tog — Herrens Navn være lovet. Gud give at de smaa Bodenhoffer — *Bruders* og mine, maa komme til at ligne deres Bedstefar i alt. Retskaffenhed, Troskab, Godhed og Dygtighed. *Titte* har været mig en elskelig og trofast lille Støttestav i denne, hvor underligt at kunde sige det i min Alder — første forfærdelige Sorg. Derfor kan jeg ikke takke Vor Herre nok, at have skaanet mig i saa mange Aar.

11. Februar 1897. København.

Har lige læst *Knud Pontoppidans* Bog om 6te Afdeling. Den er overmaade interessant og uhyre velskreven, let flydende, underholdende og overbevisende — saa nu holder jeg med ham. Det vilde have været en Triumf for den kære, gamle Far at læse denne Bog — han holdt jo altid paa og med *Pontoppidan*. Diskuterede i Dag Bogen med min Tandlæge, Professor *Haderup*, der er en ivrig Ven og Forsvarer af Pontoppidan.

Willie forstyrrer mig en Del, naar jeg skriver — han spørger, hvad det er at skrive, og jeg forklarer ham, at det er sine Tanker,

man fæstner til Papiret. Han gaar nu rundt og søger efter Tanker, han vil sende til *Titte*. »Giv mig nogle Tanker, Far, til Mor — hvor kan jeg finde nogle Tanker at sende hende.« Han er en snurrig lille Fyr. I Dag fik jeg af hans Barnepige at vide, at han havde været uartig, og da jeg spurgte ham, foer han sammen i Retstilling, stiv som en Pind. »Jeg har været sød ude — men jeg har været bæ paa Trappen. Jeg smiddede mig ned og skreget. Jeg har ogsaa smiddet mig nede paa Isen, men saa kom der den Dame, der er Prinsesse og sagde, at hun nok skulde sige dig, hvordan jeg skreg — og saa blev jeg lidt sød igen.« Min elskede *Mor* er heller ikke rar at have op ad sig, naar man skriver, thi hun plejer at læse højt af Avisen og ledsager Nyhederne med sine egne Kommentarer.

22. April 1897. København.

Mor — den elskede gamle Dame er meget medtaget, og Professor *Jens Schou* siger, det er den ene Lungespids, der er angrebet. Gud vende alt til det bedste. Jeg er slet ikke uforberedt, hvis Gud vilde forene de to Gamle saa hurtigt igen. Hans Vilje ske.

Dronningen sender hver eneste Dag Bud til Mor for at høre, hvordan det gaar, og i Dag ved Taflet sagde hun til mig, at hun snart skulde se at komme sig, for hun kunde ikke undvære hende, og hun holdt saa meget af hendes Breve, som hun gemte omhyggeligt. *Dronningen* var meget bedrøvet.

5. Juni 1897. p. t. Stenderup.

Titte og jeg har i Dag besøgt Stenderupstrand — vort gamle velsignede Hjem, hvor vi i Dag har tilbragt nogle Timer saa fulde af Indtryk, saa fulde af Minder og af Tak til ham som sender Mennesket dets lykkeligste Minder, giver os Evnen til ikke at glemme og til ikke at være utaknemmelige.

Mors elskelige Skikkelse har foresvævet mit indre Øje paa alle Steder og ved alle Lejligheder i Dag. Ogsaa hans — den uforglemmelige kære *Fars*. Jeg har set ham med hans milde, vel-

signede Ansigt følge *Titte* og mig fra Blomst til Blomst. Og jeg har set ham sidde hos os paa »Fars Bænk« — hans Bænk i den lille Skov, mens vore Øjne duggedes, og mens vi Haand i Haand bad Vor Herre om Naade for ham og os alle. Jeg syntes han var os ganske nær. Det var en yndig Dag, en af dem, man bærer Mindet af sit Liv igennem — en af dem, der virker mere gribende paa Sjæl og Sind end den bedste Tale af den bedste Sjælesørger. En Dag, hvor man føler sig Vor Herre og alt, hvad godt er, nærmere end ellers. Her er paradisisk skønt — skønnere end i noget fremmed Land, og en lykkelig Gave er det, Vor Herre har givet dem, der forstaar at se det.

25. Juni 1897. København.

I Dag har jeg ladet vor gamle trofaste Ledsager igennem 14 lykkelige Aar — den gamle »Nigger« — glide ud i det ukendte. Det var ved en saadan Lejlighed slemt at være den, der bestemmer Øjeblikket, og kender det — nu sker det. Jeg følte mig næsten som en Morder, da jeg gik ned med den i Haven og fik anvist Plads til dens Grav, mens den selv ikke veg fra min Side, men gned sit Hoved op ad mine Ben. Aah, hvor Børnene græd. Ja, det gør bitterligt ondt at skilles fra saadan en trofast gammel Ven, der i 14 lange Aar har delt, lad mig for dens Vedkommende sige, godt med een. Ogsaa Pigerne i Køkkenet græd, og Oppasseren talte hele Dagen med sagte Stemme.

Nu gaar *Mor* paa sit elskede Klostermølle — paa de yndige solvarme Steder, med Palet og Pensler og med Olieklatter paa Fingrene, i Ansigtet og paa Tøjet, og med et lyst Smil i de kære Øjne, som saa lykkeligt forstaar at fange og fastholde alt, hvad der er smukt i Naturen.

10. August 1897. Bernstorff.

Det er blevet lovligt fransk her paa Bernstoff, efter at *Kejserinden* er kommet. Det gaar paa fransk hele Dagen og Aftenen med, og det er jo lidt anstrengende i denne Varme. Det er dog

værst ved Frokosterne, hvor vi er saa faa danske, at der slet ikke tales dansk.

Kejserindens to Hofdamer, Comtesserne *Kutuzoff*, er frygtelig fornemme, og hendes Kavaler, Generalløjtnant Fyrst *Barriattinski*, er en Mand, der er 8 Aar ældre end jeg, elskværdig og morsom, stor smuk Kæmpe og ikke ulig i hele sin Skikkelse den afdøde Kejser. *Kejserinden* er venlig som altid og takkede mig forleden for min Bog, som hun med »megen Pietet havde læst to Gange«. Den har forresten været underkastet russisk Censur — hvad jeg ikke havde tænkt mig Muligheden af, naar den var sendt til *Kejserinden*. Da *Kejserinden* af Prins *Hans* havde faaet at vide, at Bogen var afsendt, blev hun forbavset over ikke at have modtaget den. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig saa, at den laa i Censuren, hvilken Institution saa telegrafisk blev beordret til at frigive den.

Den sidste Aften vandt *Kejserinden* og *Dronningen* begge fra mig i Lou.

28. Oktober 1897. Bernstorff.

Min Debut i Dag som Friluftscyklekører var mindre stolt. *Lembcke* og jeg øvede os i Parken. der var dygtig fedtet, og Maskinerne slingrede som Skibe i Storm. Jeg endte Farten med at styrte ned i en tre Alen dyb Grøft, og Forhjulet saa ud som en Kommenskringle. Nu vil jeg ikke køre mere — idet mindste ikke saa længe denne fugtige Taage gør Vejene saa smattede. Det morer mig at køre, men sikker er jeg langtfra, og det kniber med at hilse. *Titte* kører nu alene, men det vil sikkert vare en Tid inden hun tør forlade Cyklebanen og sin Lærer, der herser med hende. Foreløbig kører hun kun Venstrevolter.

Var i Gaar til Chokolade i Anledning af Prins *Valdemars* Fødselsdag og senere til stort Taffel med Musik. Endte Aftenen med Kognac hos *Oxholm* sammen med *Lembcke* og i Dag vaagnede jeg med Tømmermænd.

Befinder mig storartet herude. *Oxholm* og *Scheller* er elskvær-

dige og rare — Kongeparret naadige og Hofdamerne søde og glade.

Begynder ellers at længes lidt hjem — for jeg elsker mit Hjem og vil helst være i det. Vi har det saa hyggeligt om Aftenen, naar de store Drenge har læst Lektier — saa læser *Titte* eller jeg højt af Dickens. Det minder mig saa meget om de hyggelige Aftener i det gamle Hjem paa *Stenderupstrand.* I et godt Hjem tror jeg, det bedste Opdragelsesmiddel for Børnene ligger m. H. t. Moral og Hjerte i det mindste.

1898

GAMLE DRONNING LOUISES SIDSTE ALTERGANG OG DØD; KISTEN BÆRES BORT FRA BERNSTORFF

6. Juli 1898. Bernstorff.

Befinder mig trods Regn og Kulde meget godt herude, men Stemningen er trykket og trist, da *Kongen* slet ikke har det godt. Han gav ganske vist Audients i Gaar, men maatte standse et Par Gange for at holde Hvil, og han gik kuldegysende i Seng efter Taflet, i hvilken Anledning vi ikke kom til Aftentheen, da *Dronningen* blev hos ham. Professor *Saxdorff* blev hentet i Eftermiddag Kl. 4 og bliver her indtil videre.

Har lige haft Besøg af Prinserne *Valdemar* og *Georg*, der Gud ske Lov fortalte, at *Kongen* nu til Aften har det bedre. Det tager ogsaa dygtigt paa *Dronningen* — hun er formelig blevet ældet, siden jeg saa hende for en Maaned siden.

7. Juli 1898. Bernstorff.

Kongen nogenlunde vel, men han ser dog træt og bedrøvet ud — ganske som min elskede gamle *Far*, omtrent det samme Udtryk i Øjnene. Han takkede mig i Dag saa venligt for Bogen om Onkel *Ferdinand* og talte om »den unge Helt, der faldt ved Fredericia og om det ualmindeligt smukke Familieliv — om *Bedstefar* og hans anerkendte ualmindelige Dygtighed og om den Gavn, den Art Bøger kan udrette i Befolkningen.

Dronningen tabte godt til mig i Dag i Lou, hvortil hun bemærkede, »Men jeg skal nok faa det fra Dem igen.«

I Dag vilde Prinserne *Valdemar* og *Georg* have mig med paa en Cykletur, men jeg betakkede mig. De kører som gale Mennesker med Lynfart op og ned ad de stejleste Bakker.

17. Juli 1898. København.

Nu er jeg atter hjemme i mit lune, velsignede Hjem hos min lille *Titte* og mine to Drenge. *Emil* er her jo desværre ikke mere — ham sagde jeg Farvel til i Gaar, da han gik ombord paa »*Fyen*«, der nu skal føre ham ud paa den store Rejse. Gud velsigne ham og holde sin Haand over ham. De sejler vist paa Torsdag.

18. Juli 1898. København.

Har i Dag besøgt *Emil* ombord paa »*Fyen*« — vi holdt os begge tapre ved Afskeden, som det sømmer sig to Soldater. Jeg kender mange af hans Officerer, bl. a. Premierløjtnant *Thomsen* og Dr. *Thulstrup*, der begge har lovet mig at bringe mig ham sund og rask tilbage. Det er nu slet ikke saa let at sende sin Dreng bort fra Hjemmet, naar det kommer til Stykket.

Det er en yndig Død, den gamle Onkel *Gähler* har faaet. Han bad om en Sodavand og sin Pibe, og lidt efter sov han trygt — og af denne Søvn vaagnede han ikke mere. Han var den sidste af den Gählerske Slægt her i Landet — nu er kun Datteren tilbage, og naar hun engang dør, er Navnet uddød.

16. August 1898. København.

Hjemme igen efter et herligt Besøg paa *Klostermølle*. Jeg elsker Klostermølle — Naturen der — Omgivelserne og dens Beboere og det er altid med næsten barnlig Vemod, jeg forlader det Sted.

Det smager ikke at komme tilbage til København i kvælende Varme og slide de haarde ophedede Brosten, eller ase omkring paa den solstikkende Nørrefælled. En frygtelig Larm og Tummel ovenpaa al den velsignede Stilhed langs den dejlige Gudenaa eller i de dybe hemmelighedsfulde Bakker. Mine stakkels Drenge

— jeg har saa ondt af dem, naar de i Morgen skal rejse herind til den triste Skole — er melankolsk og træt.

Med *Dronningen* er det desværre meget daarligt. Hun har ikke været til Taffel eller The i fire Uger. Hun blev syg nogle Dage efter, at jeg havde forladt Bernstorff. Hun taaler bedst at køre, sagde Prins *Christian* til mig i Dag, den Rystelse ligesom vækker Livsaanderne. Hun besvimer en à to Gange om Dagen, og i Lørdags troede de, hun var død.

Det maa være frygtelig trist for *Kongen* at repræsentere, at aflægge Besøg paa den svenske Flaade og se saa mange fremmede til sit Taffel under de Omstændigheder. Her ligger for Tiden 5 svenske Panserskibe og 2 russiske, saa der er ordentlig Skyden, Raaben Hurra og Blæsen »Kong Christian« paa Langelinie.

4. September 1898. København.

Er helt rørt ved at læse *Dreyfus'* Breve til hans Kone — de staar i »Nationaltidende« i Dag. Han skriver saa smukt og kærligt og holder vist lige saa meget af sin ulykkelige Kone og sine smaa Børn, som jeg holder af min og mine. Det er dog en forfærdelig Skæbne, der har ramt den Familie, som sikkert er uskyldig. Det er en besynderlig Nation den franske. Hele den frygtelige Affære skaber ikke netop Sympati for Frankrig.

6. September 1898. Bernstorff.

I Dag var det en gribende Dag for Majestæterne. *Dronningen* og hele den høje Slægt er gaaet til Alters sammen — og sikkert i den Tro at det er for sidste Gang. Hun har det meget slet. Aviserne lyver, maaske efter Ordre, naar de skriver, at hun har kørt i sin Ponyvogn i Parken. Det vil i Virkeligheden sige, at den gamle, bedrøvede *Konge* har trukket hende lidt i Rullestol lige uden for Havedøren. Her er frygtelig trist. *Kongen* taler ikke, og alle andre hvisker. Børn og Børnebørn er bedrøvede og stille og alle ønsker blot, at hun maatte dø. Hun selv har ingen Glæde af Livet mere, og er meget deprimeret. Jeg faar hende vist aldrig mere at se og er glad over, at det sidste Farvel til mig var saa naadigt, som det

var, Jeg gemmer omhyggeligt den Rose, hun den Dag gav mig med hjem til *Titte*.

27. September 1898. København.

Dronningen har det yderst daarligt. Det er vistnok paa det sidste. Hele Familien var paa Slottet, undtagen Kong *Georg*, som var i København for at blive malet, men der blev telegraferet efter ham, og han kom da ogsaa straks. *Dronningen* har haft Opkastninger og ligger for det meste i en Døs. Familien er meget bekymret, og *Hertuginden af Cumberland* siger, at man maa bede til Gud om, at det nu snart maa være forbi.

Den 9. Oktober skal jeg gøre Tjeneste paa Bernstorff. Gud ved, hvordan det stiller sig til den Tid. Da er maaske den elskelige gamle *Dronning* død. Døden slipper jo ingen for.

2. Oktober 1898. København.

Mor er meget bedrøvet over den elskede gamle *Dronnings* Død. Det bliver trist at komme til Bernstorff nu, navnlig første Gang. Jeg skal der den 8de ds. og indtil den 17. Formentlig skal Bisættelsen foregaa, medens jeg er der. Den stakkels gamle *Konge* er saa bedrøvet, han vilde slet ikke tro, at hun skulde dø, og han gik hvert Kvarter ind for at se paa det for ham saa dyrebare Ansigt, lige til Kisten blev loddet sammen over hende.

Gode, kærlige Døtre har hun da haft. Prinsesse *Alexandra* sad 17 Timer med hendes Haand i sin, og var til sidst nær ved at besvime af Træthed. Det er forfærdeligt sørgeligt at se den gamle *Konge* kæmpe med Graaden.

8. Oktober 1898. Bernstorff.

Lagde i Dag *Mors* Krans paa *Dronningens* Kiste. Jeg var dybt grebet ved at staa inde ved Kisten i det Værelse, hvor hun var død — hendes Soveværelse. Alt var nu næsten kun Blomster herinde. Sidst jeg tog fra Bernstorff var det med Roser i min Haand fra hende — og nu stod jeg atter med Blomster i Haanden — til hendes Kiste. Her er stille og trist.

Den 14. bliver sikkert en slem Dag, naar *Dronningens* Lig skal føres bort. Vi ser intet til *Kongen* — der er Kammerspisning — og Hoffets Herrer og Damer spiser for sig i den almindelige Spisestue, de kongelige derimod i Havesalen. Det summer over Bordet med alle Tungemaal. Fransk, tysk og engelsk, russisk og dansk. Frokosten spises som Regel paa »Trianglen« samlet af Kavelerer og Damer.

14. Oktober 1898. Bernstorff.

Det var gribende i Dag at se den gamle dybt bedrøvede *Konge* bære sin *Dronnings Kiste.* Han saa saa inderlig fortvivlet ud. Kejser *Nicolai,* Kong *Georg* og alle Sønner og Børn bar ogsaa. Hoffets Herrer og Damer var oppe paa Slottet, og vi fulgte alle til Fods efter Ligvognen til Gentofte Station. *Kongen* og alle de kongelige Børn gik ogsaa til Fods efter Vognen. Det var et uforglemmeligt betagende Syn at se ham, *Kongen,* med det kære gamle Hoved blottet, medens Stormen blæste hans Haar til Vejrs, og med en Datter under hver Arm gaa bagefter Kisten iført sin gamle sorte Billardjakke. Det var langt mere højtideligt, end om 100 Ekvipager havde fulgt som Cortège.

Tusinder af Kranse er der sendt — mange dejlige, men mange smagløse i kostbar Kompakthed. Efterhaanden, som de visnede, er de blevet nedgravet i en stor Fællesgrav i Dronningens Rosenhave — og over dem skal der plantes et særligt Rosenbed.

Posterne her er forstærket — til det dobbelte, for at værne om Zar *Nicolai,* ligesom civilklædte Betjente stadig Dag og Nat spadserer rundt i Parken.

1899

EN SESSIONSREJSE I 1899 — PAA DYBBØL SKANSER — BARNDOMS- OG UNGDOMSMINDER

19. Januar 1899. København.

Morsomme Breve fra *Emil* fra Grækenland, og om hans Besøg hos Kong *Georg* og Dronning *Olga*. Alle Lærlingene var der til Juletræ og blev godt trakterede. De spillede Lotteri om Gevinster, som Dronning *Olga* selv rakte dem. Kongeparret dernede har været elskelige mod de smaa danske Drenge. *Mor* har været her i Dag — hun er meget bekymret over de store Forandringer paa Østerbro. »Villaer og Haver er nu snart væk«, sagde hun, »store Huse vokser frem — Strandpromenaden er borte — det hele er ikke til at kende igen. Menneskene er ogsaa forandrede — alt er kun Stræben og Spekulation i Penge. Gaderne er ikke mere til at gaa paa — man bliver jo kørt over hele Tiden. Sodoma og Gomorra — det bliver værre og galere for hver Dag, der gaar.« *Mor* er ligesom jeg forbavset over, hvor alle de Millioner, det koster, kommer fra. »Jeg synes,« sagde hun, »at jeg er saa fremmed i al denne nye Storstadsverden.« Hun fortalte, at hun i Grønningen havde mødt *Kongen* og Prins *Valdemar*, og at *Kongen* var kommet hende venligt i Møde — taget begge hendes Hænder og sagt: »Ja, det ved jeg — De har bestemt taget venlig Del i min Sorg.« *Mor* syntes, *Kongen* saa saa daarlig og ældet ud. »Det vemodige i hans Stemme, og alle Minderne fra Barndommen og Ungdommen samledes i Halsen paa mig, og jeg kunde

næppe faa et Ord frem, thi Taarerne kvalte dem. Det var første Gang, jeg saa ham efter den elskede *Dronnings* Død, hos hvem jeg sidst mødte ham. Men ingen forstod mig sikkert bedre — uden Ord — end Kongen,« sagde *Mor.*

Mor tager sig Dronning *Louises* Død meget nær, men man burde jo kun glæde sig over de kære Gamles Hvile, naar de vel har overstaaet Døden. Dog kan den algode Gud vel ikke blive vred over, at man elsker Livet — som han har givet — saalænge det forundes een at nyde dets Gaver,« sagde hun.

21. Februar 1899. København.

Emil er lige kommet hjem fra sin lange Rejse med »*Fyen*«. Der var Glæde — Glæde, som jeg kender den fra gamle Dage, naar *Bruder* kom hjem fra sine lange Kinafarter. Der var Glæde, som er over al Glæde, man ellers har i det daglige Liv, fordi Savnets dybe Skygger, fremhæver Lyset i Gensynets næsten farlige Fryd. Denne Fryd gik gennem det hele Hus — lige til Køkkenet.

Hans Illusion med Søen er langt borte — men har han ikke faaet andet ud af sin lange Rejse, saa har han faaet det, at han nu sætter Pris paa Ærter og Flæsk — og det gør hans Far ogsaa. Nu lysner Dagene, og Solen kommer til Syne, illuminerende alt med sine straalende Farver.

28. August 1899. Ærøskøbing.

Jeg befinder mig meget vel i de skiftende Omgivelser — men savner mit Hjem og alle de Kære deri. *Ærøskøbing* er en lille, venlig By med morsomme gamle Huse. Befolkningen er ikke straalende i legemlig Henseende, men staar uhyre højt i sædelig og moralsk. Uægte Børn, Drukkenskab og den Slags Adspredelser er saa at sige ukendte. Alle gifter sig ind i hinanden, derfor er Racen her — soldatermæssigt set — ikke helt heldig. Et godt Eksempel er, at af 82 Unge, der stillede paa Sessionen, kunde kun de 10 bruges.

Paa Langeland er Befolkningen ganske anderledes — hvorfor skal jeg lade være usagt — men der er Race over dem, og de

tages 2 for hver een der kasseres. En mærkelig Forskel paa to saa nære Øer.

Spiste Middag hos Borgmester *Valeur* i Rudkjøbing, en prægtig Mand. Talte meget med den gamle Feltpræst, Pastor *Hoyer,* der bor i et yndigt Hus — gammeldags med hvide Gulve og Forhøjninger ved Vinduerne. Han er over 80. »Ja, vi ses maaske igen om 40 Aar,« sagde han, da vi tog Afsked med hinanden. Saa længe siden er det nemlig, jeg har set ham sidst — det var hos den elskede gamle *Bedstefar* i Slesvig. »Men saa bliver det næppe her,« føjede han til. Det er ganske underligt at vide, at det er det sidste Buk og det sidste Haandtryk, man faar. Jeg holder af ham — et Minde fra min Barndom og ligesom et levende Bindeled mellem een selv og de forlængst afdøde Kære.

Hos *Valeur* traf jeg Pastor *Smidt* — der i 64 som ung Officersaspirant var med til det tapre Forsvar af Skanse 3. Han havde 45 Mand under sig, hvoraf de 15 blev dræbt. Selv fik han 3 Kugler, efter at han med sin Revolver havde skudt den fjendtlige Fanebærer. Han er en prægtig Mand, endnu langt mere Officer end Præst. Paa Lazarettet i Flensborg, fortalte han mig, kom en Dag bl. a. Prins *Friederich Carl* og *Grev Moltke.* Da de kom til *Smidts* Seng, sagde *Moltke:* »Ich bin selbst dänischer Officier gewesen,« *Smidt* snoede sig hastigt rundt i Sengen og vendte Ryggen ud imod ham. Herover blev Prins *Friederich Carl* saa glad, at han klappede *Smidt* paa Skulderen og sagde, at hvis han nogensinde skulde trænge til Hjælp, skulde han bare skrive til ham. I 1870 var *Smidt* i Frankrig, hvor han havde været i fem Aar. En Dag blev han grebet af Preusserne og antaget for Spion, fordi han havde Papirer fra den danske Gesandt hos sig. I sin Nød skrev han til *Prinsen* og blev derefter straks frigivet. Saa *Prinsen* viste, at han huskede sit Løfte.

1. September 1899. Svendborg.

Sessionslivet behager mig meget og er tillige baade fornøjeligt og interessant. Med de andre Medlemmer kommer jeg udmærket ud af det. Oberst *Rye* er særdeles behagelig og elskvær-

dig at have med at gøre. Desværre er han mavesvag, saaledes at han maa nøjes med Mælkemad, mens vi andre svælger i Provinshotellernes fedeste Nydelser, blandt hvilke meget fede Ænder spiller en betydelig Rolle. Han drikker kogt Vand, mens vi andre Kraftkarle svinger skummende Bægre. Jeg haaber ikke, at jeg inden Enden paa Rejsen maa sidde og skaale i kogt Mælk med ham.

Saabye af Marinen er en hyggelig Kæmpe. Søn af Billedhuggeren. Han er en storartet Kammerat. Skibslægen, Dr. *Rørdam*, eller »den store Læge«, som vi kalder ham, er den berygtede Venstremand og Folketingsmand, men dette til Trods er han en brilliant Fyr, og den af dem alle, jeg synes bedst om. Jeg gav ham gerne min Stemme, hvis jeg da ikke var den udprægede Højremand, jeg er. Han er velbegavet, belæst og berejst og en hyggelig Kammerat, der hver Aften spiller en fortrinlig Whist med mig.

10. September 1899. Faaborg.

Det er slemt med min Hovedpine — men det kommer vist af den forbandede sure Rødvin, vi faar rundt paa Hotellerne. Vi ekstravagerer i ingen Henseende og drikker kun ½ Flaske til Middagen. Man kan jo ikke godt lade være — noblesse oblige!

Jeg tror, jeg vil have mig et nyt Voltakors, saa skal det nok hjælpe paa Smerterne.

I Gaar Morges kom jeg hjem fra en uforglemmelig Tur gennem Sønderjylland. Løjtnant *Saabye* og jeg rejste sammen, og vi passede udmærket til hinanden og har begge den samme glødende Interesse og varme Følelse for Landet derovre. Han er en ualmindelig prægtig Fyr — fuldstændig Naturmenneske. Kæmpestærk, bred og rundbygget. Han er tilbageholden og indesluttet, naar man ikke kender ham, men har man først lært ham at kende, er han aaben og fortrolig. Hans Ansigt straaler, naar han taler om sin lille 6aars Pige, eller om sin Kone, eller om den Lykke, det er at have gamle Forældre at holde af. Han generede sig heller ikke for at have Taarer i Øjnene flere Gange, medens vi

vandrede over den blodmættede historiske Jord og puttede Stene i Lommen fra Ruinerne af Skanse 2.

Vi gled med den lille Damper langs Als' Vestkyst — forbi Kegenæs — Høruphav og alle de Navne, der har en saa kendt og vemodig Klang i mine Ører. Broager, Dybbølbjerg og Dybbøl Mølle laa for os som paa et Kæmpekort. Hvor ligger Sønderborg idyllisk og smukt.

Vi spildte ikke et Øjeblik — hvad der kunde ses af Dybbøl inden Mørket faldt paa, skulde ses. Gennem Brohovedet gik vi — Volde og Grave staar endnu uforandrede, kun smykket med adskillige Kors og Gravstene. En luende rød Sol var ved at synke ned over Terrainet mellem Broager og Dybbøl Mølle. Vi gik først op til Mølleren. Han er en Søn af den gamle kendte Møller. Sønnen var i 64 tyve Aar gammel. Han gik med os op paa Møllegangen og forklarede og viste. Bagefter bad han os gaa ned for at hilse paa hans gamle Mor, der blev saa glad for et Besøg af Danske. Vi sagde God Dag til den næsten blinde gamle Kone, der sad og rokkede og krøb sammen. Alle her var overstrømmende elskværdige, naar de hørte, at vi var danske Officerer. Paa Dybbøl Mølle var vi inde hos en Mand og Kone, der var danske med Liv og Sjæl. Han gik med os op paa en Høj i sin lille Have og viste os, hvor han havde ligget i Løbegrav den 18. April. Han fortalte os, hvad han havde set af Kampen, og han fortalte glimrende, med Ild, Vemod og glødende Begejstring — Had og naturlig Ro, saa vi aandeløst hørte paa ham. »Kan De se de Buske dernede — der ligger en Snes Mand begravede. Jeg laa nede ved Brohovedet og saa dem i Løb komme ned imod os. Der paa Bakken standsede de og beskød Preusserne. De laa paa Knæ og skød. Men lidt efter faldt saa den ene og saa den anden fladt forover og blev liggende stille — ganske stille. Til sidst var der kun to tilbage, som saa løb over Vejen der. Den ene blev skudt, mens han løb, den anden forsvandt for mine Øjne. Men naar jeg gaar forbi den Grav,« sagde han, »saa tager jeg altid min Hat af, for det synes jeg, de har fortjent«. Nu var den gamle Mand ganske ødelagt af Aareknuder i Benene, som han havde

paadraget sig i Frankrig, da han som saa mange andre danske »blev slæbt derned i den forbandede Krig«. Saa fortalte han om Krigen 1870 — om en Patruljegang — han hviskede og bøjede sig formelig som Snigpatrulje. Nu faar han en ussel Pension, men er ganske uarbejdsdygtig. Han forærede os et Par danske Kugler, af hvilke der endnu findes mange, naar man pløjer i Jorden. Hans Kone fulgte os ud i Skanserne og et langt Stykke ned mod Sønderborg. Begge havde de Taarer i Øjnene, da de sagde os Farvel — vi forresten ogsaa. Saa gik vi den næste Morgen til Sandbjerg Storskov, der hvor Preusserne gik over til Als. Hvor var der dog velsignet smukt og fredeligt — med det smalle Sund — Als — de mange levende Hegn, Skovene med de kendte Navne. Kirkerne i Dybbøl, Ullerup, Sattrup o. s. v.

I Sandbjerg Skov stod endnu Masser af Navne tydeligt indridsede i Træerne — skrevet af Soldaterne i 1864. Saa kørte vi gennem hele det vidunderskønne Als, igennem Kjær By — Ulkebøl, Sundsmark — Navne, alle med blodig Klang og Farve.

24. September 1899. p. t. Stenderupstrand.

En yndig, velsignet Tur til *Stenderup* — alene, men min *Titte* var med mig i Tankerne den hele Vandring. Jeg følte mig bevæget og grebet af den storslaaede Natur og alle de kære, gamle Minder. I Skoven tæt ved det gamle Hjem satte jeg mig paa en Træstub og gav mig Minderne i Vold. En lille Rødkælk blev ved med at flyve mig forbi — til sidst satte den sig og saa paa mig, ikke tre Alen fra mig. Jeg kom til at tænke paa den elskede, gamle *Far*, hvis Yndlingsfugl den altid var. Det var mig paa een Gang, som bragte den mig Bud og Hilsen fra ham, og som om den rigtig vilde læse mine Tanker for igen at kunne meddele ham dem. Til sidst greb jeg mig i at sige ganske højt: »Ja, lille Fugl, jeg sidder i den gamle Skov og tænker paa min Far«. Saa sagde jeg Farvel til Fuglen og gik videre. En gammel Mand hilste mig med et »Guds Fred«, en skøn og dejlig Hilsen.

Inde i Stenderup Kirke satte jeg mig i vor egen gamle Stol og bøjede mit Knæ i brændende Tak til Gud for al den Naade

og Lykke, han havde givet mig og mine, siden jeg sidst var der. Jeg takkede for min elskede *Titte* og for mine Drenge, og jeg bad saa inderligt, som et Menneske formaar, for os alle sammen og for dem, der har siddet der i Kirken sammen med mig — min *Mor,* min *Søster,* min *Broder,* og for dem der er deres. Det var mig en Gudstjeneste, som bragte mig nærmere Gud, end nogen Præst og Degn vilde have gjort. Jeg synes, jeg var saa let og lykkelig tilmode, da jeg gik ud af den gamle Kirke. Videre gik jeg frem mod Stenderupstrand i den dejlige, klare Septemberluft. Hækkene var fulde af Hyben, blaa Slaaen og sorte Brombær i en Fylde og en Rigdom, som kun ses her paa denne Egn. Hvor saa jeg mange Billeder paa denne Tur — Erindringsbilleder fra lykkelige Barndomsdage.

29. September 1899. Odense.

Som Sessionsherre p. t. gik jeg i Dag forbi mit gamle Kvarter i Adamsgade, kun ledsaget af alle de gamle Minder fra min Rekrut- og Underkorporalstid. Jeg kiggede fra Gaden ind ad Vinduerne i mit gamle Kvarter, og tænkte paa den lille Rekrut, som for saa mange Aar siden nu, laa der den første Nat i de fremmede Omgivelser.

Det er saa underligt! Naar man er ung, lukker man Øjnene i og kigger gennem de lukkede Laag ind i Fremtidens Luftslotte — og naar man bliver ældre, spiler man Øjnene op og stirrer ind i Mindernes Rige — ind ad de smaa Vinduer i Adamsgade. Jeg saa saa tydeligt Situationen for mig. Det var min første Rekrutdag. Jeg var lige kommet i min raslende Halmseng. I den anden laa min Sluf Mølleren og sov. Jeg var noget betaget ved den nye Situation og laa i Mørket og tænkte paa mit velsignede Hjem — og paa Fremtiden. Saa gik Døren op, og to Herrer traadte ind. Det var min *Far* og Kammerherre *Heltzen,* som vilde se mig installeret. »Sover du, min Dreng?« spurgte *Far,* og saa talte vi lidt sammen. Da *Far* gik ud ad Døren vendte han sig og kom tilbage — bøjede sig over mig og kyssede mig. Alt det saa jeg ind ad de smaa Ruder. I Nabohuset var der dengang en Høker-

handel, og bag den en lille Have med en lille sort Kat. Jeg fandt den lille Have — men Katten var der ikke, men i min Erindring lever den endnu. Alt i Gaden var saa gammelkendt. Hjørnet, hvor Korporalskabet stillede — Trappestenene — de gamle Døre. Tiden havde ligesom staaet ganske stille i alle de Aar.

Ellers er Odense ganske ukendelig. Den gamle By tildels ombygget og en helt ny har rejst sig, hvor der før var Marker og Haver.

26. November 1899. Bernstorff.

I Dag, *Kejserindens* Fødselsdag, begyndte vi Taflet med ægte Skildpadde. Sad imellem Comtesse *Osseroff* og Madame *de l'Escailles*. Comtessen har den henrivende Vane at se en lige ind i Ansigtet med sin brillantsmykkede Stanglorgnet — en ny hver Dag. Madame *de l'Escailles* taler ret godt Dansk, og da jeg ogsaa gør det, taler jeg mest med hende.

Kejserinden, Prinsesse *Marie, Kongen* og *Dronningen* spurgte i Aftenens Løb alle til lille *Emils* Helbred — det er forfærdeligt venligt af dem. Prinsesse Marie fortalte mig en Del om Prins *Jeans* Bryllup og om hans nydelige, unge Kone, som jo er en Søster til Dronningen af Portugal. Hun var som ganske lille med til Prinsesse Maries Bryllup, saa lille var hun, at hun løb rundt paa Bordet imellem Glas og Lys.

Den prægtige *Storfyrst Michael,* som nu ikke længere har sin Hovmester, Mr. *Heath,* at slaas med, etablerer hver Aften adskillige Boksekampe med Søsteren, den 16—17 aarige Storfyrstinde *Olga.* De slaar godt til begge to. Hun er sød, frisk og naturlig. Tronfølgeren hviler sig ud ved at balancere med en Lænestol paa Hagen, hvilket lader formode, at han ikke lider af Gigt i Tandkødet. Oberst *Daskoff,* en meget net og elskværdig Mand, er attacheret ham.

1900

EFTERAARSKRIG VED AARHUNDREDSKIFTET

28. August 1900. København.

Nu er vi atter alle igen tilbage i den daglige Trædemølle. Jeg slider i det i den tropisk Varme — det behager mig ikke saa godt som at dase paa *Klostermølle* med en Fiskestang eller et Staffeli. Mine Drenge deler sikkert ganske deres Fars Anskuelser i den Retning. Hjemkomsten til den københavnske Bagerovn blev fejret ved et blomstersmykket Bord med alle Livretterne — friske Hummere, kold And og Melon, og saa drak vi en fin, gammel Flaske Rhinskvin dertil og søgte at holde Humøret oppe. Det gik meget godt, men ingen af Børnene er glade ved Tanken om Skole og Lektier. Jeg forstaar dem saa godt, men det siger jeg ikke højt.

23. September 1900. Tvede Præstegaard. Jylland.

Udmærket Kvarter — hyggelige Stuer og en dejlig, gammel Have — god Mad uden Spræl. Pastoren og hans Søster, der bor hos ham, er meget missionske, men overordentlig elskværdige. En gammel Pige, de har, forskrækker mig mest. Hun ser paa mig, som om jeg var et Djævelens Barn, der var kommet til Huset. Særlig forskrækket var hun, da hun paa mit Forlangende bragte nogle Ølglas og Vand, som vi kom i vor medbragte Whisky.

Kammeraterne, der ligger i Bondekvarterer, søgte i Aften alle over til mig. Først *Krieger* — der var yderst misfornøjet med sit Kvarter — han havde faaet Klipfisk til Middag. Saadan fordeles

Verdens Goder forskelligt — jeg elsker Klipfisk. Senere kom *Gyldenkrone, Hage, Skeel* og *Ivan Carstensen,* der alle blev forestillede for Husets Værtinde, Præstens Søster.

Pigen, den gamle Drage, saa mere og mere ædende gal ud for hver ny Gæst, der ankom — som om hun tænkte, at nu skulde Præstegaarden laves om til en Belias Spillebule med Svir og Drukkenskab. Vi otte tilsammen har ikke drukket en halv Flaske, og vi hjalp bagefter hinanden med at gøre i Orden efter os, saa hun og Frøkenen kunde se, at vi ikke var saa slemme, som de maaske troede.

Pigen knikser, naar jeg taler til hende, men smiler ikke. Smil betragter hun sikkert som en Opfindelse af Djævlen. »*Kristeligt Dagblad*« er lagt ind til mig som Underholdning, men »Blomsterpigen fra Tivoli« morer mig mere; men jeg tilstaar, jeg dækker denne fæle Bog til med et Kort over Egnen, naar Pigen kommer ind til mig, for ikke at vække unødig Forargelse.

To lignende spændende Bøger slaas *Knuth* og *Carstensen* om. Har det ellers storartet her paa Gaarden. Livet i denne lille, fredelige Landsby er sat helt paa den anden Ende. Musikken har spillet uden for mit Kvarter, og hele Byens beau monde sad rundt om paa Kanten af Møddingen, mens smaa, bitte Unger tumlede om inde mellem Musikkernes Ben for at se Trommen paa saa nært Hold som muligt.

26. September 1900. Tvede Præstegaard.

Nu begynder den gamle Pige at smile, naar jeg taler til hende, og den sidste Gnist af Frygt er vejret bort. Bønderne her er rørende i deres Omsorg for Folkene. Det samme kan man ikke helt sige om en enkelt af de store Godsbesiddere, hvor Indkvarteringen næppe faar det, de kan spise. Det er smaaligt, meningsløst og dumt.

30. September 1900. Munkstorp.

Er nu fra det udmærkede Kvarter i Tvede Præstegaard ankommet til Munkstorp, hvor jeg bor hos en halv-Bondefamilie paa en

hel-Bondegaard, som dog er møbleret med forloren Herskabelighed — Fløjelsmøbler, Staffelier med Drapperier og Olietryk. Isenkram-Nips og Gibsfigurer paa Søjler. Men Folkene selv er storartede, og Mandskabet bliver behandlet glimrende.

Her er fuldt af cyklende »Damer« fra Randers, der besøger Garderne. De løber paa Marken og leger to Mand frem for en Enke. Damerne er for de flestes Vedkommende iført røde Liv med høje Flipper.

1901—1902

BORT FRA GARDEN — OBERSTLØJTNANT OG CHEF FOR 12. BATALJON I FREDERICIA — I KEJSERINDEN AF RUSLANDS TOG — KAMMERHERREINDE ELISE BODENHOFFS DØD

20. Februar 1901.

Førend Taflet kom *Christian den Niende* hen til mig og sagde: »Jeg beklager meget, at jeg i Dag har underskrevet Deres Udnævnelse til Oberstløjtnant — og at De altsaa skal forlade min Garde. Men jeg haaber da, vi beholder Dem her i Byen«. Da jeg svarede, at jeg frygtede for at skulle bort fra København, sagde *Kongen:* »Det gør mig ondt — men maaske kan vi dog se Dem i Gardens Uniform igen en Gang, det skulde glæde mig«.

Ved Stegen kaldte *Kongen* paa en Lakaj, og beordrede en Flaske Bourgogne. *Castenskiold* sagde: »Saa nu skal vi have finere Vin — for *Kongen* vil drikke et Glas med Dem«. Da der var skænket rundt, tog *Kongen* sit Glas og sagde over til mig, der rejste mig op: »Jeg ønsker Dem alt muligt godt, hvor De end kommer hen, og det skal glæde mig snart at se Dem igen her i Byen. Deres stakkels Fru Mor er vist i stor Spænding for, hvor De skal hen. Jeg haaber, De vil fortsætte med Deres Forfattervirksomhed. De smukke Bøger, De hidtil har skrevet, har det glædet mig saa meget at læse«. *Kongen* drak saa med mig og spurgte, da jeg havde sat mig ned, hvor jeg troede, jeg kom hen. Jeg svarede, at jeg mente, jeg kom til Aalborg. »Au, det var langt borte — men saa haaber jeg, De vil faa Glæde af Biskop *Nielsen,* der er en meget rar og elskværdig Mand«. Da *Kongen* efter Taflet

sagde Farvel til mig, tilføjede han: »Jeg haaber, at De ikke undlader at besøge mig, naar De kommer til Byen. De har staaet 21 Aar i Garden — en lang Tid ... men paa Gensyn i Garden!«

Jeg takkede ham for den Naade, han altid havde vist mig, og han trykkede min Haand. I Døren vendte han sig om og nikkede saa venligt: »Kære Ven — lev vel!« sagde han til Afsked og klappede mig paa Skuldren.

Den kære, elskede, gamle *Konge.*

21. Februar 1901.

I Dag er jeg blevet Oberstløjtnant — og skal til *Fredericia.* Denne Afgørelse er mig en stor Lettelse og Glæde. *Mor* var saa bedrøvet over, at jeg maaske skulde til Aalborg, og ønskede saadan i Gaar Aftes, at det maatte blive Fredericia. Nu kan hun lettere komme til os — til Aalborg var hun sikkert aldrig kommet. Hun er henrykt den elskede Gamle over Fredericia.

Et sødt og kærligt Brev fik jeg i Dag fra *Marie.* Hun skriver saa vidunderligt smukt — en lille Taare lokkede de velsignede gamle Minder ud af det Øje, der engang var ungt — ak ja, nu gaar det mod Efteraar og Vinter, og Øjet, som har mistet Ungdommens klare Skær, vil dog altid lyse ved at se hende, som det lyste, naar vi mødtes paa de fjerne og kendte Stier i det gamle, velsignede Hjem.

23. Marts 1901.

Paa Grund af Sygdom var det mig ikke muligt at deltage i Gardens Afskedsfest for *Arendrup* og mig. *Titte* var der og morede sig udmærket. Jeg vilde maaske have været for bevæget til at more mig rigtigt. Gardens Damer havde bag paa et Maleri, *Knuth* har malet til mig, og som de forærede mig, skrevet følgende lille Vers, med alle deres Navne under:

Ak, hvor vil vi savne Gardens Digteraand.
Hvem skal nu Taler for os holde,
Hvem skal nu kysse den søde, lille Haand,
Naar du er gemt bag Fredericias Volde.

Selv har *Titte* og jeg ikke saa meget imod at komme til Fredericia, men kun Skilsmissen fra den elskede, gamle Dame gør mig saa ondt. *Mor* har saa tit røde Øjne i den senere Tid, og jeg kan mærke paa alt, at hun er meget bedrøvet over, at vi skal rejse. Hun bliver 80 nu — og efter Naturens Love kan hun jo ikke have saa forskrækkelig langt igen.

28. Marts 1901. Fredericia.

Mor skal opereres. Jeg er fortvivlet — næsten hjertesyg af Sorg og Sindsbevægelse. Hvor elendig man dog kan føle sig ved ikke at være fri og uafhængig mærkes bedst ved en saadan Lejlighed. Paa Mandag skal jeg til Silkeborg efter Krigsministeriets Ordre til Skydning ved Funder — i tre Dage. Og saa skal hun maaske netop opereres i en af de Dage. Det er ikke altid fornøjeligt at være Soldat. Skal ovenikøbet til Præsentationsmiddag i Morgen — jeg bliver ikke nogen lystig Vært. Gud velsigne *Mor* og mildne hendes Lidelser og give hende Mod. Hans Vilje ske — men hvor usigelig lykkelig vilde jeg dog ikke være ved at erfare, at hans Vilje havde været, at hun var sovet hen, inden der skal ske videre.

2. April 1901. Fredericia.

Blev vækket Kl. 7½ af Musik — Tappenstregen, der gik rundt i Gaderne i Anledning af Slaget paa Reden. Den gjorde Holdt uden for mine Vinduer og spillede tre Stykker. Byen er flagsmykket i Dagens Anledning — Flag ved Flag. Jeg har Indtrykket af, at Fredericia er en loyal By — dog vælges sikkert Venstremanden i Morgen igen.

I Aften var der stor Nationalfest i Teatersalen, med Taler og Sange — og, hvad vigtigere var, med baade Hjerte og Stemning hos de ca. 1000 Mennesker, der var til Stede. Valgdagen i Morgen bliver vist en ækel Dag hele Landet over, hvor man skal holde sig fra Gaderne.

3. April 1901. Fredericia.

Fru C. kørte i Dag gennem Byen med en skrammereret, som Hussar klædt, abekatteagtig halvvoksen Kusk. Hun skulde til Vælgermøde for at optræde som Folketaler med en Forespørgsel til de ærede Kandidater om, hvordan de stillede sig til Spørgsmaalet om Kvindernes Valgret. Stemningen hos Højre er ikke høj. At *Krabbe* er faldet opvejer for mig langt alle de andre Tab, vi har lidt. Der var ogsaa i Aften almindelig Glæde derover i denne slesvigelskende By.

9. April 1901. Fredericia.

I Gaar paa *Kongens* Fødselsdag spiste jeg en fin Middag her paa mit ensomme Hotelværelse og drak hans Skaal med mig selv.

I Dag mødte jeg efter Tilsigelse paa Banegaarden for at hilse paa *Kejserinden,* der passerede Byen. Det kejserlige Tog kørte frem — 10—12 lange, blaalakerede Vaggoner med megen Forgyldning og kejserlige Ørne og en Mængde russiske Lakajer og Togpersonale. De to midterste Vogne var *Kejserindens* private. Blev modtaget af *Kejserinde Dagmar* og *Dronning Alexandra.* Opholdt mig i Kejserindens Tog i over et Kvarter — udenfor stod der pakfuldt af Mennesker, der som et Teater nød Skuet igennem de store Spejlglasruder. De var begge forfærdelig elskværdige. *Kejserinden* viste mig Spisevognen og beklagede, at hun ikke kunde give mig en Kop The — men den var ikke lavet endnu. Ved Afskeden kyssede jeg begge Majestæterne paa Haanden, og da Toget kørte, udbragte jeg et af den store Forsamling fulgt Leve Majestæterne. Min Oppasser, der stod paa Perronen lige bag ved mig med min Kappe, var meget stolt af sin Herre — og over at have set begge de fyrstelige Damer paa saa nært Hold.

Ellers gaar Dagene roligt i denne lille By. Gaar dejlige lange Ture ud ad Strandvejen, hvor der er meget smukt, særlig ved Solnedgang, og yndig Fuglesang i den lille Skov. Der glæder jeg mig til at gaa med *Titte* og Børnene, naar de nu kommer herover.

Var i Aftes i Teatret og morede mig meget godt, men jeg stiller for Tiden heller ikke store Fordringer. Det er værre at komme

som gammel Oberstløjtnant til saadan en lille By, end som ung Løjtnant, thi de sidste har dog en Del jævnaldrende Kammerater. Dagene glider langsomt, skønt jeg har været ret optaget og beskæftiget. Naar det regner, er det helt galt. Saa sidder jeg og ser ud paa den tomme Provinsgade og føler mig lidt ensom og lidt melankolsk. Jeg lever Dagen ganske som et Urværk.

Valget optager mine Tanker meget, og jeg finder, det er en Skandale, hvis Ministeriet ikke gaar sin Vej med 8 Partifæller af 114 i Folketinget og 1 — een Majoritet i Landstinget, som ovenikøbet er fremkommet ved, at flere af Ministrene selv er Landstingsmænd. Deres Forbliven vil kun bidrage til endnu mere at reducere Højrepartiet — ligesom Indremissionen — Helvedespræsterne — har bidraget uhyre til at skabe Fritænkere, eller i hvert Fald forjaget Folk fra den almindelige Folkekirke.

14. April 1901. Fredericia.

Besøgte i Dag *Stenderupstrand*. Hvor er der fredeligt og yndigt, og hvor stormer Tankerne og Længslerne ind paa Sindet. Hele min Sjæl var hos *Titte* og mine Børn. Det gamle Hjem laa der inde i Skoven, saa hyggeligt som en Fuglerede — en let, blaa Røg steg op af Skorstenen. I mine Tanker saa jeg den kære gamle *Far*, der dengang, han gik der, slet ikke var saa gammel. Og jeg saa en elskelig gammel Dame, som den Gang heller ikke var gammel, gaa sin Tur — energisk og hurtigt langs med Stranden paa det faste hvide Sand — hendes Langelinie, som hun kaldte det. Og jeg saa min *Broder* paa en lille, hvid Baad med rød Kant, og en ung, lysklædt Pige — og jeg saa min *Titte* som nyforlovet komme gennem den lille Laage. Der er en stille Fryd ved de Taarer, der lister sig ned ad et Menneskes Kind, naar Taarerne gælder lyse, velsignede gamle Minder.

19. April 1901. Fredericia.

Fik i Dag en Hilsen, der glædede mig overordentlig — den var fra »8. Brigade fra 1864«. De nulevende Officerer af denne Brigade samles altid paa Dybbøldagen, og ved Festen i Gaar var

der blevet holdt en Tale for *Rist* som den, der ved sin Bog havde sat Dagen saa smukt et Minde, og for *Rosenstand*, som ved sit Maleri »8. Brigades Modangreb«, havde gjort det samme. Rosenstand havde takket for Skaalen og proponeret at drikke en Skaal for mig, der havde skrevet »Mellem Heltegrave«. Den blev, skriver *Plaum* til mig i Dag, modtaget med Akklamation, og man var blevet enig om at sende mig følgende Hilsen: »8. Brigade fra 1864 takker Dem for Deres litterære Virken for Fremme af Fædrelandets Værn. I Brigadekammeraternes Navn, *Lemvigh*«. Jeg blev meget glad, fordi jeg med stor Højagtelse tager min Hat af for de Mænd, der havde den Ære at være med den stolte Dag. En Løjtnant førte 20de Regiment i de følgende 3—4 Dage. Alt, hvad der var over Løjtnanter var væk — døde eller saarede.

7. Maj 1901. Fredericia.

Lige hjemkommet fra en Svip i København. Spiste i Gaar hos *Kongen*. Han var uhyre naadig, den elskede gamle *Konge*. Jeg var den eneste Gæst. Det var morsomt at sidde oppe i den lille, kendte Kreds igen. Ellers er jeg ikke ked over at være i Fredericia, selv om jeg savner Vagten, Garden og alle de gamle Kammerater. Det største Savn er naturligvis *Mor* — og det, at jeg ved, hun savner os. Hun er bedrøvet den elskede lille *Mor*.

Har nu givet min Hest Navnet »Lona«, hvilket slet ikke passer saa daarligt, da den ogsaa har en Fortid — i Form af et Føl. Lunefuld er den ogsaa, men grulig sød.

15. Juni 1901. Fredericia.

Var i Aften i Teatret. Skuespillet var overordentlig interessant, om end trist. Ægte Brandesk. Han er i det hele en Herre, der forrykker Hovedet paa mange mindre faste Sjæle. Der blev spillet mesterligt af Fruerne *Betty Nansen* og *Thomsen*. Fru *Nansen* græd, saa Taarerne dryppede hende ned ad Kinderne, saaledes gik hun op i sin Rolle. Talte med Fru *Thomsen*, der bor her paa Hotellet. Jeg takkede hende for den udmærkede Nydelse. Hun

sagde, at jeg kunde tro, det var anstrengende, naar man saadan skulde spille »med hele sin Sjæl«.

Kaptajn *Daniel Bruhn* — Forfatteren — har jeg været sammen med i Gaar. Han skal nu til Island i næste Maaned. Han er meget interessant og underholdende, har rejst uhyre og ved meget.

3. September 1901. Fredericia.

Mor meget syg — beder Gud give hende Kraft til at bære, hvad der forestaar — eller en blid Søvn ind i det evige Liv.

15. September 1901. Fredericia.

Nu er det forbi! Har i Dag sendt *Marie Mors* sidste Brev. Det er ikke alene helligt, fordi det er *Mors* sidste skrevne Ord og sidste store Bevis paa al hendes umaadelige Kærlighed til os tre Børn, men ogsaa et Bevis paa, hvad man muligvis ellers kunde glemme, at hun har følt sig let, smertefri og lykkelig efter Operationen. Derfor kan jeg ikke takke nok. Naar jeg læser hendes »Farvel til mine Børn«, er det, som jeg igen er sammen med hende. I Morgen tager jeg til Aarhus og følges derfra med hende, som jeg aldrig, aldrig kan glemme. Gud give mig, *Marie* og *Bruder* Trøst i Minderne om hende, Minderne, som jo kun er lykkelige og vidunderlig smukke fra vor tidligste Barndom og til den sidste Dag.

16. September 1901. Aarhus.

Saa gik jeg da den triste, triste Vej til Hospitalet i Aarhus, hvor jeg et Øjeblik var inde i hendes Værelse, som endnu ikke var belagt af en ny, lidende Stakkel. Var henne ved det lille Kapel, som var laaset. Kiggede ind ad det Vindue, jeg selv lukkede, da Kisten blev sat derind. Jeg maatte klatre op ad et Espalier. Jeg saa Formen af den elskede under Lagnet. Laaget var endnu ikke skruet paa — det sidste Blik — den sidste Hilsen til hende. Der laa hun med Favnen fuld af de Blomster, hun har elsket saa højt og malet saa ofte. Saa blev Kisten lukket, og en smuk Ligvogn kørte den elskedes Kiste op til den lukkede Jern-

banevogn. Kl. 5 i Eftermiddag kører vi den triste, triste Rejse til København. Jernbanevognen med Kisten staar lige ved Willemoes gamle Sted. Der var Mark der, da jeg var Barn, og jeg har ofte leget der og set Preusserne eksercere der. Gud skænke os alle sin bedste Trøst. Den kærlige Gud, som skal være os som en Fader — ham jeg tror paa. Han trøster mig altid, naar jeg er bedrøvet, men han gør mig aldrig bange, naar jeg beder til ham. Derfor vil jeg ikke høre paa dem, som kun vil gøre ham til en Hævnens Gud!

8. November 1901. Fredericia.

Man lever næsten sit Liv om ved at læse sine egne Breve lige fra Barneaarene til de seneste Dage. Smil og Taarer blandes som paa en Aprilsdag — Regn og Sol. Den elskede, velsignede, gamle Dame kommer til at staa levende, ung og yndig, som hun var i Øverød og paa Vesterlund. Pakker med Breve fra *Jønneval* ligger endnu uaabnede. *Bedstefar* har samlet og gemt alle hendes Breve — ogsaa alle Brevene fra *Stenderupstrand*. Jeg elsker at sænke mig dybt og uforstyrret i Læsningen af den Slags gamle, gamle Minder.

Har i Dag sendt Dr. *Tage Hansen* i Aarhus »Mellem Venner og Fjender«, for at han deraf kan se, at den elskede, gamle *Mor* ikke var nogen ganske almindelig, gammel Dame — og for at han bedre kan forstaa, hvorfor hun kunde knytte sine Børn til sig med uløselige Baand. Han saa os jo dog tidligt og silde samles om hendes Leje og saa vor Ængstelse og Fortvivlelse.

Marie, der har været her et Par Dage, saa mager og stakkels ud og havde ofte Taarer i Øjnene, naar vi talte om *Mor* eller sammen læste noget af det, hun havde skrevet.

20. December 1901. Fredericia.

Havde atter en af mine store Dage forleden, da Kejserinde *Dagmar* passerede Fredericia. Fik Telegram fra *Arendrup* i Nyborg, at *Kejserinden* ventede at se mig. Jeg var henved ½ Time inde hos hende i Kejsertoget, medens Perronen var fuld af Men-

nesker, bl. a. mine Drenge, der var ret sejge over deres Far — ganske som naar jeg og *Bruder* i gamle Dage i Aarhus saa *Bedstefar* paa Kongeskibets Dæk sammen med *Frederik den Syvende*. *Kejserinden* var uhyre naadig og sagde, at det glædede hende altid at se mig. Hun talte meget smukt om *Mor* og var bedrøvet over hendes Død.

21. December 1901. Fredericia.

Titte har selv maattet tage sig meget af Husholdningen her, og det er nu ikke hendes Specialitet — saa der har været Sorg og Klage over baade Mad og Indkøb. I Dag stod hun og Stuepigen og strøg. Det har jeg ikke set hende gøre nogensinde — men hun hører de andre Officersfruer her tale saa husligt om alt, hvad de selv gør, saa hun synes formentlig ogsaa at maatte gøre noget. Men det morer hende ikke.

22. December 1901. Fredericia.

Emil har skudt sin første Buk — og skudt den i *Stenderupstrands* Skove. Hvor underligt i Grunden, at en *Emil Bodenhoff* atter færdes med Bøsse i de Skove. Var med Børnene paa Stenderupstrand forleden — men jeg tror nok, at de var lidt skuffede over Huset. *Max* havde tænkt sig det som et stort toetages Hus med en Kæmpe-Veranda, og *Willie* fablede noget om Taarne. De har jo nu hele deres Liv hørt mig tale med en saadan Kærlighed og Begejstring om Stenderupstrand, at det i deres Fantasi stod som noget pragtfuldt, og ikke som en lille, idyllisk Skovridergaard.

1903—1904

LYKKELIGE AAR I FREDERICIA — FORFLYTTELSE TIL KØBENHAVN

16. Marts 1902. Fredericia.

Det er underligt at blive halvhundrede Aar. Nu har jeg Lov til at føle mig som en ældre Kavaler, »hvis gladeste Dag i Livet det vilde være at vaagne med hvid Knebelsbart«, saadan hedder det vist. Oberstløjtnant *Hemmingsen* og Kone var her til Middag. De er vore bedste Fredericiavenner — hyggelige og storartede Mennesker, som vi er glade for. Vi ses næsten dagligt.

Willie og *Max* løber paa Skøjter paa Voldgraven. Den første med »Dame« — en lille Frøken Holten — hun er vist 8 Aar. De er forlovede, siger *Max*, og *Willie* er allerede godt under Tøflen og gør alt, hvad hun beder ham om.

9. Juni 1902. Fredericia.

Saa var jeg da to Dage i København for at begrave Oberst *Baggesen*. Det var en trist Afslutning paa vort korte, tjenstlige Samliv. Det er et sørgeligt og pludseligt Dødsfald. Jeg talte med ham fire Dage, før han døde, og da var han straalende fornøjet. Han døde hos sin Ven, Grev *Rantzau* paa Fyn. Han og Greven skulde netop til at gaa Tur, og da *Rantzau* kom ud i Forhallen for at hente *Baggesen*, sad denne i en Stol og var død. Nu efterlader han sig Enke og fire Børn.

Var i Søndags paa en yndig Tur til Kolding — der minder stærkt om Paris, sammenlignet med Fredericia. Nydelige Bu-

tikker — og meget forandret fra min Barndom. Vi var senere paa Dagen ved *Stenderupstrand,* hvor vi var inde i Haven, der ligner et Vildnis — Skovrider *Falkenberg* har længe været borte, og den nye er ikke flyttet ind. Huset stod tomt og uden Gardiner. Ikke et Menneske saa vi i Gaarden. Uddøet var det i Sammenligning med det Paradis, de elskede Forældre forstod at gøre det Hjem til — hver paa sin Vis, baade inde og ude. Det kære, gamle Hus — og den kære Stentrappe, ad hvilken vi som Drenge i Juleferierne stormede saa lykkelige op, og naar Ferien var forbi, gik saa bedrøvede ned ad. Hvilken velsignet Lykke er der da ikke i Øjeblikke fulde af Tak til Gud følt paa den Trappe, og hvilke Bønner er der ikke opsendt til ham fra den Trappe, naar Vognen, i den svære Stund, da *Bruder* rejste til Kina, kørte bort derfra.

Det var en velsignet, stemningsfuld og yndig Tur.

Og Gud har givet os Løfte om, at hvad vi beder om i Jesu Navn — det vil han høre. Jeg bad for *Titte* og mine Drenge.

2. Oktober 1902. Fredericia.

Jeg har travlt i denne Tid med lange Øvelser. I Nat blev vi blæst ud Kl. 3¼ og marcherede til Krybily Kro, 1¾ Mil i knap 2 Timer. Saa en lang Øvelse, som var meget anstrengende for Folkene.

Heftig Kamp ved Gudsø. Jeg saa over til mit gamle Hjem og Løverodde og tænkte paa de kære Forældre, der i 1864 kørte til Løverodde, hvorfra de saa paa den virkelige Kamp ved Gudsø.

18. November 1902. p. t. København.

Vi lever i et forfærdelig Sus. Middagsselskab hver Dag med Gardervennerne. Man føler dog, at man har Venner baade i Modgang og i glade Timer. I Gaar var jeg i Audiens hos *Kongen,* som var uhyre elskværdig mod mig og bad mig spise hos ham Kl. 7. Jeg var eneste Gæst. Han drak med mig ved Bordet, og *Kejserinden* sagde, at »vi betragter Dem nu engang som hørende til her«.

Har haft det herligt, men nu længes jeg ligefrem efter min stille Vraa, thi jeg er træt og ødelagt af alle de Fester.

Var forleden med *Titte* til Frokost paa Sorgenfri, ganske alene med Prins *Christian* og Prinsesse *Alexandrine*. Der var forfærdelig hyggeligt. Som opmuntrende Momenter maa fremhæves, at først en Hund ganske ugenert satte sig til at lave en stor Sø midt paa Tæppet — den blev smidt ud, og at senere, da *Prinsessen* spurgte den indtrædende lille Prins *Frederik* — den vordende Frederik den Niende — om hvorfor hans lille Bror *Knud* ikke kom ind, fik til Svar: »Det kan han ikke — han sidder paa Potten.«

21. Februar 1902. Fredericia.

I Aar er det den første Fødselsdag, hvor *Marie* ikke hører fra den elskede, elskede, gamle Dame. Men hun ser og følger hende og os alle med sine Bønner og sin Kærlighed, som gaar langt, langt ud over Graven.

Vi tre Søskende begynder ogsaa selv at blive gamle — men Tanken paa og Følelserne for hinanden er stærk som i vor fejreste Vaar. Vi tre Søskende vil aldrig glide bort fra hinanden — selv om det, der maaske bandt os stærkest sammen, er borte — vor elskede *Mor*.

I Dag holder den lille *Max* sin sidste Fødselsdag her i Hjemmet — en underlig Tanke, at den lille *Max* allerede nu flyver ud for at lære at kæmpe for Brødet. Gud give ham Held og bevare hans lille, bløde Hjerte. Han giver gerne alting bort — og det passer jo nu ikke saa godt for en Forretningsmand.

24. December 1902. Fredericia.

Havde en yndig Juleaften med vore to store Drenge, samt den lille *Willie*, der stadig forekommer os at være et lille Barn. Han er let at tilfredsstille m. H. t. Julegaver. Naar han kun faar Tinsoldater, er han fuldtud lykkelig. Den kære *Max* er hjemme paa Ferie — han er altid saa straalende glad — fortæller saa meget og opfatter saa morsomt. Vi har det saa hyggeligt, naar

vore Drenge er hjemme — men hyggeligst, naar vi er helt alene med Drengene, det synes nu vi Gamle.

Fik et yndigt Julebrev fra *Marie*. Det er saa sjældent, vi ses, men vi føler dog begge, at Glemslens Slør og Tidens Mos aldrig vil dække eller kvæle den Kærlighed, hun og jeg nærer, og altid har næret til hinanden. Jeg har fundet nogle gamle Billeder hjemmefra — med hjemmefra mener jeg Barndomshjemmet — der, hvor jeg tilbragte de lykkelige Barne- og Ungdomsaar under *Fars* og *Mors* kære velsignede Øjne. Det er Billederne fra *Stenderupstrand*. Hvis alle Minderne fra det Sted skulde genfortælles — aah, der blev ikke Plads i den tykkeste Bog. Hvor maa vi Mennesker dog være glade for Erindringen, selv om Øjnene dugges i Vemod derved. Ulykkelige de, som ingen lyse Minder er givne.

Hvor er det yndigt at holde Jul, naar den bringer ens kære Børn hjem til Arnen og Træet.

Et Billede af Graven har jeg set længe paa i Dag. Mine Tanker er hos de to, hvis Støv den gemmer, og som saa mangen Jul har været mig og mine to Søskende til kærlig Fryd.

Det var en ubeskrivelig Lykke at faa Lov at beholde de to *Gamle* saa længe — de samlede os Søskende ved at samle dem om sig — men vi vil ikke splittes, fordi dette dyrebare Samlingssted ikke mere er her paa Jorden. Den Magt har deres Kærlighed til os og vor til dem, at den kan holde os Børn sammen, selv nu efter deres Død.

23. Januar 1903. Fredericia.

Var med *Willie* til Skolebal i Aften. Jeg har ikke været paa Skolebal, siden jeg selv gik i Aarhus Latinskole. Det morede mig at se derpaa, og jeg genkaldte mig de halvglemte Scener af Barne-Rutinerthed og Barne-Kejtethed — og Generthed. Mange Taler ved Bordet. Rektor forsøgte at være humoristisk. Det var alt sammen meget grinagtigt.

Titte fører en meget virksom Tilværelse. Hun er Medlem af en Læseklub (Damer) — som kommer sammen een Gang ugent-

lig for at læse højt for hinanden. De er meget optagne deraf og finder det hyggeligt. Aanden og Lederen er Fru *Ahlmann*, født *Vilma Beck*, min gamle *Bedstefars* Ungdomsven, General *Juels* Datter-Datter. Hun er sød og original — uhyre rar og elskværdig, og vi kan godt lide hende. Dernæst er *Titte* Medlem af Røde Kors Bestyrelse. Jeg vil dog til hendes Skam erklære, at hun ikke tager sig af Sagen med samme brændende Iver som Kammerherreinde *Drejer*. Kan hun skulke fra et Symøde, saa gør »Bestyrelsesmedlemmet« det. Hun elsker ikke at sy — og at udføre dette »Kærlighedsarbejde« i et af Kommuneskolens Klasseværelser, i daarlig Luft paa Skolebænke uden Rygstød, strider en Smule imod hendes klædelige lille Hang til Magelighed. Hendes økonomiske Sans piqueres ogsaa en Smule, naar hun efter uhørte Anstrengelser med at bestille Sandkager — Kringler — Thebrød og med at slæbe Fade, Thekander og Tallerkener til Skolen for at beværte nogle og tyve Damer — kun faar fire Gæster, til hvis Opvartning hun har stillet hele sin Hofstat, bestaaende af Hestepasser og Husets to Piger. Det er nemlig Bestyrelsesmedlemmernes Pligt at skiftes til at servere The med Tilbehør for Damerne, hvis Antal kan stige til 40, — men det er endnu uhørt, at der mødes mere end et Par og tyve og ofte kun fire eller fem.

Fredericia ligner ogsaa deri Paris, at »Madame« lader Mourice alene tilbage i Hjemmet, mens hun selv kaster sig ud i Fornøjelsernes Malstrøm. — Gud bedre det!

Forresten er hun nu faldet til Ro her i Byen, og Længslen efter København har sat sig lidt. Om det er den store Selskabelighed her, der har ladet hende »falde til Ro«, véd jeg ikke; men hun synes, her er mange, rare Mennesker. Børnene klager heller ikke mere. Ej heller jeg selv.

16. Marts 1903. Fredericia.

I Dag, min Fødselsdag, troede jeg, jeg kunde faa Fred. I København plejede jeg at flygte — til Vagten eller d'Angleterre — for at undgaa Gratulanter. Det er i Parantes bemærket Steder, jeg ofte søgte hen til uden særlig Anledning.

Jeg troede som sagt, at Dagen her i Byen maatte faa Lov til at gaa ganske ubemærket hen. Flygte kunde jeg ikke, da jeg efter Tur, meget passende, netop i Dag havde Regimentsmusikken her udenfor Vinduerne. Men Kl. 1 mødte Officerskorpset in pleno — det er nu ikke mange — med Sværd ved Lænd, og ældste Kaptajn tolkede med sirlige Ord og Lader Korpsets Følelser og Ønsker. Jeg havde mest Lyst til at bede dem rejse Fanden i Vold og bede dem lade mig have Fred paa min Fødselsdag. Disse mine egentlige Ønsker begravede jeg dog i mit Indre og takkede med det mest elskværdige Smil for den Glæde, de viste mig med deres venlige Opmærksomhed.

Til Middag havde vi vore elskelige og rare Venner *Hemmingsens,* endvidere Kaptajn *Frandsens* og Borgmester *Charling* samt Apoteker *Knudsen.* Ikke for at fejre min Fødselsdag, men til almindeligt Middagsselskab. *Frandsen* er Søn af Skovrider *F.,* hvor *Far* var Assistent. Middagen var lille — sort Halstørklæde. *Hemmingsen* havde lovet ikke at tale om Fødselsdag, men det gamle Ordsprog: »Naar Vinen gaar til Hovedet, gaar Forstanden ud«, viste sig ogsaa her at holde Stik. Ved Desserten syntes han, der maatte gøres noget, og saa udbragte han med saa sindrige Vendinger min Skaal — saa sindrige for at skjule Sandheden — saa ingen var i Tvivl om, at hvis jeg da overhovedet var født, maatte det være paa denne Dag. Senere, ved Kognac'en, kunde Borgmesteren ikke undlade at supplere *Hemmingsens* Tale med een til — men skidt, da var jeg opdaget alligevel. Morede os storartet.

Vi er saa glade ved at være i denne lille, fredelige By — uden al den megen Larm og Elektricitet paa Gaderne.

23. April 1903. Fredericia.

Kejserinde *Dagmar* og Dronning *Alexandra* kom i Gaar til Fredericia. Var længe hos dem i Toget. Prins *Carl* var med. Kejser *Wilhelm* er det dog ikke trods al Elskværdighed lykkedes at formilde de to Kongedøtre. De fortalte meget om hans Besøg. Ingen af de to høje Damer glemmer 64 og Slesvig!

7. Juni 1903. Fredericia.

General *Kranold* og *Lemvigh* — de to kære, gamle Venner — har været her for nogen Tid siden paa Inspektion. Ret bevægede Dage med mange Middage og Taler.

Nu har vi fulgt den lille *Max* til Assens, hvor han skal være i Købmandslære de første fire Aar. Spiste Middag hos Husets Chef, gamle Agent *Plum,* en særdeles net, elskværdig og fin, gammel Herre med en nydelig, ladylike Kone og et meget smukt, gammelt, gedigent Hjem. Han baade modtog og fulgte os til Stationen. *Max* var ved godt Mod og holdt sig tappert hele Tiden — svingede med Huen og straalede over hele Ansigtet, da vi kørte. Jeg tror, det er et udmærket Sted, han er kommet.

Tænker meget paa den lille *Max* — han er jo da ogsaa kun lige fyldt 15 Aar, saa han er jo ung at sende ud i Verden.

27. Juni 1903.

I Søndags spiste *Titte* og jeg til Middag paa Marselisborg. Prins *Christian* skrev til mig fra København om at møde dem her ved Færgen, naar de passerede Fredericia. *Titte* og jeg stillede ved Færgen og kom op til dem i deres Salonvogn. Kørte og rangerede med dem. De vilde, vi skulde komme til dem om Lørdagen, men da det var *Willies* Fødselsdag, vilde vi ikke være hjemmefra, saa vi tog derop Søndag. Blev hentet paa Aarhus Station og kørte ad Strandvejen forbi det kære *Louisenhøj.* Jeg kan ikke lade være at tænke paa, paa hvilke forskellige Maader og i hvilke forskellige Stemninger, jeg har passeret og stirret paa det gamle Louisenhøj — lige fra Saralysts Mælkevogn og til nu i kongelig Vogn. Med Barneglæde — med Barnesorg, og med den voksne Mands dybere Følelse af Glæde, Sorg og Tak.

Paa Marselisborg Trappe stod baade *Prinsen* og *Prinsessen* og tog imod os, og vi tilbragte saa 5 særdeles behagelige Timer hos dem og min gamle Ven *Willie Rothe* og Hofdamen Frk. *Castenskiold.*

Den dejligste Udsigt er der fra Marselisborg — ud over Markerne, Skoven og Aarhus By. Venligt og smukt er der i Stuerne. Det er saa underligt, at vore gamle Drengemarker nu er forpagtet

af Prins *Christian* for at have fri Adgang fra Slottet lige ned til Stranden, hvor hans Kutter ligger. *Prinsen* sagde, han vilde prøve paa at finde Spor af Skansen, vi gravede i 1864 — *Bruder, Sophus Bauditz* og jeg — og hvorfra vi raabte og truede af General *Vogel v. Falkenstein.*

Var tilbage i Fredericia Kl. 2 Nat.

Forresten er her mere selskabeligt i denne By end i København — mest Aftensammenkomster, der ofte ender ude i Officershaven i Kastellet.

Nu den 6te Juli kommer Studenterskytterne herover, saa skal der være to Dages Fester med dem. Hver Familie har skrevet sig for et vist Antal at bespise. Vi har slaaet os sammen med Overlæge *Hildebrandt,* vore gode Venner, saaledes at de — hele Familien — med deres Studenter spiser første Dag hos os, og vi saa med vore Studenter anden Dag hos dem. Vi bliver paa den Maade 18—19 Stykker. Om Aftenen den første Dag skal der spises Smørrebrød, medbragt af Værterne, med efterfølgende Punchesold i Kastellet. 2den Dag er der 6te Juliprocession og tidlig Middag, Taler i Fuglsang og derefter Studenterbal og Souper i Klubben. Det bliver bevægede Dage, og jeg er tvungen til at gaa frivilligt med til det hele.

28. Juni 1903. Fredericia.

Besøgte i Dag den kære, gamle *Dorti* i Middelfart — hun ser frygtelig daarlig og gammel ud — mager og træt, indfalden og kroget. Hun lever vist ikke længe. Hun talte ogsaa selv om at dø. Jeg kunde ikke lade være med at faa Taarer i Øjnene. Hun er dog et kært, levende Minde om den gamle, lykkelige Tid, og jeg holder saa meget af hende. Hun talte saa kønt om den Lykke, hun havde haft her i Livet — at komme fra sin tidligste Ungdom »til saanne Minnesker som I's Foreller«. Den kære, gamle *Dorti.*

1. Oktober 1903. Efteraarsmanøvrer. Holsteinsminde.

En af disse Kantonnementsnætter laa jeg hos en Bonde — i en Muserede, hvor Musene løb mig tværs over Ansigtet og rum-

sterede i min Seng i Halmen og under Hovedpuden, saa jeg ikke fik lukket et Øje den hele Nat. Det er anstrengende Ture, vi har. I Gaar Nat laa jeg paa Marken paa Forpost med min Bataljon. Er hverken vasket eller har haft Støvlerne af i de sidste 36 Timer. I Dag er jeg paa Holsteinsminde Opdragelsesanstalt. Det er meget interessant og kønt alt sammen. *Mollerup* og Kone er sjældne Mennesker. Garden og Prins *Christian* har jeg spist med paa *Prinsens* Fødselsdag. Jeg laa ½ Mil fra Garden, og *Prinsen* havde bedt sin Vært invitere mig. Paa Wedelsborg laa jeg første Dag — udmærket, og forleden paa Raunholt — hvor jeg havde en hel Suite Værelser til min Disposition — et storartet Kvarter. Nu er jeg træt — vi bliver maaske igen trommet ud i Nat, eller før Daggry i de mindste.

2. December 1903. Fredericia.

Er blevet forflyttet til København. *Titte* og jeg er grulig kede deraf. Nu havde vi slaaet Rod i Fredericias Jord og fundet os virkelig gode Venner. *Titte* græd sine Øjne røde, da hun fik Ordren. Den faldt som en Bombe. Nu maa vi haabe, det bliver til Lykke. For Børnenes Skyld er det vel i det mindste det bedste.

11. Januar 1904. Fredericia.

Vi er nu i Færd med at tage Afsked her med vore mange, kære og gode Venner. Den ene Middag følger den anden som den ene Tale den anden. *Titte* begynder nu ligefrem at glæde sig til Forflyttelsen — nu, vi har fundet en Lejlighed. Nu har vi jo ogsaa haft Tid til at sætte os ind i Tanken — den kom blot saa forfærdelig overraskende.

Det er ellers smukke Tider, vi lever i. At se Marinen og Hæren skændes i Aviserne om Landets Forsvar. Det gør ubodelig Skade — og Ministrene har ikke alene ikke straks forbudt denne Avisfejde, men endog absolut selv tilskyndet dertil. Det skulde have været for en Overkrigskommission, thi det har sikkert gjort Landet og Forsvaret mere Skade, end man aner. Nu haaber jeg, de er færdige — men saa faar vi rimeligvis en Degn til fælles Mini-

ster for begge Værn — en *Christensen-Stadil* — eller saadan en, thi det vil vist være umuligt at faa en Landofficer og en Søofficer, som kunde være enige, saa forplumret er Situationen.

Ruslands ulykkelige Skæbne bedrøver mig meget. Jeg tror nu, at Krigen snart er forbi — mest paa Grund af Ruslands indre Tilstand. Port Artur maa sikkert anses for tabt for bestandigt.

20. Marts 1904. Fredericia.

I Dag forlod vi Fredericia, som var blevet os saa kær. *Titte* mindede om en Diva — belæsset med Blomster. Nu faar vi travlt med at ordne vort nye Hjem — og med Visitter. Det gør mig ondt at forlade Fredericia — vi var tilfredse der, og der var hyggeligt og rart.

23. August 1904. Slesvig By.

Har været paa en dejlig Rejse gennem Slesvig og er nu i den gamle *Slesvig By,* hvor jeg bor paa det Værelse paa Esselbachs Hotel med Altanen — det samme, hvor vi som Børn sammen med *Mor* saa *Bedstefar* komme ridende med sine Adjutanter. Lige ved Siden af ligger Oldefar *Oertz* gamle Gaard. Var inde i det Slot paa *Gottorp,* hvor *Kongen* er født. Der bor nu to unge Husarunderofficerer.

Naa — vi er jo forresten ikke stort mere hensynsfulde med vore egne Slotte — Frederiksberg og Kronborg.

28. November 1904. København.

Var i Dag til 200 Aarsfest i den lille Kirke i Kastellet. Det var meget smukt. Alle de Kongelige var der ogsaa. Den dyrebare gamle *Konge* er blevet meget gammel. Han ligner nu som Olding min elskede gamle *Far,* da han havde faaet det trætte Udtryk. Blot vi maa beholde ham nogle Aar endnu — den kære, gamle Konge.

1905—1906

ET DØDSFALD PAA KLOSTERMØLLE — AFSKED FRA HÆREN — DEN GAMLE KONGES DØD OG BEGRAVELSE DEN LILLE KRANS PAA KONGENS KISTE — DET NYE HJEM I SØLLERØD — FREDERIK DEN OTTENDE

30. Marts 1905. København.

Et Brev fra *Bruder* i Dag bragte stor Sorg i Huset. *Laura* er meget, meget syg. Gud holde sin Haand over ham og hans Hjem — de to inderlig elskede. Jeg har saa mindeligt bedt til Vor Herre om hans Hjælp i deres Nød. Jeg græder med *Bruder* og sidder i Tanken med hans Haand i min. Jeg véd, hvor ubeskriveligt han lider og ængstes. Gud holde sin Haand over ham og hende i Jesu Navn — Amen.

9. April 1905. København.

I Nat Kl. 12 fulgte jeg Prins *Christian* og Prinsesse *Alexandrine* til Banegaarden. De rejste definitivt til Aarhus. I Gaar var jeg til Cour hos den gamle *Konge*. Han var saa venlig at standse mig under Forbidefileringen og takke mig for min »smukke Bog«, som det havde været ham saadan en Glæde at læse. Forleden standsede *Hertuginden af Cumberland* mig paa Gaden for at fortælle mig det samme.

Det falder mig saa tungt at skrive — Nyhederne fra *Klostermølle* er saa slette. *Titte*, jeg og Børnene er saa usigelig bedrøvede, vi føler og lider med *Bruder*. Alle mine Tanker er der-

ovre med saa dyb og inderlig en Kærlighed, som nogen Broder kan føle. Min Tanke er hos de to hver eneste Dag og hver eneste Nat. Vi er saa meget for hinanden, og har altid været det — i fuld Kærlighed og Forstaaelse i Glæde og Sorg, i Medgang og Modgang. Usigelig lykkelige Timer har vi tilbragt sammen i det velsignede Hjem paa Klostermølle — Timer jeg takker Gud for. Han hjælper os ogsaa over Sygdom og Sorg og staar vore Børn bi. Gud give dem Styrke og Trøst — hans Vilje ske. Amen.

24. April 1905. København.

Tur i *Søllerød*. Stirrede paa den kære, gamle Kirke, hvor *Bruder* og *Laura* blev viet, og hvor de to elskede *Gamle* blev Mand og Hustru. Storken sad i Reden, og der var saa fredeligt og smukt. Aah, hvor jeg tænkte paa *Bruder* og *Laura* — mine to saa inderligt elskede, trofaste Venner. Og hvor er jeg bedrøvet over intet at kunne være eller udrette for dem. Opmuntre dem, trøste dem kan jeg ikke. Kun græde sammen med dem og i Tanken dele deres Sorg. Gud velsigne dem og være med dem, i hvad der saa sker. Hvor er det dog en Trøst, men vel ogsaa kun den eneste, at have Barnetroen om det næste Liv, mod hvilket dette kun kan regnes i Timer. Selv om hun og jeg ikke mere skal trykke hinandens Haand her paa Jorden, saa véd jeg, at vi skal ses engang, hvor der er Fred.

23. Maj 1905. København.

Af mit inderste Hjerte takker jeg Gud for den milde, rolige Død, *Laura* fik. Saa smuk og saa velsignet. Et yndigt Minde mere om den dyrebare *Laura*, og ligesom et Glimt ind i det Liv, vi dog, Gud være lovet, haabe og tro paa. I Tanken deler jeg *Bruders* forfærdelige Sorg, som jeg har delt hans Uvished og Ængstelse.

13. December 1905.

Den elskede, gamle *Konge* glædede mig i Gaar ved at bede mig sammen med *Waage* til Familietaffel. Han sagde, at »mine

Døtre har bedt mig om det«, og at han vilde have gjort det for længe siden, »men alt det med Kong *Haakon,* véd De, har trukket det ud«. Kejserinde *Dagmar* var uhyre venlig mod *Waage* og mig og kaldte os de gamle »Kammerater fra den elskede Garde«. Hun talte meget om Begivenhederne i Rusland, men var tilsyneladende i godt Humør. Hun havde læst min sidste Bog og havde misundt mig at være inde i det Værelse, »hvor *Papa* er født«.

Kongen drak med mig ved Bordet og udtrykte sin Beklagelse over, at jeg havde forladt Hæren. »Det var dog alt for tidligt, *Bodenhoff*«, sagde han og klappede mig paa Skuldren. Jeg svarede, at jeg ikke kunde blive længere — jeg følte mig syg og træt. Men jeg fortryder ikke, at jeg er ude af det hele nu.

1. Januar 1906. København.

Var Juleaften i Garnisons Kirke. Det er saa nydeligt med den straalende oplyste Kirke, den smukke, firstemmige Sang fra Altret, og saa de kendte Barnesalmer, under hvilke man hører en fin Sølvklokkes Klang, som hele Tiden »kimer til Julefest«.

Da jeg stod og tændte Lysene paa vort Træ, kom en Lakaj fra *Kronprins Frederik* for at tilsige mig til hans Taffel 2den Juledag.

Jeg var den eneste fremmede foruden hele den kongelige Familie med deres Hofstater. *Kronprinsen* havde set mig i Kirken, sagde han — »og min Søster, *Kejserinde Dagmar,* fortalte mig, at hun og de andre Søskende imellem *Dronningens* Papirer havde fundet »saadan en Pakke yndige Breve, som de først slet ikke kunde forstaa, hvem var fra, de var kun underskrevne *Elise,* men saa havde de set, at jeg var nævnet deri, og det var da gaaet op for dem, at det var *Mors* Breve. Det vilde have glædet den kære, gamle Dame, at hendes tilbedte *Dronning Louise* gemte hendes Breve blandt sine Kæres og ikke havde kastet dem bort.

Kejserinden fortalte mig, at hun ikke havde været til dansk Gudstjeneste Juleaften i over 40 Aar. Hun syntes, det var saa smukt og højtideligt. Sidste Gang, hun var det, var i 1864. Vi

talte meget om Forholdene i Rusland og om hendes Søn *Zaren,* fra hvem hun samme Dag havde haft Brev. Hans Breve kommer med største Uregelmæssighed paa Grund af Oprøret og Strejken — snart over Krim, snart over Finland, og altid med Kurer.

2. Januar 1906.

Maler nu fire Gange om Ugen hos *Soya Jensen.* Det er en stor Naadesag, at *Soya Jensen* har taget mig med paa sit Kursus, da han ellers kun maler med Damer, og disse maatte først spørges, om de vilde have en Ulv i Flokken.

Mors gamle Pige, Jomfru *Nygaard,* besøgte os i Dag og blev her til Middag. Hun var meget morsom, og det vilde have moret *Mor.* Hun gestikulerede og snakkede i en Uendelighed. »Som Kammerherreinden dog kunde konversere«, sagde hun, — og om en af sine Bekendte fortalte hun, at han nu nok var i »Sonos Ai«, formentlig Buenos Aires. For Resten talte hun saa smukt om den elskede, gamle *Mor,* at jeg fik Taarer i Øjnene, hvad *Nygaard* da ogsaa selv havde. Hun sprang flere Gange op ved Bordet og begyndte at servere for os, men det fik jeg hende dog stoppet i. »Thi De æ da me Gjæst«, som man siger i Jylland.

31. Januar 1906.

Det har været nogle meget bevægede Dage — det vil sige for Sindet bevægede — med vor dyrebare, gamle, ædle *Konges* saa pludselige, men dog for ham saa velsignet lykkelig, lette Død. En oprigtig Sorg føler vistnok alle rettænkende danske. Hans Død har gjort et dybt Indtryk paa mig som paa alle, der var kommet i nærmere Berøring med ham.

Jeg stod ved den dyrebare Konges Dødsleje sammen med de tre nærmeste af hans Børn. »At vi skulde mødes paa den Maade igen«, sagde *Kejserinden.* De var saa inderlig bedrøvede og forgrædte. *Kongen* laa i sin Seng i sit Soveværelse med Blomster paa Tæppet. Han saa ud, som han sov fredeligt og godt. Han har heller ikke haft den mindste egentlige Dødskamp eller Smerte. I et Minut var *Kejserinden* gaaet ind i Stuen ved Siden af —

hun hørte ham give et Suk, og da hun ilede tilbage, var han død. Prinsesse *Marie* havde siddet hos ham og syntes ikke, han var videre syg. Hun sagde, hun vilde hente Prins *Valdemar,* og at hun selv et Øjeblik skulde tale med et Menneske, men saa vilde hun komme tilbage. *Kongen* sagde: »Men kom saa straks igen«. Ligesom hun var kommet over til sig selv, kom der Bud, at *Kongen* var daarligere, og da hun og Prins *Valdemar* ilede til *Kongen,* var han død. Jeg har talt med flere, som var i Audients den Dag og havde fundet *Kongen* saa flink og i saa godt Humør. Ja, det var en lykkelig Død — en velsignet Afslutning paa et smukt Liv — og det fortjente vor gamle *Konge.*

Jeg er lykkelig over, at jeg fik ham at se endnu, inden han var lagt i Kisten, og over at jeg ogsaa i Dag saa ham endnu engang, inden de lukkede den til. Det skete Kl. 4, jeg var der Kl. 3 sammen med alle Hofferne.

Har lagt en lille Krans paa Baaren. Den var ikke dyr — den var ikke pragtfuld, men den var bundet af Blomster fra det Land, han elskede over alt — fra Slesvig. Blomsterne var fra Dybbøl — en lille Buket pressede Blomster, hæftet paa en lille Efeukrans — Ranker fra den slesvigske Efeu paa de elskede Forældres Grav. Det hele var bundet til en floromvundet Papring. Paa Kortet, jeg hæftede ved den, skrev jeg:

En vildsom Blomst i Sørgeflor,
en lille fattig Efeuranke.
Men den har groet i Slesvig Jord
og Blomsterne paa Dybbøl Banke.

Der var mange pragtfulde Kranse, men jeg véd, at de høje Døtre glædede sig mere over en fattig Lyngkrans fra en eller anden fattig, gammel Kone, end over den pragtfuldeste Sølvkrans.

11. Februar 1906. København.

Jeg skal assistere ved *Kongens* Bisættelse paa Søndag i Roskilde. Jeg véd endnu ikke med hvad, men jeg fik i Dag Brev

fra Hofmarchallen om at møde i Kirken paa Torsdag, da Ceremoniellet skal indøves. Jeg er glad over paa den Maade at kunne overvære den af mig saa højt elskede, gamle *Konges* Bisættelse. Glæder mig overordentlig til at flytte til Søllerød — tænker om 6 Uger. Jeg fortryder ikke, at jeg er ude af det hele nu, naar man blot kan blive tilfredse paa Landet. Hvor vil det være en velsignet Følelse af Fred. Aah, hvor skal jeg male. Hvor den elskede, gamle Dame vist ville have glædet sig over det hele Arrangement. Hun vilde vist straks have bygget Hus ved Siden af — Mage til dem, hun har bygget ovre paa Glentholm hos Marie og paa Klostermølle hos *Bruder* — og paa saa mange andre smukke Steder, som hun har set paa med de søde, velsignede, skønhedselskende Øjne. Men det blev kun Huse opbyggede i hendes Fantasis rige Verden.

21. Februar 1906.

Overværede den dyrebare *Konges* Bisættelse — en imponerende smuk Højtidelighed. Jeg var saa heldig at være placeret lige tæt ved Kisten og lige ved Kapellet, hvor den sidste Ceremoni — Jordpaakastelsen, foregik. Det var meget interessant at betragte Kejser *Wilhelm*. To Gange var han saa nær ved mig, at jeg kunde have taget ham i Skuldren. Han saa frygtelig alvorlig ud. Den gamle *Konges* tre Døtre var saa forgrædte, at man trods det nonneagtige Slør, de bar over hele Hovedet, kunde skimte de ophovnede Øjne. De mange glimrende Uniformer, og navnlig de preussiske og østrigske, paatvang mig Minder fra længst forsvundne Tider — 1864 paa *Stenderup Strand* — *Louisenhøj* ved Aarhus.

Jeg spiste noget Smørrebrød sammen med de østrigske Officerer af *Kongens* Regiment, efter Bisættelsen. De gjorde iøvrigt ikke noget elegant Indtryk. *Rørdams* Tale rev ikke en med sig — det var en Skam. Derimod var Sørgemarcherne — navnlig *Hartmanns*, af en gribende Virkning. Ligeledes Studenternes smukke Sang.

Saa min egen, lille Krans paa Kisten. Den har jeg haft inderlig

Glæde af. Den har fulgt Kisten som den eneste private Krans fra Amalienborg til Slotskirken og derfra til Roskilde. Det er mig en stor Glæde. Derimod er jeg ked af, at mit Navn er blevet offentliggjort.

Byen er blevet sig selv igen, Flagene er borte, og der er ingen Folkevandringer længere paa Gaderne. Den kære, gamle *Konges* sidste Færd gennem Hovedstaden saa *Titte* og Drengene fra *Mønsters* Hus paa Kongens Nytorv. *Titte* syntes, Soldaterne fyldte saa lidt, og at det hele gik for hurtigt. *Hvid Nielsen* skal have talt saa gribende og inderligt om *Kongen* — *Rørdams* var som sagt tør og kold.

Børn er Børn! *Willie* og lille *Christian Raaschou* har paa deres Dukketeater holdt Castrom doloris. Sorte Tæpper — en Katafalk — og smaa tændte Julelys omkring. Saa spillede de »Det er saa yndigt at følges ad« paa den gamle Lirekasse — andre Salmer havde de ikke; men de syntes, det var meget højtideligt.

30. Marts 1906. Søllerød.

Er nu flyttet ud i vort nye Hjem i Søllerød. Glæder mig til at vise *Marie* og *Bruder* de gamle Steder herude, hvor vi trippede som smaa Børn — vi tre Søskende, der dog i varm Kærlighed til hinanden hele Livet er vedblevet at være gode Søskende.

Skovrider *Irminger* og Frue har været mageløs elskværdige imod os under hele Flytningen. Det er virkelig rørende, da vi kun kender dem saa lidt — endnu. De holdt saa meget af Far, og det er ofte saadan, at Godhed og Venlighed, der vises mig — og os alle — her i Livet, kan vi selv længe efter deres Død takke *Far* og *Mor*, eller den kære, gamle *Bedstefar* for. Tror, vi vil faa et Hjem her i Søllerød — et Hjem, der vilde have glædet den velsignede, gamle Dame. Vi, hun og jeg, har tit siddet og malet sammen lige i Nærheden af vort nye Hus nogle faa Aar, før hun døde. Hun var saa lykkelig, naar hun var i Egnen her — hendes Ungdoms Egn. Hun nød den, som kun hun kunde nyde — den yndige Natur, de lyse, varme Sommerdage. Jeg mærker mer og mer, at jeg er hendes Søn.

5. Maj 1906. Søllerød.

Har haft den Glæde at blive Dannebrogsmand. Forleden fik jeg Brev fra *Kongens* Adjutant om, at *Hans Majestæt* gerne vilde tale med mig og anmodede mig om at komme ind paa Amalienborg i almindelig Formiddagsdragt.

Frederik den Ottende var meget venlig imod mig og vilde gerne som Tak for »fortrinlig militær Tjeneste og til Tak for den store Hengivenhed«, jeg havde næret for hans *Far*, give mig Sølvkorset. »Jeg haaber ikke, De er alt for bedrøvet over, at det kun bærer mit Ciffer«. Han takkede mig ogsaa for min lille Krans og mit Vers. Jeg takkede ham baade for Korset med hans Ciffer, som jeg haabede at bære med Ære, og jeg takkede ham, fordi han vilde vise mig den samme Naade, som den højsalige *Konge* altid havde vist mig, og jeg takkede ham endelig, fordi min Krans havde faaet den Modtagelse, den havde — at den endog havde fulgt med *Kongens* Kiste fra Sted til Sted lige ind i Kapellet i Roskilde Domkirke. *Kongen* er blevet mager og nervøs. Taarerne løb ham ned ad Kinderne, da han talte om Kærligheden til Kong *Christian*. Han bad mig spise der om Aftenen. Jeg befandt mig særdeles vel ved Taflet. *Kongen* drak med mig, og *Dronningen* var ogsaa uhyre elskværdig. Talte meget med hende om Datteren Prinsesse *Louise* af Schaumburg Lippes Død. Hun var meget bedrøvet. *Kongen* fortalte en Del om Kejser *Wilhelms* Besøg og sagde, at Kejseren havde megen Følelse og Hjerte.

Efter Taflet gik jeg over til Prins *Hans*, som er syg af Ischias — og røg en Cigar hos ham og talte om de gode, gamle Dage paa Bernstorff.

Her er saa dejligt ved Søllerød Sø nu. Skoven er næsten sprunget ud, og vi føler os for hver Dag mere og mere tilfredse.

To Storke sidder nu paa Kirketaarnet og hygger og pynter. De minder om gamle, gamle Dage.

9. Maj 1906. Søllerød.

Her er saa vidunderligt smukt. *Titte* og jeg sad i Aften længe nede ved Søen og glædede os over at høre de mange smaa Fisk hoppe helt op over Vandet efter Insekter. Nattergalen sang samtidig lige ved Siden af os, og *Maries* Yndlingsfrøer kvækkede himmelhøjt i Foraarsglæde. Jeg har saaet Nasturtium i Haven, og jeg tænkte paa den sidste Gang — og tillige den første Gang, jeg gjorde det. Det var i det velsignede, gamle Hjem. Jeg tænker ofte, nu naar jeg arbejder i min Have her, paa den første lille Have, der var min, Haven hos *Bedstefar* i Øverød. De yndige Minder. De er for mig en hellig Glæde, som staar saa uendelig højt over det, man kan kalde »Fornøjelsens Glæde«.

3. Juli 1906. Søllerød.

Vi har lige faaet en lille Kollihvalp — den er grulig sød. Den ligner mere en lille Ræveunge, men den bliver vist smuk. Den vil gerne hjælpe med i Haven og passe Blomster. Den bider alt i Stykker. I disse Dage har vi faaet Telefon — en ny og nyttig Ting. Den sparer Tjenerdrengen mange Ekstrature til Holte, og kan spare mig for mange Københavnerture.

Havde i Dag Besøg af Prins *Valdemar,* der kom paa Motorcykle. Han var her 1½ Time. Vi sad længe nede paa Broen. Han medbragte en hel Del Breve fra *Mor* til gamle Dronning *Louise* — meget smukke Breve, som Kejserinde *Dagmar* har fundet i sin Mors Gemmer. Den gamle, rare Pastor *Vedel* er død. Jeg tænkte nu nok, at det snart var forbi med ham, da jeg saa en Sygeplejersker indenfor hans Vinduer forleden.

Her er vidunderligt i disse Sommeraftner — med Sang af Solsort, Drossel og Nattergal — et helt Orkester. Gaar ofte Tur paa Kirkegaarden, naar den gamle Klokke ringer Solen ned. Den Klokke, der har ringet til Bryllup for *Far* og *Mor, Bruder* og *Laura.* Den dejlige Natur bringer en egen Lykkefølelse i Sindet. Er lykkelig ved at være kommet bort fra det ophedede, lumre København og ved nu at føle mig som en fri Mand uden tjenstlig Tvang.

2. Oktober 1906. Søllerød.

Marie var her i Dag. Hun var med *Titte* og mig ovre i vor gamle Have i Øverød. Nu har hun da ogsaa faaet Vished for, at man kan glæde sig ved og taale at gaa paa de kære, gamle Steder. Her er vidunderligt skønt — Tusinder brogede Farver. Vi har gaaet lange Ture i Rudeskov, som vi begge elsker. Den er saa stor og milelang og saa afvekslende — saa ensom. Den minder mig om mine uforglemmelige Hjemstedskove i de unge Aar paa *Stenderupstrand.*

Emil Ackerman tilbragte sin første Dag som Søofficer i vort Hjem. Det er ikke nogen glimrende Levevej, men den er smuk. Han er en brilliant ung Fyr, der sikkert vil drive det vidt. Han har gennem Aarene været en trofast Ven for mine Drenge — og han har et Hjerte af Guld.

23. Oktober 1906. Søllerød.

I Dag er det 21 Aar siden den kære *Bruder* blev viet i Søllerød Kirke. Den lykkeligste Dag i Bruders Liv. Da vi gik ud ad Kirkedøren, var det med stor Højtid i Sindet. Godt om han havde været her i Dag. Gud give ham Kraft til at bære den vemodige Fryd, man har ved alle lyse Minder.

Hvor er dog alt vidunderligt skønt herude i Søllerød — det herlige Efteraar, der saa langt overgaar Foraaret.

Var forleden til Taffel hos *Kong Frederik* paa Charlottenlund sammen med *Arendrup* og *Waage* — Kejserinde *Dagmar* var der. Vi mødte megen Venlighed fra alle Sider. Prinsesse *Marie* var bedrøvet over lille »Ketty«s Død — Kollyhvalpen.

»Men jeg vil forære Dem den yndigste lille Buldoghvalp,« sagde hun til mig efter Taflet. Jeg blev meget overrumplet og egentlig ked deraf, thi jeg har aldrig kunnet lide Buldogger, men fundet dem ualmindelig grimme. Jeg sagde hende, at Dyrlægen havde fraraadet os at tage nogen Hund i Huset før til Foraaret, for at undgaa Smitte. »Aah, det gør ingen Ting — den er vakcineret — noget nyt engelsk Vakcine — og om fire Dage skal De faa den.« Saa i Gaar kom den da, ledsaget af

Tjener og Dyrlæge. Der medfulgte nyt Halsbaand med Sølvplade og mit Navn og Adresse, ny Kurv og Plaid. Det er jo forfærdelig venligt. Den er ikke smuk, men meget grinagtig, og de skal jo være saa trofaste. Det bliver dog aldrig »Ketty«. Den er tre Maaneder.

24. Oktober 1906. Søllerød.

Foretog i Dag en dejlig Tur til *Egelund* og Fredensborg. Hvor var mit Sind fuldt af Kærlighed til de elskede Gamle, som nu forlængst er døde. Det laa der altsammen uforandret. Den gamle Gaard med Plænen og det hvide Stakit, og Træet paa Marken. Vinduerne, bag hvilke de kære, kære Ansigter saa ofte har kigget ud — alt sammen det samme, som da jeg var ung.

Titte har nu snart længe været i Jylland — snart alt for længe.

»Saa høj, saa dyb er min Længsel — saa afgrundsvid,
at aldrig dens Grænser slettes til evig Tid.«

Jeg elsker hende lige saa højt som i de ungeste Aar, ja, maaske højere, og paa en helt anden Maade.

Nu er den gamle Excellence *Castenskjold* død. Der stod en overordentlig smuk Nekrolog over ham i Nationaltidende af *Franz von Jessen*. Mindes mange, mange Aftener i hans Selskab paa Bernstorff.

Jeg er allerede begyndt at holde af den nye lille Hund — »*Beauty*«. Den er uhyre pudsig og kærlig. Man vænner sig til dens Ydre, og vi skal nok blive Venner.

24. December 1906. Søllerød.

Den første Juleaften paa *Mathildehus* — en yndig, velsignet Jul. Blikstille Frostvejr, hvidt sneklædt Landskab og Maaneskin. Skovene har i mange Dage været som hugget i Marmor. Forleden havde vi Kanetur med *Blixens, Kauffmanns, Juels* og *Wegeners* — og om Aftenen gled de alle nede paa Isen — dog mest paa Popoen.

Vi er lykkelige. Og vore Aftener tilbringer vi saa hyggeligt sammen med Drengene. Jeg læser højt af Dickens, og naar Drengene er gaaet i Seng, lægger vi to Gamle Kabale.

Til Byen tager jeg nødigt, og naar jeg endelig er derinde. er det mig en Nydelse at komme hjem igen til mit eget Hus og at se Lysene derfra paa Afstand.

Beauty er dog en herlig, lille Fyr — god og kærlig mod alle, selv mod en lille tilløben Kattekilling, som den slikker i Ørene, skønt Killingen ikke er særlig venlig til Gengæld. *Beauty* ser ogsaa ganske roligt paa, at Katten spiser af dens Skaal.

Var forleden til Taffel paa Sorgenfri hos *Kronprins Christian* — hyggeligt som altid.

1908—1909—1910

SØLVBRYLLUP — DET STORE GARDERJUBILÆUM »ET LYKKELIGT HJEM«

3. Januar 1908. Søllerød.

Jeg gik i Eftermiddag rundt om Søllerød Sø, igennem Øverød. Stirrede over imod *Tittes* og mit Hus, som laa saa lunt paa den anden Side Søen med Skoven som Baggrund midt i den blændende hvide Sne.

Og Røgen steg op ad begge Skorstenene — blaa, lige til Vejrs. Det var vores Hus — og jeg takkede Gud for al den usigelige Lykke, han har givet mig i alle de mange Aar — jeg følte mig af mit fuldeste Hjerte lykkelig og taknemmelig. Saadanne Forældre og saadan et Barndomshjem — og den elskede gamle *Bedstefar*. Saadanne Søskende og saadan en lille Sølvbrud og gode Børn i et elsket Hjem.

1. Februar 1908.

Saa er da Sølvbrylluppet ovre — fejrede det i Berlin. Smuk var Hjemkomsten, med Huset opfyldt af Blomster.

Havde en yndig Dag i Gaar — vore Brudepiger var her til Middag. *Jeanne Holten*, Generalinde *Arendrup*, Fru *Skibsted og Mathilde Malling*. *Thyra Dinesen* gift *Engelsted* var jo forhindret i at komme, hun sidder i Paris, hvor hendes Mand er Legationsraad, og *Hilma Rosenstand*, Datter af Kongens Kabinetssekretær, er død. De forærede os nu til Sølvbrylluppet en stor smuk Bronce-Garder, den er modelleret af min Ven *Wegener*.

Her er saa nydeligt i Stuerne, som endnu er prydede med dejlige Blomster fra Hjemkomsten. Ja, vi har et yndigt Hjem, og vi føler det med dyb Taknemmelighed. Ak, hvor vilde den elskede *Mor,* og vist *Far* ogsaa, have glædet sig ved at vide os boende her, og ved at besøge os her. Men hel komplet maa den menneskelige Lykke jo ikke være.

27. Juli 1908.

Nu er jeg løbet træt af de sidste Dages Garderjubilæumsfester. Det har været stemningsfulde Dage, saa smukke, at de nok er værd at betale med en Smule Træthed. Kronprins *Christian* har talt ganske ualmindelig smukt — og talt til mange Hjerter. Ved Festen i Odd Fellow sad jeg ved Siden af *Blixen* og overfor *Pontoppidan* og et Par Gardere fra 56 og 64. Der var Feststemning over det hele. I Kongens Have sad vi om Aftenen og drak Punsch ved lange Borde — alle Gardens Officerer med Damer, med *Kronprinsessen* i Spidsen. Ogsaa *Kongen* og *Dronningen* gik rundt derinde og trykkede Hænder, blandt mange andre Tusinders ogsaa min. I Gaar var der først den nydelige Frokost hos *Kronprinsen,* hvor vi vel var ca. 70 nuværende og forhenværende Gardeofficerer. Senere var vi alle til Middag i Officersforeningen. Sad der mellem *Frijs Juellinge* og *Lembcke* og lige over for *Lemvigh.* Vi havde det hyggeligt og morede os rigtig udmærket. Endte sammen med Kronprinseparret i Tivoli. Der var en Trængsel, som jeg aldrig tidligere har set Mage til. Vi var en halv Time om at komme ned til Indgangen ved Arenateatret, hvor vi modtog *Kongen* og *Dronningen* og alle Prinser og Prinsesser. Saa slog vi Kreds om dem og gik atter Tivoli igennem, banede Vej for Majestæterne, der efter Runden kørte hjem. Vi andre gik til Nimb, hvor Damerne allerede var samlet. Drak Gardens Skaal i Skum. Jeg var i Uniform fra om Morgenen og en Apopleksi nær. Ikke een af mine gamle Oppassere har jeg set, men Gud ved, hvormange gamle Gardere jeg ellers har trykket i Haanden.

15. November 1909. Søllerød.

Langt og kærligt Brev fra *Bruder.* Til sine Tider var det mig næsten umuligt at læse det højt for *Titte,* fordi Stemmen ikke vilde slaa til. Det er saa vemodigt at være saa meget henvist til at leve paa Minderne, men er de kun lyse, er man dog tusind Fold mere lykkelig — jeg siger ikke glad — end den, der væsentlig maa leve paa stygge og triste Minder. Minder om Liv forspildt, maaske baade for sig selv og andre. Og naar man saa har sine søde Børn, saa har Gud givet en den bedste Trøst og den helligste Glæde.

Forleden begravede jeg den ældste af vor Slægt — Fars Søster — gamle Tante *Jutta Bodenhoff.* Ved Graven kom en sød og venlig, fin gammel Dame, med unge blaa, milde Øjne hen til mig. Det var Fru *Nørregaard* født *Bodenhoff* fra Bidstrup Parcelgaard. Hun er Moder til Sporvejsdirektøren. Hun syntes, jeg lignede *Far.* Tante *Jutta* ligger nu i Graven hos min Bedstefar, den gamle Major.

I Mandags var jeg hos *Kong Frederik* med »*Et lykkeligt Hjem*«. Hans Majestæt bad mig til Taflet paa Fredensborg. Admiral *Scheller* og jeg var eneste Gæster. Vi havde det hyggeligt og blev ogsaa til The om Aftenen. Spillede Lou med Kongen, Dronning *Louise,* Kronprins *Christian* og Kronprinsesse *Alexandrine* samt Overhofmesterinden. I 15 Aar har jeg ikke været i de Sale, saa det var jo helt vemodigt at se det altsammen igen. Jeg har ikke været der siden Kejser *Alexanders* Død. Desværre var Kejserinde *Dagmar* der ikke i Mandags. Jeg sad ved Siden af Kronprinsessen og havde Hofdame Frk. *Castenskjold* til Bords. De Kongelige talte meget om *Mors* Breve. Gud ske Lov, at vore Børn og deres eventuelle Børn nu ogsaa kunde komme til at se og forstaa, hvilken Bedstemor de har haft, da hun var ung. Fra flere Sider modtager jeg dog en Bebrejdelse, fordi jeg ingen Noter har anført om Bogens Hovedpersoner. Jeg synes nu egentlig, at det for det store Publikum kan være ganske ligegyldigt, om yndige, fine vidunderlig smukke Tidsbilleder skyldes Fru A. eller B. Det bliver jo lige kønt. Men den

Anskuelse er de andre ikke af. Naa, Anmelderne skriver jo ogsaa, at det er Udgiverens Moder, der har skrevet Brevene, og *Sophus Bauditz* i »*Vort Land*« nævner Navnene fuldt ud. Fra *Løvenskjolds* paa *Fossum* har jeg haft Brev. Bogen har naturligvis grebet dem dybt. Anmeldelsen i »*Berlingske*« var saa smuk som en Anmeldelse kan være.

December 1909. Søllerød.

Her er Landesorg. Jeg var i Gaar i det gule Palæ for at høre, og for at skrive mig. Talte med Prinsesse *Maries* Broder Prins *Jean*, som saa ulykkelig og dødtræt ud. Det var akkurat en halv Time før Prinsessen døde. Hun faar et nydeligt og fortjent Eftermæle i alle Partiers Blade. Fordelen kom Kronprins *Christian* i Sne og Islag hertil paa Cykle. Han sad her en Times Tid. Ellers lever vi ganske stille. Der kan gaa en Maaned mellem hver Gang, *Titte* og jeg kommer til Byen. I Dag er det Søndag — og mine Drenge er hjemme. Det er altid min hyggeligste Dag.

1. Januar 1910. Søllerød.

Dr. *Cooks* forhenværende Sekretær *Walter Lonsdale* var her i Dag. Han er en Ven af *Emil. Lonsdale* er kun vanskeligt det danske Sprog mægtig, og ikke diplomatisk anlagt — han skulde i sin Tid have ladet være med at lade sig interviewe — men paa den anden Side var det vel vanskeligt at lade være. Om *Cook* sagde han til mig: »Jeg ved ikke, om han har været paa Nordpolen; men han er en dejlig Mand.«

1. Oktober 1910. Søllerød.

Bruders 60 Aars Fødselsdag — Gud give ham Lykke og Glæde. Amen.

Vi er ikke unge længere, det kan man jo nok føle nu — men saa begynder man at ønske hinanden en smuk Livsaften. Aftenen er ofte den skønneste Tid paa Døgnet — kan ogsaa været det i et Menneskes Liv.

Arbejder paa en ny Bog om Slesvig.

1910. Søllerød.

Jacob Brands Død har gjort os alle meget ondt. Vi er kommet til at holde meget af ham igennem Aarene herude. Han var i høj Grad det *Mor* altid sagde om ham, »en interessant Mand«. Han havde mere Hjerte, end han yndede at vise. Hans Død kom jo ret uventet, dog ikke de sidste 8 Dage. Han var taget ind paa Kommunehospitalet for at søge at faa gjort noget ad medicinsk Vej for sin Hovedpine. Han tog rask og glad derind, og mente sikkert at være hjemme til Paaske. Men da han havde ligget der nogle Dage, blev hans Tilstand saadan, at han pludselig maatte opereres. Kræft i Leveren — haabløst. Jeg nikkede blot til ham fra Døren. En Sygeplejerske stod bøjet over ham og gav ham smaa Stykker Is i Munden. Han vinkede mig hen til sig og gav mig Haanden. »Hils hjemme, Ernst.« Saa gik jeg, og saa ham ikke mere i Live.

Han havde »noget af den Bodenhoffske Særhed og Stivhed, men ogsaa denne Slægts gode Sider — en trofast Karakter og en varm Fædrelandskærlighed«, skrev »Illustreret Tidende« om ham.

Marie og *Bruder* har bedt mig komme til Jylland i Sommer, men jeg ved ikke, om jeg er stærk nok til at rive mig bort fra min Have og mit Hjem. Maaske atter et Udslag af den »Bodenhoffske Særhed«. — Jeg har forresten aldrig før vidst, at vi var sære, men *Titte* mener dog, der kan være noget om det.

1911—1912—1913

PRINS HANS, PRINSESSE MARIES OG KONG FREDERIK DEN OTTENDES DØD. HOS KEJSERINDEN PAA HVIDØRE

2. Juni 1911. Søllerød.

Jeg var i Dag til den kære, gamle Prins *Hans* Bisættelse, Det gjorde mig ondt, at han skulde dø nu. Han har været forfærdelig elskværdig imod mig i mange, mange Aar. Sidst jeg talte med ham var den 17. Marts. Hvor har jeg ofte siddet hos ham i hans smukke Stue — nu sidst jeg var der, var for at lægge en Krans paa hans Kiste.

13. Januar 1912. Søllerød.

Kong *Frederik* den Ottendes Død har gjort et dybt Indtryk paa os alle. Han har altid været god imod mig.

Kong *Christian* den Tiende har begyndt sin Regering storartet og yderst lovende. Jeg var naturligvis til Couren forleden.

21. Februar 1912. Søllerød.

Vi har Fødselsdag i Huset i Dag. Den kære stræbsomme *Max* fylder 25. Gud give ham et godt Aar.

Den strenge Kulde, vi har haft, har bevirket, at vi en Tid har haft en lille Zoologisk Have i Verandaen. Først fangede Max en stakkels Bogfinke med knækket Vinge ude paa Vejen. Den satte vi ind til det plyndrede Juletræ, som endnu staar der. Den befandt sig vel derved og spiste straks, udhungret som den

var. Men da den lille Fugl kedede sig og saa ulykkelig ud, søgte jeg at bringe den Adspredelse ved at fange andre Fugle i Spisestuen. Jeg aabnede Vinduet og strøede Fuglefrø, og stod paa Lur med en Snor paa Vindueshaspen. Naar saa en lille fræk Musvit — min Fugl — hoppede ind og spiste, saa haps, Vinduet i. Paa den Maade fangede jeg adskillige Fugle, — alle Musvitter. Da mine Fugle imidlertid viste sig at være ret uvenlige af Gemyt, og begyndte at slaas, saa jeg maatte bære en af dem besvimet ud, slap jeg dem efterhaanden ud i det fri igen. Jeg var ogsaa bange for, at de skulde dræbe min lille, saarede Bogfinke. Jeg kalder den for Ritmester *Norup,* for han bevæger sig omtrent paa samme ubehjælpsomme Maade.

Har i Aften spist et Par af *Alfred Benzons* dejlige Morceller. Naar jeg spiser af dem, tænker jeg altid paa den hvide Kakkelovn i Dagligstuen paa *Stenderupstrand,* hvor den elskede gamle Dame havde lagt Røgelse, og enten *Marie* eller jeg stod og »smeltede Rygraden«, som *Far* sagde. Ved Juletid lagde *Mor* »Knaskage« paa Ovnen — det lugtede saa godt — ganske som Morcellerne. Nu er den gamle, hvide Ovn forlængst borte. — Ja, Tiden gaar; men jeg har været lykkelig ved mit Barndomshjem, og ved det jeg har nu, og taknemmelig! Tænk hvor mange Millioner der næppe har Tag over Hovedet og næppe det daglige Brød.

11. Januar 1913. Søllerød.

Arendrups Udtalelser i *Nationaltidende* kommenteres naturligvis en Del. Mange finder dem ikke heldige, men jeg lo, da jeg læste dem. De er ægte Arendrupske og virkede paa mig som et frisk Pust af Sandhed — uden Omsvøb. Der er ingen anden — af dem jeg kender — der turde sige det paa Tryk, som Arendrup har gjort. Desuden kan ingen sige om ham: »Ja, nu tør han, nu han ikke længere staar under Krigsministeren« — for Arendrup har vist, at han ogsaa turde, da han stod i Tjenesten, og da han satte sin Stilling ind paa sine Udtalelser. Han er en brav Karl helt igennem.

Læser Dickens — for mig staar han over alle andre. Han vil aldrig blive forældet, han vil passe til enhver Tid.

2. Juni 1913. Søllerød.

Var til stor Ildebrand i Ørholm i Dag. Papirfabriken brændte. Det var et storslaaet Syn, og hele Luften var opfyldt af Aske og smaa sorte Papirflager. Ja, Søllerød Sø var overdrysset dermed — og Stuerne. Muligt Rester af Pap, der lige er kommet fra *Bruders* Fabrik paa Klostermølle. Det er dog en helt underlig Tanke.

Mødte gamle Fru Pastorinde *Vedel* paa Kirkegaarden og talte længe med hende. Hun er sød og morsom. Nu skal Vejen forbi hendes Have gøres bredere, og man vil tage en Del af hendes Have. »Men jeg har sendt Bud til Præsten, for han skal jo hjælpe Enkerne og de Faderløse«, sagde hun.

Nu er her vel omtrent det skønneste, her kan blive, med Syrener og Guldregn — en Pragt i Aar som aldrig før.

Beauty, det lille Fæ, løb i Dag efter en Grævling i Kirkeskoven — den vilde vist bare lege. Godt, at den ikke greb fat i Grævlingen, saa var den Leg vist hurtigt blevet slut.

16. Juni 1913. Søllerød.

Paa Torsdag skal jeg til Aftenselskab hos Majestæterne sammen med Dronningens Broder, *Storhertugen af Mecklenburg.* Skal i Uniform — Gala uha. Nej, jeg bliver gammel og vil helst blive i min Have.

14. November 1913. Søllerød.

Var forleden til Taffel paa Fredensborg hos Majestæterne. Var eneste Gæst, og mit Navn var det første i den nye Bog, *Kongen* i Anledning af sit første Kongeophold paa Fredensborg havde anskaffet. Det sagde *Kongen,* da han bad mig skrive mit Navn. Jeg sad ved Siden af *Dronningen* ved Taflet, og spillede bagefter Bridge med *Kongen,* Overhofmesterinden og den vagthavende Gardeofficer.

Paa *Hvidøre* var jeg forleden til Frokost. Der var foruden Kejserinde *Dagmar* Prinserne *Valdemar* og *Aage,* samt Frk. *l'Escailles,* som altid er med hende, naar hun er i Danmark. Det var en overmaade hyggelig og gemytlig Frokost, ved hvilken der blev leet meget. *Kejserinden* fortalte ustandseligt Anekdoter om de i »Hofliv under trende Konger« forekommende fyrstelige Personer, især om ham Arveprinsesse *Caroline* skildrede som det grueligste Menneske, hun nogen Sinde har set (*Hertugen af Bernburg*), der endte som fuldstændig gal. Han var gift med *Christian den Niendes* Søster. Som 14aarig havde *Kejserinden* været sammen med sine Forældre i Besøg der, og da hendes Tante engang kom ind i Billardværelset med en lille Tallerken Kager til hende, havde *Hertugen* revet den ud af Haanden paa Tanten og var løbet efter *Prinsesse Dagmar* (Kejserinden). »Jeg var dødsangst for ham«, sagde hun, og hun havde aldrig senere turdet komme i Nærheden af ham. Om Prins *Frederik af Hessen,* gift med Prinsesse *Anna,* fortalte hun en Mængde. Ved hendes Datters Bryllup, eller Festlighederne nogle Dage senere, var en hel Del fornemme gamle Damer, som *Prinsen* meget høfligt anviste Pladser. Da de gamle Damer imidlertid var meget længe om at komme til Sæde, havde *Prinsen* raabt gruligt arrigt: »Naa, for Satan — saa sæt Dem dog«.

Frokosten paa Hvidøre var en Dinér næsten — med Suppe, Postejer med Østers, Koteletter med Gemyser — kolde Hummere og Vinfromage. Derefter Kaffe ved Bordet, og Cigaretter samme Sted. Lakajerne bragte Retterne ind, men forsvandt straks, for at vi kunde være alene. Prins *Valdemar* skiftede Tallerkener, skænkede Vin o. s. v. *Kejserinden* talte meget om min gamle *Bedstefar,* som hun kaldte »den kære, gamle *Bedstefar*« — »havde man ikke holdt af ham før, saa maatte man da gøre det nu alene ved at læse hans Dagbøger«. Jeg har altsaa ikke skadet den elskede gamle Herres Minde ved at udgive dem — men det skulde jo egentlig heller ikke have været Meningen. Overalt har der kun lydt Lovord over hans Optegnelser, og jeg har kun haft Glæde af at udgive dem.

16. November 1913. Søllerød.

Max spurgte i Dag for ramme Alvor, om vi ikke skulde lægge *Beautys* Hvalpe i en lille Vogn og køre dem en Tur, for at baade de og Moderen kunde faa frisk Luft. Jomfruen og Stuepigen har været i stor Sindsbevægelse — jeg var netop et Par Dage borte, da Begivenheden indtraf. De havde givet Beauty lunket Vand af Frygt for, at den skulde faa Lungebetændelse — det fik Køerne, sagde de. Naar de begge var saa omhyggelige, var det fordi, jeg havde sagt, at de skulde staa mig inde for den med deres Liv, og det havde de taget alvorligt. Er vi, altsaa hele Huset, ikke tossede?

Den har to smaa Børn — den ene hedder *Cook*, den anden *Peary*. Den sidste ligner sin Far, Ritmester *Norup* — altsaa hans Grønlænderspids. *Carl Harald Arntzen* var her til Middag i Dag, og ved Bordet holdt han en smuk Tale for *Beauty*, der stod hos mig med et Glas i Poten, for stolt at modtage Hyldesten for dens Moderværdighed. Katten »Silde« mjavede misbilligende, men Beauty siger, at det kun er af lav Misundelse.

Har faaet en Bog tilsendt af en mig ubekendt Pastor emeritus *Knudsen* fra Vammen ved Viborg. Manden maa være mærkelig — men meget klog og kundskabsrig. Han rakker ned paa alt og alle, mest paa Biskopper og Præster, *I. C. Christensen* og andre Politikere, men Bogen har faaet mig til at le hjerteligt mange Gange, med sin bidende, djærve, næsten Holbergske Vid og dens Anekdoter, som det er ubegribeligt, at en Præst har skrevet.

1914

KAMMERHERRE — DANMARKS FORSVAR VED KRIGENS UDBRUD — AUGUSTDAGENE I 1914

Januar 1914. Søllerød.

Ved Kuren den 5. ds. takkede jeg Kong *Christian* for min Udnævnelse til Kammerherre, og han sagde saa smukt til mig: »Du har glædet mig saa tit ved dine Bøger, derfor vilde jeg nu glæde mig selv ved at give dig den samme Titel, som din gamle *Far* har baaret«.

I den nærmeste Fremtid faar jeg meget at gøre, jeg skal nemlig ud paa en Foredragstourné, idet jeg har stillet mig til Disposition for Kvindernes Forsvarsforening.

12. Februar 1914. Søllerød.

Er nu hjemme efter en Række anstrengende Dage rundt om i Landet. Mange Mennesker har jeg truffet — mange gamle Veteraner fra Krigene. I Korint paa Fyn talte jeg saaledes med en gammel Murermester, som i Aar bliver 90. Han staar selv endnu paa Tagryggen og hvidter Skorstene. Han var Veteran fra første Krig, med i alle tre Aar. Han stod ved tredie Jægerkorps, men ikke ved samme Kompagni som Onkel *Ferdinand,* men han huskede godt, sagde han, den unge Løjtnant, som blev skudt ved Udfaldet fra Fredericia. Overalt har der været en smuk patriotisk Stemning. Har i Anledning af Foredragene læst bl. a. Rigsdagens Forhandlinger om Fredsslutningen igennem. Ved at læse disse Forhandlinger maa enhver Dansker, som elsker sit

Fædreland, tænke: Gud fri Danmark for nogen Sinde atter at komme i en saadan Vaande. Gud fri vor Rigsdag for nogen Sinde atter at skulle forhandle om en lignende Sag. Thi skulde dette ske, da vil det ikke dreje sig om 2000 til 3000 Sjæle, men om 2 til 3 Millioner Sjæle, og om den sidste Rest af vort dyrebare Fædreland. Nej — Danmark vil ikke dø — Danmark vil værge sin Selvstændighed, sin Frihed, sin Ære, sit Sprog og sit Flag.

Maatte Mindet om al Danmarks Vaande, Mindet om Dybbøls for saa billige Penge opførte, men med det dyreste Blod betalte Skanser, Mindet om de Tusinder af spildte Liv og de mange Grave dernede mane til Eftertanke, mane til Handling, saa at ingen atter skal kunne sig om os, og sige med Rette:

»At vi var et Folk, som silde forstod,
hvor man sparer sit Guld, maa man ofre sit Blod«.

29. Marts 1914. Søllerød.

Det gaar hedt til i Rigsdagen i disse Dage. Forleden rettede Hr. *K. N. Madsen* nogle taktløse og grundløse Angreb paa Søofficererne. *Forsvaret er ilde stedt her i Landet* — det er en stor Ulykke, ja en Fare, naar Forsvarets øverste Leder er en Mand, der har erklæret, »at hans Maal er et Militærvæsen, der ikke er beregnet paa nogen Art af Krig« eller »at gøre Danmark saa militært værdiløst som muligt«. Enhver Officer, enhver Befalingsmand, som ikke er gennemtrængt af det Ønske, den Pligt at gøre sit yderste for at uddanne sig selv og sine Undergivne til efter bedste Evne at værge sit Land, eller som ikke vil bringe ethvert personligt Offer for dette Maal, vil ikke egne sig til at forblive i sin Stilling. Hæren og Flaaden er berettiget til at forlange en lignende Følelse hos deres øverste Foresatte.

Naar denne Følelse ikke findes, men den øverste Foresatte tværtimod er besjælet af en Antipati imod alt, hvad der hedder Forsvar, hvorfra skal saa Tilliden komme. Efter min Opfattelse

er Befolkningen udsat for Fare, naar Hærens Øverste er af den Anskuelse, at ville gøre Danmark saa militært værdiløst som muligt.

Hvad vilde et Skibs Besætning mon føle overfor en Skibschef, som havde udtalt, at Skibets Skæbne var ham ligegyldig — ja, at han helst saa, at det løb paa Grund. Vilde man kunne forstaa, om en saadan Kaptajn vilde paatage sig at føre Skib.

29. April 1914. Søllerød.

Har været paa Rejser igen. I Faaborg boede jeg hos den prægtige Borgmesterfamilie *Skouenborg,* og paa Hverringe hos Kammerherre *Juel,* ham, der i Landstinget talte saa brilliant om Forsvaret. Hans Kone er umaadelig forsvarsinteresseret. Hun er en sjælden sød og elskværdig Dame. Begge hendes Sønner har jeg haft under mig som Sekondløjtnanter i Garden. Paa Hverringe tilbragte jeg et særdeles behageligt Døgn. Vi havde jo saa mange fælles Anskuelser og Interesser. I Frederiksund har jeg talt ved en stor Fest, hvor der var 100 Veteraner som Æresgæster. Det begyndte med en Middag med 350 Kuverter, og til Mødet bagefter var der mere end 500, saa jeg var bange for, at Gulvet skulde gaa i Stykker. Var ogsaa en lille Tur ved Jægerspris. Kære, gamle *Bedstefar* har spist Frokost der med *Frederik den Syvende* og Grevinde *Danner,* saa jeg vilde se Slottet, som jeg aldrig har set, og vel heller aldrig mere faar at se. Smukt, men lidt trist, fandt jeg det hele.

Den 5. Maj er det *Kongens* 25 Aars Jubilæum som Officer. Jeg skal spise hos ham paa Sorgenfri, og samme Dag til Parade paa Rosenborg og til Frokost med Gardens Officerer, saa det bliver en anstrengende Dag.

30. April 1914. Søllerød.

Den 13. Juli rejser jeg til Ribe for efter Indbydelse af Amtmanden, Kammerherre *Steemann* at afsløre en Mindestøtte, som Ribe By og Amt rejser over de i 1848—49 faldne derfra. Det er en smuk Tillid, man der viser mig, og jeg er meget glad der-

over. Den 14. skal Støtten indvies. *Bruders* ældste Søn, *Ferdinand,* skal nu være Adjutant ved 20. Bataljon. Det er en dejlig Stilling for en ung Løjtnant. Han er en flink Officer, der sikkert vil gøre sit gamle Navn Ære.

19. Juni 1914. Søllerød.

Er lige hjemkommen fra Mindestensafsløringen i Ribe. Boede hos *Steemanns* i den hyggelige, gamle Amtmandsbolig. Det er en ualmindelig elskværdig, fint dannet, kunstnerisk interesseret Familie — baade gamle og unge. Kammerherren viste mig rigtig rundt i den smukke By med alle dens gamle Huse, Klostre og Kirker.

Der var vel ca. 4000 Mennesker til Stede, da jeg tog Ordet for at afsløre Stenen. Min Tale begyndte jeg saadan:

»Der er et gammelt Ord, der siger: Stol paa dig selv, hjælp dig selv, saa hjælper dig Gud. Dette Ord har mere end een Gang grebet afgørende ind i vort ældgamle Riges Skæbne, naar Danmark har været i den yderste Nød. Naar Danmark var i den yderste Nød, og i denne kaldte paa sine Sønner: Frels mig nu — da har disse aldrig svigtet, og stedse har de formaaet at afkaste de Trællelænker, der allerede halvvejs var lagt om vort Rige. Meget tabte vi i 1864 — men Æren tabte vi ikke, og dette kan vi udelukkende takke vor lille tapre Hær for. Selv vore Fjender har sænket Kaarden ærbødigt for vor lille Hærs Tapperhed og Udholdenhed. Paa Dybbøl Banke blev der af fredelige danske Bønder, Haandværkere og Borgere, skabt Helte, der vakte Europas Beundring. Derfor kan vi i Aar mindes 1864 uden Blusel, ja, med Stolthed. Mange taler om — hvad det kan nytte. Det er en Forsagthedens, en Haabløshedens Aand — vi har jo dog før i vor Historie afslaaet mægtige Angreb ved egen Hjælp og ved Guds Bistand, og derfor er der heller ingen Grund til nu at henfalde i Angst og Haabløshed. Ærefløst har det danske Folk aldrig været, og saa ærefløs vil ingen dansk Mand vel blive, at han ikke vil værne sin Hustru og Barn mod Vold eller Skændsel. Staar Danmark os ikke nær, betyder Dan-

mark intet for os, Danmark, der har fostret os, har fostret vore Forældre, vore Børn. Danmark, der er vort velsignede fælles Hjem.

Det skal vidnes, at aldrig har Aanden i Hæren været bedre end i 64, og aldrig har den danske Soldat vist bedre Egenskaber, end han viste i den Krig. Mange Aar er forløbet, før dette gik op for store Dele af det danske Folk. Nu har Nationen ved sin Hædersgave til Veteranerne vist, at den forstaar, vi skylder dem Tak — Tak af vort fulde Hjerte, fordi de frelste Æren for vort Land, da saa meget andet gik tabt.

Af og til, naar en eller anden gammel Militærafdeling holder en Mindefest, da strømmer de gamle Veteraner til, for saa vidt de endnu evner det. De vil saa gerne endnu engang i deres Liv — maaske den sidste — samles med de gamle Kammerater under den gamle Fane. Og naar de saa staar opstillet i Række og Geled, som de gjorde det i de længst forsvundne Dage, og Fanen føres frem for Fronten, saa stirrer de alle op imod den, og naar de saa ser det gamle Regimentsnummer deroppe i Hjørnet, saa glimter vel en Taare i mere end eet gammelt Øje. Men den Taare skal du ikke skamme dig over, gamle Veteran, den pryder netop din vejrbidte Kind, for den er jo en Tribut til det bedste, der findes gemt inden for et Menneskebryst — Fædrelandskærligheden, og den er en Tribut til Minderne om dit Livs stolteste Tid, da du kæmpede for Danmark i Nød. Det er jo netop den Fane, du fulgte saa trofast ved Dybbøl, Danevirke, Fredericia, og det er jo netop den Fane, du saa sænke sig som sidste Honnør over din faldne Kammerats og Vens simple Grav.

Du skal indpode dine Sønner og dine Sønners Sønner, saa langt du kan række ned og ud, den samme Kærlighed, som du har følt, og endnu føler til vor dyrebare Fane, saaledes at ogsaa de vil følge den — om det fordres — med alt opofrende Troskab, som du har fulgt den.

Ved Danevirkes gamle Vold og ved Slien staar Stene, mere end Tusind Aar gamle, hvis Runer endnu fortæller os om dan-

ske Mænds Kamp og Død for det samme danske Land, som Mændene, hvis Navne lyser over denne Sten, vi staar ved, har kæmpet og lidt Døden for. Det Land vi elsker saa højt, fordi det i en uoverskuelig Tid var en Del af Danmarks Rige, og fordi det gemmer Støvet af saa mangen Ven og kær Slægtning, ogsaa af vor Generation. Landet, der farvedes af Blod og duggedes ved Taarer — Landet med de mange, mange Grave.

5. August 1914. Søllerød.

Ja, det er alvorlige Tider som ingensinde før — ogsaa for Danmark. Gud ske Lov vi da har faaet Sikringsstyrken — saa ingen »*Dommens Dag*« er mulig, og saa vi er i Stand til at mobilisere Sjælland. Foreløbig ligger vi jo uden for den egentlige Kampplads, eller rettere laa, thi nu har jo England endelig bestemt sig. Ruslands Flaade alene var ingen Fare for Danmark, thi den kunde Tyskland jo med Lethed holde indelukket. Tyskland har ingen Fordel af København, Tyskland har jo Kiel, Flensborg og Sønderborg — men kun den indirekte Fordel af Københavns Indtagelse, at Byen ikke skal komme Tysklands Fjender til Gode. Nu er altsaa England med — Gud skærme Danmark. Men selv om vi slipper for Krigen, vil denne dog herhjemme faa frygtelige Følger ogsaa. Hvis Kultilførslerne standses en af Dagene, vil vi faa en forfærdelig Arbejdsløshed, og Trafikken paa Jernbanerne maa vel indskrænkes — og hvordan vil det da gaa med Gas og Elektricitet? Alle Kontrakter med Kulfirmaerne er erklæret for ugyldige, og Forretningslivet staar ganske stille. Det trækker frygteligt i mig, naar jeg ser Soldater i Feltuniform rykker her forbi. Bliver der mobiliseret, melder jeg mig straks. Mit Haab er, at en Stor-Krig *maa* ende hurtigt nu til Dags, alene af Hensyn til de umaadelige Bekostninger, som intet Land kan udholde i lang Tid.

15. August 1914. Søllerød.

Nu ser det jo Gud ske Lov roligere ud end for en halv Snes Dage siden, og dog gør Mathildehus et ret krigerisk Indtryk.

Max i lyseblaa Westenholzuniform og *Willie* i mørkegrøn Livjæger-do. De holder hver Dag Øvelser i begge Korps, Skydning og Felttjeneste. Begge Drengene meldte sig med det samme, og jeg selv har skrevet og tilbudt Krigsministeriet min Tjeneste — men jeg vil ikke være Pladskommandant paa en eller anden Kaserne og levere gamle Klude ud. Det kan ikke begejstre mig. Jeg vil med ud! I Dag har vi faaet Indkvartering i alle Villaerne her paa Søvejen. Vi har fire smaa Menige af 1ste Bataljon. Folkene faar godt Kvarter her. De to ligger i Gæsteværelset, de to i Drengenes ene Værelse — og saa faar de Styrtebad, naar de kommer hjem fra Øvelserne.

Kongen kom i Gaar ridende her forbi — vi talte sammen et Kvarterstid. Han saa ret fornøjet ud og var glad over, at Faren nu synes at være noget formindsket. For hver Dag der gaar, bliver vi ogsaa bedre og bedre forberedt, og noget Overfald kan ikke overrumple os nu.

Ja, Europa er i Flammer. Nu synes jeg, at England bliver vor Fare. Rygtet fortalte i Gaar, at Tyskland havde »anmodet« os om at spærre Bælterne, da Tyskland ellers selv vilde gøre det, og dette vil være det samme som et Neutralitetsbrud. Hvis nu England forlanger, vi skal aabne, maa vi jo gøre det, antager jeg. For England drejer det sig om at faa den tyske Flaade tilintetgjort for nu og al Fremtid, og saa maa Englænderne jo opsøge den. Gud være lovet for *Tittes* velsignede og forstandige Ro — ingen Nervøsitet. Ingen Uro eller Angst, selv om hun skulde blive ganske alene. Og det *kan* jo ske, for kalder Klokkerne, saa gaar jeg med. Gud bevare os alle — og først og sidst vort Fædreland.

20. August 1914. Søllerød.

I Søndags var hele Søllerødsø opfyldt af Baade med leende og syngende Soldater og unge Piger — vore fire Mand var ogsaa med. Garden har 800 Mand liggende lige paa den anden Side Søllerød i Gaardene der, og i Nærum. Ved Nyholte ligger der 800 Mand Infanteri. Livjægerne arbejder flittigt og

Willie, der har været hele Fronten rundt, er meget imponeret over de store Arbejder, der er foretaget alle Vegne. Dybe Løbegrave og Pigtraadsspærringer. Livjægerne har bl. a. været ved Vestfronten for at se de Løbegrave, hvor de skal være i Tilfælde af Angreb. For hver ottende Mand er der lavet en skudsikker (vel kun for Geværild) Hytte eller Rum i Løbegravene.

Har haft mine Uniformssager fremme til Eftersyn. Det kribler i mig, naar jeg ser de mange Tropper. Vi er nu snart mange *Bodenhoffer,* der skal med, hvis det kommer — *Bruders tre* Sønner og mine to.

Jeg frygter, at hvis denne Tilstand varer til henad Jul, bliver Befolkningen Landet over mat og taber Interessen — finder det hele overflødigt, naar intet hænder o. s. v. Men det er absolut nødvendigt, at vi vedblivende holder os sikre.

Var i Gaar til Kirkekoncert i Søllerød Kirke til Fordel for de Indkaldtes Familier her i Sognet. Folk stod omtrent paa hinanden, og der kom mange Penge ind.

5. September 1914. Søllerød.

Her er vi ret rolige, haabende det bedste og forberedte paa, hvad der kan komme. Men Gud ske Lov har vi da faaet Tid i Danmark til at gøre os klar. Det vil nu slet ikke blive saa nemt at tage København. *Titte* er stadig ganske rolig — naar det gælder Danmark, spiller jo ogsaa alt andet en lille Rolle.

Indkvarteringen opfører sig mønsterværdigt, og Tonen i Hæren er god nok. Ikke een eneste beruset Mand har jeg hørt om, skønt der ligger et Par Tusinde i den allernærmeste Omegn. I vort gamle Sted i Øverød ligger der tolv Mand, og der staar Vagt uden for Laagen med opplantet Bajonet, da der er Patronkærrer i Gaarden. Med Hensyn til Krigens Gang er der vist ikke et Menneske, der kan have nogen begrundet Mening om Udfaldet. Det er umuligt. Russerfaren tror jeg ikke rigtig paa — de er aldrig heldige. Jeg er mest ængstelig for, at England en Dag skal tvinge os til Neutralitetsbrud — men sker det, vil jeg dog haabe, at vi af al Magt med Vaaben og Ild værger os der-

imod. Thi angriber vi — nødtvungen — Tyskland, saa vil det efter min Mening være vor Ulykke. Tyskland vil os ikke noget ondt, det har Tyskland vist os ved ikke straks at slaa os ned, da Lejligheden var saa gunstig og let for dem. Her er ogsaa gaaet vilde og taabelige Rygter om, at det tyskvenlige Sverige vilde overrumple Sjælland — det reneste Sludder selvfølgelig. Stakkels Paris. Tyskerne er næsten ufattelig dygtige — selv de udmærkede, hvervede, krigsvante Englændere *kan* ikke klare sig imod dem. Jeg synes forresten, det er grumme flovt med Englænderne, som vilde grave Tysklands Flaade ud som en Rotte af dens Hul og saa straks efter tabe tre store Krydsere ved en Undervandsbaad.

Hvorfra stammer mon egentlig Japans store Kærlighed til Rusland? Og til Tyskland? Italienerne er heller ikke videre trofaste Forbundsfæller. Sejrer Tyskland, vil der nok engang vanke en varm Tak til Italien.

28. September 1914. Søllerød.

Der er virkelig Folk, der er aldeles fanatiske for Tiden, og som i fuldt Alvor i Krigsgalskab ønsker, at Danmark nu skal slaa til og rykke ned og tage Sønderjylland tilbage og i Forening med England angribe Kiel. Vanvittig Fanatisme, — men Gud ske Lov betyder de Menneskers Mening ingen Ting. Tyskerne har ganske vist ikke gjort meget for at vække Danmarks Sympati, men det er vist alligevel det heldigste, om vi forholder os i Ro. Gud fri Danmark for Krigen. Enden paa det hele kan slet ikke forudses.

3. December 1914. Søllerød.

Nu har *Willie* faaet Krone paa Skuldren og en Knap paa højre Overarm med Kongens Navnetræk — saa han er ikke billig. *Livjægerne* holder stadig Øvelser fra Kl. 6 Morgen ofte til 10 Aften — med Frokost og Middagshvil, selvfølgelig. Det er et dygtigt og veluddannet Korps. Jeg har overværet et Par af deres Øvelser og fundet det virkelig godt uddannet. Naa, Livjægerne

gjorde jo ogsaa deres Sager godt i 1807 — og det vil de sikkert gøre igen, hvis det bliver nødvendigt.

I Gaar var *Titte* og jeg til Taffel paa Sorgenfri. Der var ingen fremmede. Vi havde det hyggeligt og behageligt. Spillede Brigde til Kl. halv Tolv og blev baade hentet og bragt hjem igen i Kongens Automobil.

24. December 1914. Søllerød.

Brev fra *Bruder*. Gud give ham en god Jul, saa bliver den ogsaa god for mig og mine. Kærligheden mellem ham og mig vil vare, saa længe vi begge drage Vejret. Gud ske Lov har vi dog her i det lille Danmark mere Fred i Sindet end Menneskene i de store, krigende Lande, hvor der er Sorg — ja, Fortvivlelse. Tænker saa ofte paa de stakkels danske Nordslesvigere. Gid næste Jul maa være en fredelig Jul over den ganske Jord.

1915—1916—1917

KONGEN AF BELGIEN — DEN TYSKE FLAADE VED AMAGER — LEJREN VED HALD

14. Juli 1915. Søllerød.

Emils lille Dreng *Ib* blev forleden Morgen meget overrasket ved at se sin Bedstefar som Soldat. Jeg skulde fungere som Kammerherre paa Amalienborg ved den spanske Ministers Audiens. *Ib* gned sine Øjne og saa umaadelig forbavset paa mig. Da jeg fortalte ham, at jeg om Aftenen hos *Kongen* skulde have Kjole paa, blev han om muligt endnu mere forbavset. »Skal du i Damekjole, Bedstefar?« Det var for meget for hans lille Hoved.

Kongen var ved Taflet i udmærket Humør. Vi talte meget om *Louisenhøj* og Aarhus. *Kongen* er forfærdelig god og trofast — han har alle sin elskede gamle Bedstefars sjældne Egenskaber.

Har haft et meget interessant Besøg af *Arendrup*, der lige er kommet hjem fra Fronten, hvor han har været i de alleryderste Løbegave, ikke 200 Meter fra Fjenden. Da Arendrup en Gang stak Hovedet for langt op, susede der straks et Par Kugler om Ørerne paa ham, og Granaterne slog tæt omkring den Løbegrav, han var i. *Kongen af Belgien* har han truffet. Kong *Albert* bor i to smaa Humre i en faldefærdig Præstegaard. Han havde gjort et uforglemmeligt Indtryk paa Arendrup.

6. Maj 1916. Søllerød.

Er i denne Tid meget optaget af Tjenesten. Oppe hver Morgen Kl. 6½. Det er meget hyggeligt og fornøjeligt at træffe gamle Venner igen, men til Tider er jeg jo dog dygtig træt. Har nu været paa alle vore Fronter — Meningen er jo, at vi Gamle skal besætte Fæstningsværkerne, for at Felthæren kan blive frigjort til Løsningen af andre Opgaver. Forleden saa jeg fra Sydspidsen af Amager hele den tyske Flaade ligge i Kanonskuds Afstand, det vil sige for dem — thi vi mangler et Par Tusind Meter i at kunne naa dem. Kampskibe, Hjælpekrydsere, Torpedobaade og et halvt Hundrede Lægtere, som de kan benytte til Landgang. Underligt at være Tyskerne saa nær. Paa et Par af Kampskibene har de to Flyvemaskiner, som jævnligt krydser rundt — dog ikke ind over vort Territorium. En lille dansk Torpedobaad sejlede mellem Kysten og Tyskerne.

3. September 1916. p. t. Viborg.

»*Lejren ved Hald*«, for mig og for hvor mange andre Tusind i den mere fremrykkede Alder fremkalder Lyden af disse tre Ord ikke lyse Ungdomsminder. Fra 1868 til 1880 samledes der her hvert eneste Aar en Division paa 10,000 Mand. Helt underligt efter 37 lange Aars Forløb atter at vandre rundt paa den saa kendte Lejrplads, medens Minderne stormer ind — Minder om alle de lykkelige Timer, der er tilbragt her blandt gode Venner og udmærkede Kammerater, hvoraf saa mange nu ikke er mere. Helt underligt at sammenligne det Liv, der den Gang rørte sig her, med det, som nu møder ens Øje.

Allerede et godt Stykke fra Lejren mødte jeg adskillige fremmedartet udseende Officerer i mangeartede Uniformer. Nogle talte Tysk, andre Sprog jeg ikke forstod. Over de fleste er der et glad og tilfreds Udtryk, kun nogle enkelte ser endnu lidende ud. Opholdet paa Hald har allerede hos mange gjort Vidundere. Pladsen, hvor i sin Tid Kong *Christian den Niendes* Kongetelt var rejst, passerede jeg. Minder og atter Minder fra 5 forskellige Lejraar væltede ind paa mig og fyldte mig med vemodig Glæde.

De store, nye Lejrbarakker er smagfuldt malede i rødt og hvidt. Her bor de fangne Officerer — Preussere og Østrigere. Lidt længere borte ligger Mandskabsbarakkerne. Oberst *Giersing* er Kommandant i Lejren, assisteret af Kaptajn Baron *Wedell-Wedellsborg* samt nogle yngre Officerer. Der er en mønsterværdig Orden overalt, men en forfærdelig Travlhed. En Befaling udstedes daglig saavel paa Tysk som paa Dansk. En Hauptmand kommer med Øvelsesliste eller Tidsinddelingsliste for Dagen for sit Kompagnis Vedkommende. Fangerne er inddelte i 4 Komp. paa noget over 250 Mand i hvert. De tre bestaar af østrigske Fanger, et fjerde af tyske. De mindst syge, eller de, der kun paa nogen Maade kan arbejde, beskæftiges med Lejrarbejder, f. Eks. i Køkkenerne, Vaskerummene el. l. Steder. Tiden er inddelt regelmæssigt, og alt gaar efter en Snor.

Talte med den østrigske Ritmester *Baron v. Gnagnoni* — han var lykkestraalende, fordi han netop i Dag gennem Gesandtskabet er blevet frigivet og nu maa rejse hjem. Han havde ikke Anelse derom, lige saa lidt som hans Frue hjemme i Østrig aner noget. Dog er han helt bevæget ved Afskeden fra Lejren, hvor han har været særdeles afholdt — i Særdeleshed af sine egne Folk, for hvem han næsten har været som en Far. Hans venstre Haand blev fuldstændig afhugget under en Fægtning i Polen. Han fortalte mig, at han først mærkede, at Haanden var borte, da han vilde gribe efter sin Revolver. Et Bevis paa hvad Sindsoprør under Kamptummel kan bevirke. Endvidere havde han faaet tre Sabelhug i Hovedet — hvilket bevirkede, at han i et halvt Aar ganske havde mistet Evnen til at kunne tale. Nu var han fuldstændig spændstig og lykkelig, trods den manglende Haand.

Talte ogsaa med Baronesse *v. Wangenheim*, Enke efter den under Krigen afdøde tyske Gesandt i Konstantinopel. Ogsaa hun skal nu rejse hjem — hun har været i Lejren til Assistance i 8 Dage, hvor hun var bl. a. med det Formaal at se at faa oprettet en lille Gæstelejr, som kan huse nogle af Fangernes Slægtninge. Der hører ikke megen Fantasi til at tænke sig den Lykke, en stakkels Fange og hans Hustru maa føle ved at kunne samles

her en 8 Dages Tid, efter alt hvad de har lidt i de Aar, Krigen har varet.

Lægernes Etablissementer er fortrinlige — en Pryd for Lejren. Glimrende Bade og fuldt moderne Operationsstuer, hvor Overlæge *Abrahamsen* nu til den 22. August havde foretaget mere end 200 Operationer. Han mente, der vilde gaa endnu en Maaned, før man var naaet igennem alle Operationerne. Mange af de Saarede har gaaet i Aarevis efter den første flygtige Forbinding og Behandling uden senere at være blevet gjort noget ved. Derfor er der endnu mange Kugler at fjerne. Nogle havde gaaet med Armen opbundet saa længe, at det nu var nødvendigt at foretage en Operation for at faa den bevægelig igen. Andre havde gaaet med Krykker saa længe, at det nu var meget vanskeligt for dem at lære at støtte paa Benene. En Ungarer, som jeg talte med, var blevet aldeles rasende, da man havde taget Krykkerne fra ham. »Han var lige ved at slaa mig ihjel«, sagde Overlægen. »Men nu gaar han, som De ser, uden Stok.«

I en af Barakkerne var der en smuk, ung Sygeplejerske. Jeg blev forestillet for hende. Det var en »Baronin« — jeg husker ikke Navnet — en østrigsk Magnats Frue. Hendes Mand sidder endnu som Fange i Sibirien. Her gaar hun kun under Navnet »Schwester Marianna«. Man forstaar de Blikke, straalende af næsten religiøs Tilbedelse, med hvilke Patienterne saa paa hende. Hun var som den kærligste Mor for sine smaa, strøg Haaret bort fra deres Pande med sin smalle, fine Haand, smilede til dem og opmuntrede dem i deres ungarske Sprog. »Lad ham vise os, hvor godt han kan gaa,« sagde Overlægen til hende, og pegede paa den førnævnte Soldat, som var blevet berøvet Krykkerne. Med et saligt Smil, der gik fra Øre til Øre, vandrede den saarede rundt i Stuen uden Stok. »Lad ham vise os sine Skatte«, bad Overlægen. Og efter at Schwester Marianna paany havde konfereret med Ungareren, tog denne en russisk Spidskugle frem af en Sejldugspung. Han foreviste os den med det næsten højtidsfulde Udtryk, med hvilket en Samler viser et Unikum. »De er helt vilde efter de Kugler, jeg tager ud af dem,« sagde Over-

lægen, »og de faar altid Lov at beholde dem som Souvenirs. Her er en, hvis Haand jeg blev nødt til at amputere; der var ikke nogen Kugle at hole, saa bad han saa mindeligt, mens han laa paa Operationsbordet — forinden vi bedøvede ham — om vi ikke nok vilde sørge for at bevare Neglene til ham, dem vilde han lade indfatte i en Kapsel og hænge ved sin Urkæde for dog at kunne vise, at han havde *noget* af sin venstre Haand endnu. Han fik sit Ønske opfyldt.«

»Kom her skal De se min sidste Patient, han blev opereret i Formiddags. Een Kugle tog jeg ud af Halsen nede ved Skuldren, og en anden tilligemed nogle Benstumper ud af venstre Ankel.« Vi kom hen til Sengen. I den laa en ung Mand med blanke, sorte Øjne, og et tilfreds Smil syntes at fortælle, at han havde det rigtig godt. »Er hat schon geraucht«, sagde Schwester Marianna sejrsstolt og pegede paa en Cigaretstump. »Det er flinkt gjort, det skal De have en Cigar for«, sagde Doktoren og gav ham den som Belønning.

Overlæge *Abrahamsen* har fotograferet næsten alle de Saar, han har opereret, og har derved skaffet sig og Videnskaben en særdeles interessant Samling. Opholdet her i Danmark har gjort Vidundere. Det er en storartet Lejr — skinnende ren — næsten hollandsk ren.

I Spisebarakkerne var der rent Voksdug paa alle Bordene, som var pyntede med Blomster i Krus eller Krukker. Blankskurede Tinkrus til Eftermiddagskaffen stod allerede paa hver Mands Plads, og inde i et Slags Forkøkken sad en halv Snes Fanger og smurte med fabriksmæssig Hurtighed Smørrebrød. Lange Fade med Smørrebrød stod opstillet paa Borde og Hylder. Hver Mand faar til denne Eftermiddagskaffe en tyk Rundtenom Rugbrød, sammenlagt med en lige saa tyk Skive Sigtebrød, samt en stor Skive Franskbrød. Om Aftenen faar de igen Suppe og Brød. Det var mig lidt vanskeligt at forstaa, hvad Middagen havde bestaaet af, thi naar jeg spurgte Køkkenmandskabet derom paa Tysk, svaredes der med en underlig hul og dump Stemme noget, der lød som »Hungar«. Det skulde dog ikke betyde Hung-

rig, men bare forklare, at de var Ungarere og ikke forstod et Ord Tysk. Men sulte gør de ikke.

I en tom Spisesal stod et lille Sangkor, som under Ledelse af en Underofficer indøvede nogle ungarske Salmer. Vi blev staaende med blottet Hoved og lyttede til den melankolske Sang, i hvilken Ordet Jesus udtaltes som Sjesos. Anledningen var ogsaa vemodig nok. En stakkels Fange er i Morges død af Tuberkulose og skal i Aften føres bort. Kammeraterne skal bære Kisten til Vognen, mens den danske Vagt træder til Gevær for med præsenteret Gevær at hædre den Døde. I Morgen skal han begraves med militær Honnør i Viborg. Der er ialt død 17 Fanger i Lejren ved Hald — alle af Tuberkulose, og efter Udseendet at dømme vil sikkert nogle flere følge efter.

Baade Officerer og Menige er meget musikalske, og de har dannet flere Kor. Skomagerværksteder — Laase- og Cyklesmedeværksteder og Skrædderier findes her, og alle er travlt beskæftigede. Her tales ialt 11 forskellige Tungemaal i Lejren. Hos Østrigerne staar Kulturen ikke paa saa højt et Standpunkt som hos os eller Rigstyskerne. 25 Procent af de førstnævnte Fanger kan ikke læse, end mindre skrive.

Imellem Barakkerne har Fangerne mange Steder anlagt smaa, nydelige Haver, med Blomster, Tæppebede og hvidmalede Bænke. Fremmedartet, men meget pynteligt ser nogle Tæppebede ud, som er sammensatte, ikke af Blomster, men en Slags Stenmosaiker, hvoraf Hovedbestanddelen er smaa bitte Stumper Mursten i hvide, røde, gule og blaa Farver, samt Glasstumper af sønderbrudte Flasker, Krus og Glas. Hist og her er der i den Slags Mosaikbede fremstillet *Christian den Tiendes* Navnetræk med Krone, ja, et Sted endog det danske Vaaben, med røde Hjerter og springende Løver. Vel alt sammen smaa Tegn paa Staklernes Taknemmelighed imod det Land, som drog dem ud af Elendigheden.

Officerernes Kasino stod endnu smykket med danske, tyske og østrigske Flag i Anledning af en Fest, der er afholdt paa Kejser *Carls* Navnedag. Flere Officerer fortalte mig med en vis Glæde,

at det første Leve, der ved den Fest var blevet udbragt, var for Danmarks Konge. »Vi er dog ham og det danske Folk saa megen Tak skyldige«.

De forskellige Nationers Officerer holder sig mest for sig selv — ikke af Uvenskab, thi der hersker det bedste Forhold imellem dem, men af ganske naturlige Grunde grupperer de sig saaledes.

Hans Majestæt *Kongen,* der fornylig har været i Lejren, har vundet mange Hjerter blandt Fangerne ved sin venlige og hjertelige Optræden overfor dem. Kongen havde vekslet Ord med saa at sige alle Officererne og en stor Del af de Menige.

Adskillige af Officererne fortalte mig om deres Oplevelser fra Fangenskabet i Rusland. Nogle beklagede sig ikke, det var dog væsentligst dem, der havde været internerede paa Lasaretter i Moskva eller andre Byer i det europæiske Rusland. Andre derimod, som havde ligget i Aarevis i Sibirien, skildrede deres Lidelser i stærke Farver. Et Sted laa 3000 Officerer samlede. I lange Tider var deres Leje paa det bare Gulv, uden Straa, 120 Officerer stuvede sammen i eet Rum. Til Bevægelse i fri Luft en lille Gaard, hvor de blev drevet ud alle 3000 Mand, og hvor de langsomt vandrede rundt og rundt i Trængsel. »Aldrig alene et Øjeblik — aldrig ene med sig selv og sine Tanker«, sagde en af dem til mig. Adskillige blev afsindige, andre forsøgte Flugt ad Kina eller Ishavet til, og fra dem er der ingen, der senere har hørt. Forplejningen var saare ussel, i Aarevis havde de sultet, i hvert Tilfælde aldrig følt sig mætte.

Disciplinen i Lejren er udmærket. En Disciplin, der synes frembragt ikke ved Strenghed, men ved de rette Midler, en fast, men human Optræden fra Kommandantskabet, et smukt Tillidsforhold imellem dette og de fremmede Officerer, som har Befalingsmyndighed over de fangne Tropper, samt en ihærdig Stræben hos begge disse Myndigheder, eller i Forening med utrættelige Sygeplejersker, at bringe legemlig og sjælelig Lindring til de mange ulykkelige, der er mærkede for Livet. En Del forpinte Stakler kan man jo ikke undgaa at støde paa, ligeledes ganske

unge Mænd, hvis Haar er graanet eller endog blevet ganske hvidt. Det sørgeligste Indtryk gør dog de, som lider af Tuberkulose. Hos en Del af de mindst medtagne, læser man dog i Ansigterne en Lykkefølelse ved at være slupne fra Krigen med Livet, ligesom man af deres Tale faar det Indtryk, at de føler en dyb Taknemmelighed mod det lille Land, der nu udretter saa meget for dem, saaledes at de engang igen kan komme hjem til deres Kære.

— Atter vandrer jeg alene over min gamle Lejrplads, og atter glider Tankerne fra de sidste saa nye Indtryk tilbage til Fortiden, til Ungdommens glade Dage og de sunde, kraftige Mænd, som jeg den Gang for mange Aar siden færdedes med her i disse Omgivelser. Og jeg gennemstrømmes af en dyb Taknemmelighedsfølelse, fordi vort Land hidtil er blevet holdt uden for Krigens Rædsler, saa det ikke er danske Krøblinge og syge Stakler, der nu i Aaret 1917 har slaaet Lejr ved Hald.

1919

GRUNDTVIGS MINDEKIRKE PAA DYBBØL?

22. Februar 1919. Søllerød.

I Dag er det *Maries* Fødselsdag. Gud skærme hende for Sorg og Sygdom og andre bitre Pøvelser i det nye Aar. Amen.

Tænker saa ofte paa hende og Barneaarene paa Stenderupstrand. Hun staar paa Trappen, og jeg kommer med Posttasken hjem fra Stenderup. En lille Pose har jeg med, med bitre Mandler og smaa, daarlige Rosiner, og saa gnasker vi dem oppe i vor egen Stue. Bagefter stopper jeg to »Fredspiber«, og vi har det herligt sammen. Jeg elsker at drømme om de gamle, lykkelige Tider — drømme dem tilbage — og jeg elsker at færdes paa Pilgrimsgang i Tankerne paa de gamle Steder.

Har i Dag haft et Brev fra en Dame i Svendborg — en Søsterdatter af den ulykkelige Kaptajn *Bjerregaard.* Hun takkede mig saa hjerteligt for min Bog om ham »*Dømt til Døden*«. Hun sendte mig ogsaa nogle Breve fra Amerika, fra ham til hans Hustru og Søster. De var meget smukke og stempler ham som en god og gudfrygtig Mand, men vækker stor Vemod ved den Kærlighed, de aander til hans Hustru og gamle Forældre.

Jeg kigger ud ad Vinduet — den snedækte, isbelagte Sø ligner en stor Eng, og de smaa Fisk maa svømme i Mørke.

I et af de gamle Huse nede for Enden af Søen ved »Blegmandens Hus« bor der en gammel Kone paa 85 med en Datter. De har siddet i Mørke i Vinter, med en Flaske Petroleum om Maaneden. I Gaar gik *Titte* og jeg derned med to Flasker og et Sparelys i Stage, som kun bruger 1 Flaske i 250 Timer. Det lyser omtrent som en Tællepraas, men er dog bedre end intet.

Den gamle Kone har været her i Søllerød fra hun var ½ Aar gammel og husker godt »Den gamle General« fra Stedet i Øverød. For Resten havde hun det pænt i sin lille Stue.

13. Marts 1919.

Diskussionen gaar stærkt om Rejsningen af Grundtvigs Mindekirken paa Dybbøl. Hvorfor dog vælge netop Dybbøl? Dybbøl, som med sin gamle historiske Mølle, sine mange spredte Grave og sine stolte Minder fylder ens Sind med en Stemning saa højtidsfuld, som intet med Kunst opført Mindesmærke — af hvad Art det end maatte være — vil være i Stand til.

Hvor der rejses en Kirke, vil der snart hæve sig en Kro — med Keglebane, Luftgynge og andre Forlystelser. Saa følger Butikker med Souvenirs, og ikke længe efter en lille By — der ganske vil borttage Præget af, hvad Dybbøl Banke engang var, og aflede eller bortvejre den gribende Stemning, der behersker den, der nu vandrer rundt paa de navnkundige Skansers Plads med Tanken paa de Ofre, her er bragt og med Tak til den Herre, der atter har givet os vort tabte Land tilbage. En saadan Tak, med selve den dyrebare Kampplads for Øje, vil vel hos mange være lige saa dybtfølt og naa lige saa højt, som kom den inden for en Kirkes Mure.

Dybbøl By har sin egen Kirke, om hvis Hegn der ogsaa har staaet blodige Kampe, og paa hvis Kirkegaard Sejrherren fra Fredericia, General *Bülow*, hviler. Fra den Kirke bør ingen af dens Menighed drages.

Der er paa en Grøftekant et Sted ved Vejen op til Dybbøl Mølle rejst en Bautasten til Minde om tre Officerer, som den 18. April alle tre fandt Døden netop paa dette Sted — *du Plat*, *Rosen* og *Schau*. Desværre er der nu klinet et stort Hus paa flere Etager tæt op ad Stenen. Det vansierer Stedet og berøver det den højtidsfulde Skønhed, hvormed Ensomhed forlener. Jeg frygter, det vil gaa ligesaadan paa Dybbøl Banke, hvis Planen med Kirken realiseres.

En smuk Tanke at rejse en Kirke i Slesvig — men blot ikke

paa Dybbøl. Dybbøl Banke er i sig selv det skønneste Monument, som til alle Tider vil minde om det Heltemod, hvormed den danske Soldat forsvarede sig imod de to Stormagter, som nu den halve Verden var mere end fire Aar om at besejre.

26. Juli 1919. p. t. Stenderupstrand.

Nu er vi igen paa de elskede Steder, hvor vi nu efter saa mange Aar atter nyder en Sommerferie. Var i den gamle Kirke og hørte Provst *Bjerre*. Han talte saa smukt og inderligt, som jeg aldrig har hørt nogen Præst tale. Noget gjorde vel min egen Stemning. Jeg har vist *Titte*, hvor Preusserne i 64 havde deres Batterier paa Stenderuphage — de Batterier, som *Bruder* og jeg saa dem kaste — og jeg har vist *Titte* det Træ, hvori jeg skrev mit Navn som Dreng. Vi har det godt vi to sammen — saa godt, som to Mennesker kan have det, og vi synes Jorden er skøn, og Livet er skønt.

4. December 1919. Søllerød.

Nu er den Time og Tid kommet, da Danmark kan genforenes med sine tabte Brødre. Gid da den samme Aand, den samme dybe Medfølelse maa fylde alle Danske og vort Folk, som fyldte alle Danske ved den sørgelige Fred i 64.

I 55 Aar har Sønderjyderne kæmpet og lidt under Fremmedherredømmet — og vi kunde, om vi selv havde villet det, nu have faaet dem alle tilbage.

5. December 1919. Søllerød.

En Flyvemaskine strøg i Dag ganske tæt ned over Søllerød Sø. Mærkeligt, naar jeg sidder og tænker paa gamle Dage — med al den Tids Stilhed. Naa, enhver Tid har sin Charme, og det gode er, at de fleste Mennesker synes bedst om den Tid, i hvilken de lever. Dog kan man, naar man er blevet gammel, ogsaa stundom længes efter den fredelige Ro fra ens Barndoms Dage og ønske lidt af Nutidens rastløse Kampe — baade for Tilværelsen, men ogsaa i politisk Henseende — afløst af Fædrenes jævne og sindigt overvejende Færd.

1922—1924—1925

KEJSERINDE DAGMAR FORTÆLLER OM VERDENSKRIGENS UDBRUD — OM SIN REJSE GENNEM TYSKLAND — KEJSERINDENS SYN PAA FINLAND BOLSCHEVIKERNES UNDERSØGELSE AF KEJSERINDENS PRIVATE GEMMER I HENDES SOVEVÆRELSE PAA KRIM

12. August 1922. Kappelen.

Var i Gaar i Slesvig — den ligner en By i Forfald, med menneskетomme Gader og et uddødt Hotel. Gottorp Slot er frygtelig ramponeret. Ikke en Uniform ser man paa Gaderne. Der ligger to Eskadroner endnu paa Slottet, men de er degraderede fra tidligere flotte, lyseblaa Husarer til Graajakker. Vi sad bag Springvandet bag Slottet, hvor Springvandet i gamle Dage kunde strømme ned ad et stort Trappeparti med Søuhyrer, og vi talte om min Barndom her med den kære gamle *Bedstefar*. Har forresten lige gennemgaaet alle hans Breve inden min Sommerrejse. Det kostede engang imellem en lille, vemodig Taare, men var mig alligevel til Sjælefryd, fordi de viser mig med fornyet Styrke, hvilken Bedstefar han var. Hans gamle Breve er jeg glad for at eje — opfyldte som de er af Kærlighed til mig og mine nu længst afdøde Gamle.

Selv bliver man efterhaanden ogsaa gammel — med store, gifte Børn og Børnebørn — selv en gammel Bedstefar.

11. Juli 1924. Søllerød.

Jeg besøgte i Dag Kejserinde *Dagmar* paa Hvidøre og traf der Hertuginde *Thyra* af Cumberland og Kejserindens Datter, Storfyrstinde *Olga, Hertuginden af Cumberland* var kommet for

et Par Dage siden efter i 11 Aar ikke at have været i Danmark. Hun er blevet meget ældet og saa medtaget og bedrøvet ud. Hun er kørt herop i Bil fra Schwerin, hvor hun havde besøgt *Storhertugens*. Man kommer hurtigt frem nu om Dage. *Kejserinden*, hos hvem jeg opholdt mig en Time, havde lige haft Besøg af Kronprinsen og Kronprinsessen af Sverige og den sidstes Moder. De kørte, ligesom jeg kom. *Kejserinden* var som altid overmaade elskværdig og fortalte, at hun havde tænkt meget paa mig ved nu atter at læse mine Bøger, som jeg bragte hende ved mit sidste Besøg, fordi hun havde sagt til mig, at hun saa gerne vilde have dem igen — de, hun fik af mig i sin Tid, laa nu i Rusland — og dem ser hun naturligvis aldrig mere. Hun fortalte meget interessant om sin Rejse hjem til Rusland fra Danmark, lige ved Verdenskrigens Udbrud. »I Berlin — maatte vi desværre standse,« sagde hun. »Pøblen paa Banegaarden var saa uforskammet imod mig. Der var en Stimmel om Kejsertoget, og man spyttede endog paa min Vogn. Det var blevet meldt mig, at Kejser *Wilhelm* vilde gøre mig sin Opvartning — men han kom ikke. Min Hofchef havde allerede trukket de hvide Handsker paa for at modtage Kejseren. Hvad jeg skulde jeg have talt med ham om? Derimod kom der en Hofembedsmand for at komplimentere mig fra Kejseren. Man meddelte mig kort og godt, at det var umuligt for mig at komme over den russiske Grænse, da Rusland havde erklæret Tyskland Krig. Jeg svarede ham »Dąss ist Lüge — Sie haben den Krieg erklärt«. Han hævdede, at jeg maatte rejse hjem over Danmark, Sverige eller Holland; men jeg sagde: Nej — jeg kører videre over Grænsen. Han bemærkede hertil, at det var umuligt, idet Broer og Forbindelser var sprængt. Saa gaar jeg over, svarede jeg. Men det er umuligt, sagde han, da der ingen Passage tillades. Saa maatte jeg jo vende om og køre tilbage til Danmark. Han takkede mig for min gnadige Empfangen, hvortil jeg svarede, at den var aldeles ikke gnädig. I København boede jeg saa to Dage, hvorefter jeg tog over Sverige — helt op til Tromsø og videre ind i Finland. Her blev jeg modtaget med overstrømmende Elsk-

værdighed, og rundt om paa de finske Stationer, hvor Toget holdt, var der mødt mange Mennesker, der hyldede mig med Sang og Musik. Jeg spurgte, hvorfor de kun spillede russiske Sange og ikke deres egne finske. — Det er forbudt af Myndighederne, svarede man mig. De var saa bedrøvede derover, at nogle af dem, kan De tænke Dem, græd af Sorg. Hvilken Dumhed at forbyde dem det, — men saadanne Dumheder har Myndighederne gjort sig skyldige i mange Gange i det stakkels, kære Finland — som jeg altid har elsket«.

Kejserinden var oprørt over Bolschevikernes Hærgen, og hun fortalte bittert om den russiske Kirke, som de nu vil forsøge at tage fra den herværende lille russiske Koloni.

Om Bolschevikernes Behandling af hende, mens hun var paa Krim fortalte hun meget. En Morgen var hun blevet vækket af sin Søvn ved, at en Marineofficer og to Matroser med opplantede Bajonetter uden videre marcherede ind i hendes Sovekammer og befalede hende at staa op. Hun svarede, at det ikke kunde falde hende ind, saa længe de opholdt sig i Værelset; men da hun ikke maatte overlades til sig selv uden Opsyn — de var bange for, at hun skulde skjule Papirer eller lignende, sendte de »en væmmelig Kælling« ind for at passe paa hende. »Kællingen stillede sig op og gloede paa mig, men jeg sagde: Jeg staar ikke ud af Sengen, førend De vender Ryggen til. Det gjorde hun saa; men ikke saa snart havde jeg faaet en Smule Klæder paa mig, før hun ryddede Sengen, smed Sengeklæderne paa Gulvet og gav det hele en grundig Undersøgelse. Hun fandt selvfølgelig intet. Hun kaldte nu Officeren ind, og denne udbad sig straks Nøglen til mit Skrivebord, som han fik, hvorpaa han aabnede Bordet og bemægtigede sig alle deri værende Breve fra mine Børn og andre Kære. Alle mine Breve, der laa der indbundne aarevis med Silkebaand omkring. Jeg fik dem aldrig igen. Da jeg udtalte min Forundring over, at en af vore egne Marineofficerer lod sig anvende til sligt, svarede han mig blot: Lad være med at gøre mig det vanskeligere. Jeg spurgte ham, om han syntes, jeg hellere skulde sige ham en Kompliment.«

Da jeg spurgte *Kejserinden,* om hun da ikke havde været bange, svarede hun mig med sin dybe Stemme: »Bange — jeg har aldrig været bange«.

Kejserinden lovede mig ved Afskeden at besøge mig og *Titte* paa Mathildehus sammen med *Hertuginden af Cumberland.*

21. Februar 1925. Søllerød.

Vi er meget ene nu, *Titte* og jeg — men lykkelige over vort yndige Hjem. Jeg sidder, medens jeg skriver, og kigger af og til ud ad Vinduet — ud paa den solbeskinnede Søllerød Sø, og fyldes med Barndomsminder og med Tak, fordi vi er saa lykkelige. Den elskede *Mor* vilde have glædet sig ved vort Hjem her. Imellem i mine Drømme mødes hun og jeg paa Vejen her uden for Huset. Det er en yndig Drøm, som jeg, naar jeg vaagner, saa gerne vil fortsætte, men det lykkes kun sjældent.

Jeg tager ikke meget til Byen — man bliver jo lidt sær med Aarene, og det er mig saa vanskeligt at løsrive mig fra Hjemmet. Her er saa skønt — Erantis har længe blomstret, saavelsom Vintergække og Primulaer, de smaa røde har vi plukket lige fra Juleaften, det har jeg aldrig oplevet.

21. Marts 1925. Søllerød.

Min Fødselsdag forleden her fejredes i Stilhed. Jeg sætter ikke Pris paa Gratulanter den Dag. Glædedes ved et Telegram fra *Kejserinden* og Hertuginde *Thyra af Cumberland.*

For Resten ligner jeg *Far* i det Punkt ikke at kunne lide at blive festet for.

Vi har først drukket Chokolade nu i Aften i Stedet for den sædvanlige The, — da vi jo nu desværre ikke har den lille *Beauty* mere, gør vi os ingen Samvittighed ved at opsætte Nydelsen saa længe. Den fik altid to svingende Kopper med Kager til. Det var dens største Nydelse — dernæst kom Øllebrød, en mærkelig Hund. Vi ser saa ofte med Vemod paa dens tomme Plads og savner den ved de Hundrede Lejligheder. Hvor kan man komme til at holde meget af saadan en gammel, trofast Hund.

1926—1928—1929—1931—1932

DE SIDSTE DAGE PAA MATHILDEHUS
DEN SIDSTE FEST
80 AARS FØDSELSDAG OG GULDBRYLLUP

21. Februar 1926. Søllerød.

Jeg ordner i denne Tid gamle Breve og har iblandt *Bedstefars* fundet mange, der har bragt Taarerne frem i mine Øjne. Der vækkes saa mange Erindringer ved Gennemlæsningen af gamle Breve — baade sørgelige og glædelige, og man har godt af begge Dele.

A propos Post og Breve. Har allerede i Dag maattet skrive Brev til *Marie,* da der ikke gaar Søndagspost ud — omtrent som Postforbindelsen i 1860, og det samtidigt med, at jeg nu kan sidde i min Stue og høre Musik og Sang, som i samme Øjeblik udføres i Stockholm, London eller Paris. Hvor er det mærkeligt, at Tonebølgerne kan bryde sig Vej gennem alle Hindringer, der maa møde dem saa tæt ved Jordens Overflade. I Aften har jeg saaledes været til »Lykkebarnet«, medens jeg med min lille Pibe i Munden har siddet i min gamle, røde Stol.

15. Oktober 1928. Søllerød.

Til Messe for den elskelige afdøde *Kejserinde* paa Hvidøre. Skøn i Døden som i Livet. Lagde mine og *Tittes* Blomster paa *Kejserindens* Kiste.

16. Marts 1929. Søllerød.

Min Fødselsdag blev en smuk og glad Dag, med Masser af Breve og Blomster. Jeg kan ikke være taknemmelig nok, fordi

jeg har det saa godt i alle Maader, baade legemligt og aandeligt, som en Mand i min Alder kan have det.

Den 7. April skal *Emils* yngste Barn konfirmeres — hvor Tiden dog gaar.

Har været henne og stemme i Dag — trods trætte, svage, gamle Ben — men een eneste Stemme mere eller mindre kan dog betyde saa meget.

Fik Brev fra *Marie*. Hendes Breve aander saa megen dyb og sand Kærlighed. Jeg er saa træt i disse Dage, at jeg maa holde mig godt fast i Trappegelænderet, naar jeg gaar oven paa — og i lange Tider har jeg ikke været i Luften, da jeg grumme nødig vil udsætte mig for en Lungebetændelse. Ellers kan jeg ikke klage over Helbredet. Tænk hvor mange Aar *Bedstefar* var syg, og nu er jeg ældre end han, da han flyttede til *Stenderup Strand*. Og *Far*, han var kun et halvt Aar ældre, end jeg nu er, da han døde. Nej, jeg maa være taknemmelig, og bliver nok snart helt den gamle igen. Skavanker følger med Alderen, og een Gang skal man jo dø. Jeg er ikke bange for Døden, ved Tanken om alle de Elskede, man maa haabe saa sikkert at mødes med paany, under lykkeligere og lysere Forhold end her paa Jorden. Jesus har jo lovet os det og ofret sig selv for alle Synderes Skyld og sagt os, at Gud er en god og kærlig Fader for enhver, der angrer og tror paa ham og Sønnen.

11. Juni 1931. Søllerød.

Kongen har vist mig den største Deltagelse under min haarde og lange Sygdom. Jævnlig har han redet her ud for at spørge til mig. Forleden kom han i Vogn for at kunne komme ind til mig. Han sad her en Time. Forleden sendte han Prins *Knud* her over med det sidste Billede af sig selv — et stort og smukt Billede.

Endnu er jeg frygtelig træt. Benene ryster under mig, og jeg maa gaa med korte, langsomme Skridt — som en *virkelig* gammel Kammerherre. Sygdommen har taget et godt Tag i mig, og det er første Gang i mit Liv, at jeg har haft Sygeplejerske,

endog i en hel Maaned. Hun var et sødt Menneske, Frk. *Bo,* pæn og ung, og hun var mig til stor Hjælp.

21. Februar 1932. Søllerød.

Saa uhyre mange Aar har jeg jo ikke Lov at vente mig at have tilbage, men jeg er ikke bange for Døden — men længes heller ikke efter den. Er lykkelig for vort yndige Hjem, for min *Titte* og vore gode Drenge. Bare jeg ikke var saa træt. Naar blot Aanden maa holde, som den gjorde hos min elskede, gamle *Mor* lige til det sidste, saa vil jeg dog ogsaa have opnaaet det vigtigste. Glæder mig stadig over min Radio — en storartet Opfindelse for gamle og ensomme Mennesker. Den bringer mig ofte Minder ved at spille »Den hvide Dame«, Schuberts Melodier, jeg husker fra de gamle Dage paa Stenderup Strand. I Tanken ser jeg *Mor* og *Marie* sidde ved Klaveret. Jeg sidder med lukkede Øjne og føler stundom en Taare klemme sig frem. Jeg hører *Marie* — ogsaa i Tankerne — synge »Robert, Robert toi que jaime«, og jeg hører de andre klappe i Hænderne, og jeg ser Kammerherre *Heltzen* elegant komme frem til Flygelet og overrække *Mor* en Rose. Ja, dejligt, velsignet er det at have gode, lyse Minder at leve paa.

23. Marts 1932. Søllerød.

Det var en yndig Dag — min 80 Aars Fødselsdag forleden. Da jeg kom ned om Morgenen, laa der Breve til mig fra *Kongen,* Prinsesse *Thyra,* Prins *Harald* og Prins *Gustav* og Telegrammer fra Prins *Valdemar* og Prins *Georg.* I det hele er jeg blevet overvældet med Breve og Telegrammer, og Stuerne er efterhaanden forvandlet til hele Haver, bugnende af Blomster. Det er mig naturligvis en stor Glæde at faa saa mange Beviser paa Venskab — men det kan jo for en Mand i saa høj en Alder ogsaa minde ham lidt om en snarlig Begravelse.

Vi havde en fin Middag med alle vore Børn og gode Venner fra den gamle Garde. En nydelig Fest og en nydelig Stemning.

Middagen var »ikke prunkende, men net«, som en vis Personlighed har ytret sig, da han havde malet sin Hale spinatgrøn. Naa, man bliver da ogsaa kun een Gang i sit Liv 80 Aar. Jeg er træt og bevæger mig nu med en til Alderen svarende værdig Langsomhed.

EFTERSKRIFT

Og saa fik vi endnu en Fest paa *Mathildehus* — den største af dem alle — Guldbryllupsfesten den 26. Februar 1933. *Deres Majestæter* hædrede *Far* og *Mor* ved personligt at møde som Gratulanter. Prins *Harald*, Prinsesse *Thyra* og Gardens Chef, Repræsentanter for Garderforeningen glædede dem ved at give Møde, og ved Middagen sluttede de gamle Gardeofficerer fra Fars egen Tid en Ring af kære, kendte Ansigter om Bordet. Et nyt Blad i Slægtens store Billedbog blev vendt den Dag — et Mindeblad med brogede og stærke Farver. I Midten *Far* og *Mor* — *Mor* med de gyldne Aks i Haaret — og rundt om dem en Krans af Navne, Vennenavne, mejslet dybt, og klare, som da de blev skrevet for første Gang for nu en Menneskealder siden. Mange af de Venner, der gennem de forløbne Aar har været knyttet nær til dette Hus, er borte — men ingen glemte — alle staar de opført i Mindets gyldne Bog — alle er de som Blade i Kransen, der aldrig visner, saa længe vi Sønner lever.

Paa Guldbryllupsdagen takkede vi Sønner *Far* for, hvad han havde betydet for os og vort Hjem — og nu, da *Far* ikke er mere, takker vi ham paany i Tanken. Vi har haft den sjældne Lykke at have vort Barndomshjem, med baade *Far* og *Mor* i Stuen, i et Aaremaal, der kun er de færreste beskaaret. Hvad det egentlig betyder, forstaar vi maaske først nu, hvor *Far* er borte.

En lykkelig Stjerne har straalet over det Hjem, *Far* skabte — og Genskinnet af denne Lykkestjerne har kastet sit Skær over hans Sønners Liv — og ingen graa og sorte Skyer kan, selv om de vil dække Fremtidshimlen, fordunkle Skinnet fra Hjemmets

Stjerne. Vi ved, og vi vil altid vide, at over Skyerne staar Stjernen fra Barndomshjemmet — Lyset fra *Fars* og *Mors* Stue — og det takker vi Sønner for i hver en Tanke, hvormed vi nu mindes ham, og vi takker ham for, at Barndomshjemmets Navn er blevet indskrevet i vore Hjerters inderste Dyb med uudslettelige Bogstaver.

Mange Mennesker spiller et sælsomt Spil om Lykken og taber. Jeg tænker paa Fortællingen om to Mennesker, der løb legende langs en Bæk — snart paa den ene, snart paa den anden Bred. Det begyndte i Leg — de sprang fra Bred til Bred — men Bækken voksede, den blev bredere — men de saa det ikke. Afstanden blev større — og den var nu en brusende Flod — men de saa det stadig ikke. Til sidst var Afstanden saa stor, at de end ikke fattede Meningen af hinandens Ord. Forbi.

Bækken skilte aldrig *Far* og *Mor*. — Ingen Flods Brusen overdøvede deres Stemmer. De forstod hinanden og hørte hinanden i halvtredsindstyve Aar. Den 1ste Februar 1934 døde *Far* — han sov stille hen i den Død, han ikke frygtede, og i den faste Tro at mødes med dem, han elskede. Hans Konge fulgte hans Kiste, og Gardens Fane sænkedes over den gamle Garders Grav. Og hans Ansigt er vendt mod Barndomshjemmet i Øverød, dér, hvor han gravede sin første lille Have, — og naar Klokkerne fra Taarnet paa Søllerød Kirke ringer Solen ned, saa bringer de ham Bud og Hilsen fra de gamle, gamle Dage.

Willie Bodenhoff.

NAVNEREGISTER

Aage. Prins. Side 126.

Abrahamsen, H. Overkirurg, Dr. med., Overlæge i Lazaretlejren ved Hald i 1917—18. Side 141, 142.

Ackermann, Emil. Senere Kommandørkaptajn i Marinen. Side 50, 53, 115.

Ahlefeldt, Agnes. Comtesse. Side 17.

Ahlmann, Wilhelmine. Frue. Gift med Herredsfoged A. i Fredericia. Side 100.

Albert. Konge af Belgien. Side 138.

Alexandra. Russisk Storfyrstinde, gift 1889 med Storfyrst Paul, Søn af Kejser Alexander d. II. Hun var en Datter af Kong Georg den 1ste af Grækenland og Dronning Olga af Grækenland, der var født russisk Storfyrstinde og Moder til Storfyrstinde Maria, der skrev »Bogen om mit Liv«, i hvilken Storfyrstinde Alexandras Død omtales. Side 43.

Alexander d. Anden. Russisk Kejser. Blev myrdet 1881. Efterfulgtes af Kejser Alexander d. Tredie, der var gift med Christian den Niendes Datter, Prinsesse Dagmar. Side 120.

Alexander den Tredie. * 1845, † 1894. Kejser af Rusland. Æresoberst i Livgarden. Gift med Christian d. Niendes Datter, Prinsesse Dagmar. Side 24, 44, 45, 48, 55, 56, 57, 62, 120.

Alexandra. * 1844, † 1925. Dronning af England. Datter af Christian d. Niende. Side 58, 74, 90, 101.

Alexandrine. * 1879. Prinsesse, nu Dronning af Danmark. Side 98, 102, 106, 119, 120, 125.

Anna. Prinsesse af Prøjsen. Gift med Prins Frederik af Hessen. Side 126.

Arendrup, Albert. Gardeofficer. Senere Generalmajor og Kammerherre. Side 16, 17, 19, 88, 94, 115, 124, 138.

Arendrup. Generalinde. Gift med General Albert A. Side 118.

Arntzen, Carl Harald. Portugisisk Generalkonsul. Side 127.

Arntzen, Emil. Vinhandler og portugisisk Generalkonsul. Senere Etatsraad. Side 65.

Baggesen. Oberst. Kommandant i Fredericia i 1902. Side 96.
Bariattinski. Russisk Fyrste og Generalløjtnant. Side 69.
Bauditz, S. Forfatter. Side 103, 121, 127.
Beauty. Buldog og Husven igennem mange Aar. Side 116, 117, 125.
Berg, Chr. Minister. Side 33.
Bernburg. Hertug. Gift med Christian d. Niendes Søster, Prinsesse Frederikke. Omtalt i »Hofliv under trende Konger«. Side 126.
Bernhard, Sarah. Fransk Skuespillerinde. Side 38.
Bjerre. Provst i Stenderup 1919. Side 148.
Bjerregaard. Kaptajn i 1864. Om hans ulykkelige Skæbne handler E. Bodenhoffs »Dømt til Døden«. Side 146.
Blixen-Finecke, A. Baron. Gardeofficer. Senere Kammerherre og Ejer af Hesselagergaard paa Fyen. Side 26, 44, 116, 119.
Block. Læge. Side 41.
Bluhme, E. Hofdame hos Arveprinsesse Caroline, senere hos Dronning Louise 1881—98 og ved Chr. d. 9.s Hof 1898—1906. Side 49.
Bo. Sygeplejerske. Side 155.
Bodenhoff, Elise. Datter af General v. Müller, der er kendt fra en Række af Kamhr. E. Bodenhoffs Bøger, bl. a. »Svundne Tider«, »Hofliv under trende Konger«, »Kongesorger« og »Den gamle General«. I »Et lykkeligt Hjem« har E. B. offentliggjort sin Moder Elise B.s Breve til sin Far General M. Side 17, 28, 33, 36, 43, 45, 54, 57, 59, 65, 67, 68, 74, 76, 77, 82, 89, 92, 93, 94, 95, 99, 105, 108, 109, 112, 114, 119, 120, 122, 124, 152, 155.
Bodenhoff, Emil. Kamhr. E. B.s ældste Søn. Kontorchef i D. F. D. S. Side 31, 41, 50, 72, 76, 77, 83, 95, 121, 138.
Bodenhoff, Emil. Kammerherre, Overførster. Søn af Major i Husarerne B. Gift med Elise B., f. v. Müller, Datter af General v. Müller. Side 17, 25, 26, 27, 28, 33, 50, 57, 65, 66, 67, 68, 81, 82, 91, 99, 105, 112, 114, 119, 120, 124, 128, 152, 154.
Bodenhoff, Ferdinand. (Bruder). Kamhr. E. B.s ældre Broder. I sine ganske unge Aar gik F. B. til Koffardis, hvor han bl. a. sejlede paa Kinakysten. Senere blev han Ejer af Træmassefabrikkerne Klostermølle og Vilholdt i Jylland. Han var gift med Laura Smith, Datter af Stationsforstander S. i Hinnerup. — Bruder er ofte omtalt i »Den gamle General« i »Et lykkeligt Hjem« og i »Mellem Venner og Fjender«. Side 11, 64, 65, 66, 77, 82, 91, 93, 95, 97, 103, 106, 107, 111, 112, 114, 115, 120, 121, 122, 125, 131, 135, 137, 148.
Bodenhoff, Ferdinand. Søn af Fabrikant F. B. Senere Adjutant hos H. M. Kong Christian den Tiende. Oberstløjtnant. Side 131.
Bodenhoff, Ib. Ældste Søn af Kontorchef Emil B. Side 138.

Bodenhoff, Jutta. Datter af Premiermajor i Husarerne R. v. B. og en Søster til Kammerherre, Overførster Emil B. Side 120.

Bodenhoff, Laura, f. Smith. Gift med Fabrikant Ferdinand Bodenhoff paa Klostermølle (Bruder). Side 106, 107, 114.

Bodenhoff, Mathilde (Titte), f. Mønster. Gift med Kamhr. E. B. Side 21, 22, 24, 25, 26, 28, 30, 31, 33, 34, 37, 39, 40, 41, 42, 46, 49, 50, 53, 54, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 74, 82, 89, 90, 91, 95, 97, 98, 100, 102, 104, 105, 106, 112, 114, 115, 116, 119, 120, 121, 122, 134, 135, 137, 146, 148, 152, 155.

Bodenhoff, Max. Næstældste Søn af Kamhr. E. B. Grosserer i København. Side 50, 53, 56, 95, 96, 98, 123, 127, 134.

Bodenhoff, Willie. Yngste Søn af Kamhr. E. B. Fuldmægtig i Udenrigsministeriet. Side 63, 66, 68, 95, 96, 98, 99, 102, 112, 134, 135, 136.

Brandt, Jacob. Direktør i D. F. D. S. Hans Moder var f. Bodenhoff, en Datter af Premiermajor R. Bodenhoff i Gardehusarerne. Side 122.

Bruun, Daniel. Forfatter. Side 93.

Bünau, v. Grevinde. Hofdame hos Hertuginden af Cumberland. Side 59.

Carl. Prins. * 1872. Fra 1905 Konge af Norge. Side 63, 100, 108.

Carlos. Konge af Portugal. Blev myrdet i 1910. Side 30.

Caroline Amalie. Enkedronning. Christian d. Ottendes Dronning. Side 19, 20, 64.

Caroline. Arveprinsesse. Enke efter Arveprins Ferdinand. En stor Del af hendes Breve er offentliggjort i »Den gamle General«. Side 19, 20, 21, 126.

Carstensen, Ivan. Gardeofficer. Senere Oberst. Side 85.

Castenskiold, L. Hofchef hos Dronning Louise. Senere Gehejmekonferensraad, Ordensskatmester og Kammerherre. Side 49, 52, 60, 87, 116.

Castenskiold. Hofdame. Side 102, 120.

Charling. Borgmester i Fredericia 1902. Side 101.

Christensen-Stadil, I. C. Krigsminister. Politiker. Side 105, 127.

Christian, Prins. * 1870. Vor nuværende Konge. Side 23, 44, 46, 54, 73, 98, 102, 103, 104, 106, 117, 119, 120, 121, 123, 125, 128, 130, 134, 138, 143, 144, 154.

Christian d. Niende. * 1818, † 29. Jan. 1906. Side 15, 17, 21, 24, 28, 29, 33, 44, 45, 48, 51, 52, 54, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 71, 73, 74, 75, 76, 83, 87, 88, 92, 97, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 126, 139.

Clausen, Julius. Forfatter. Se Indledningen.

Cook, Fr. Dr. Side 121, 127.

Dagmar. * 1847 † 1928. Kejserinde af Rusland. Gift med Alexander den Tredie. Side 24, 44, 45, 55, 57, 58, 61, 62, 68, 69, 83, 90, 94, 95, 97, 101, 108, 109, 114, 115, 120, 126, 149, 150, 151, 152, 153.

Danner, Louise, født Rasmussen. Viet til venstre Haand til Frederik den Syvende, udnævnt til Grevinde. Side 33, 130.

Daskoff. Russisk Oberst. Side 83.

Deurs van, Marie, født Bodenhoff. Datter af Kamhr., Overførster Emil B. Var gift med Godsejer Harald v. Deurs, Søn af Kamhr. v. D. til Frydendal. Harald v. D. ejede i mange Aar Glentholm, nu Ry Mølle. Side 33, 82, 88, 93, 94, 98, 99, 112, 114, 115, 122, 124, 146, 153, 154, 155.

Dinesen Jacob. Jægermester. Side 16, 17.

Dinesen, Thyra. Datter af Jægermester Dinesen. Blev senere gift med Legationsraad Engelsted. Side 118.

Dommens Dag. En af Professor Carl Larsen skrevet og i sin Tid meget omtalt Bog, hvis Handling er et tænkt Overfald paa København. Side 133.

Dorti. Tjente gennem mere end en Menneskealder hos Kammerherre, Overførster Emil Bodenhoff. Først paa Jønneval i Norge, hvor Dorti var født. Senere paa Stenderupstrand. Hun blev gift med en Strandkontrollør Gyllesen og endte som Kammerraadinde. Hun er ofte omtalt i »Et lykkeligt Hjem« og i »Imellem Venner og Fjender«. Side 103.

Dreyer. Amtmand i Skanderborg. Kammerherre. Side 100.

Dreyfus. Fransk Officer. Blev i Halvfemserne dømt til Degradation og Forvisning til Djævleøen. Fik senere fuld Æresoprejsning. Død 1935. Side 73.

Egelund, (Prins Gustavs nuværende Ejendom) var i sin Tid Overførsterbolig. Her boede Kammerherre, Overførster Emil Bodenhoff de sidste Aar, han gjorde Tjeneste. Side 28, 30, 116.

Engelsted, Thyra, Legationsraadinde, f. Dinesen, Datter af Jægerm. D. Side 118.

L'Escailles, de. Hofdame hos Kejserinde Dagmar. Side 55, 56, 83.

Estrup. Frue. Gift med Excellencen Estrup. Side 58.

Falkenberg. Statsskovrider paa Stenderupstrand i 1902. Side 97.

Falkenstein, von Vogel. Prøjsisk General i 1864, kaldet »Jyllands Bøddel. Side 103.

Ferdinand. Arveprins. Gift med Frederik d. Sjettes Datter, Prinsesse Caroline. Side 27.

Fogh. Mange Aar Provst ved Holmens Kirke. Biskop. Side 49.
Frandsen. Kaptajn i Fredericia. Senere Ejer af Bernstorff Hovmarksgaard. Side 101.
Frandsen. Statsskovrider. Side 101.
Frankenstein, de. Østrigsk Ministerfrue i København 1881. Side 19.
Frantz. Storhertug af Mecklenburg. Dronning Alexandrines Broder. Side 125.
Frederik den Syvende. † 1863. Side 27, 33, 95, 130.
Frederik den Ottende. * 1843, † 13. Maj 1912. Side 17, 19, 23, 25, 28, 48, 61, 108, 113, 115, 119, 120, 123.
Frederik. Prins. * 1899. Den nuværende Kronprins. Side 98.
Frederik af Hessen. Prins. Gift med Prinsesse Anna. Side 126.
Friederich Carl af Hessen. Prins. Side 59.
Friederich Carl. Prins. Prøjsisk General i 1864. Side 78.
Frijs. Greve. Senere Staldmester hos H. M. Kongen og Kammerherre. Side 119.

Gähler. Amtsforvalter i Nordborg paa Als. Blev i 1864 fordrevet af Prøjserne. Han var den sidste mandlige Efterkommer af den under Struensee saa omtalte Gählerske Slægt. Side 21, 71.
Gardie, de la. Grevinde. Side 17.
Georg den Første. * 1845. Konge af Grækenland. Christian den Niendes Søn. Myrdet i Saloniki 18. Marts 1913. Gift med Storfyrstinde Olga af Rusland, en Kusine til Kejser Alexander d. III. Side 17, 74, 75, 76.
Georg. * 1869. Gift med Prinsesse Marie Boneparte. Prins af Grækenland og Danmark. Søn af Kong Georg den 1ste. Side 51, 56, 71, 72, 155.
Gersdorff, v. Baron. Gardeofficer. Side 26, 48.
Gierseng. Oberst. Kommandant for Krigsfangelejren i Hald. Side 140.
Glæsel. Læge i Aarhus. Side 13.
Gnagnoni von. Baron. Østrigsk Ritmester i Fangelejren ved Hald 1916. Side 140.
Gustav. Prins. * 1887. Søn af Kong Frederik d. Ottende. Side 155.
Gyldenkrone. Gardeofficer. Senere Oberstløjtnant. Side 85.

Haderup, V. Prof., Dr. med., Tandlæge. Side 66.
Hage, C. F. Gardeofficer. Senere Godsejer i Sverige. Side 85.
Hammerich, Kai. Senere Retspræsident. Side 53.
Hans. * 1825 † 1911. Prins af Glücksborg. Broder til Kong Christian den Niende. Side 17, 29, 52, 54, 57, 58, 69, 113, 123.

Hansen, Ida. Kunstnerinde. Udstillede paa Pariserudstillingen i Firserne. Side 37.

Hansen, Tage. Overlæge og Prof., Aarhus. Side 94.

Harald. Prins. * 1876. Søn af Kong Frederik den Ottende. Side 155.

Heath. Storfyrst Michael af Ruslands Lærer. Side 46, 47, 83.

Hedemann. Admiral. Side 51.

Hegermann-Lindencrone, Fr. Adjutant hos Christian den Niende. 1882—85. Senere General og Kammerherre. Var Brigadeadjutant i 1864. Side 24.

Heltzen. Stiftamtmand, Odense. Kammerherre. Side 82, 155.

Hemmingsen. Oberstløjtnant. Chef for 27. Batt. i Fredericia i 1902. Side 96. 101.

Hildebrandt. Overlæge i Hæren. Senere Etatsraad. Side 103.

Holten, Jeanne. Frk. Datter af General Holten, senere gift med Kammerjunker Lindholm. Side 118.

Hviid Nielsen. Præst ved Garnisons Kirke. Side 112.

Høyer-Møller. Feltpræst i 1864. Side 78.

Ingeborg. Prinsesse. * 1878. Datter af Frederik den Ottende. 1897 gift med Prins Carl af Sverige. — Moder til Kronprinsessen af Norge og Dronningen af Belgien. Side 62.

Irminger. Admiral. Side 60.

Irminger. Statsskovrider, senere Hofjægermester. Søn af Admiral I. Side 112.

Jean. Fransk Prins. Broder til Prinsesse Marie. Dansk Gardeofficer. Side 83, 121.

Jensen, Soya. Akvarelmaler. Side 109.

Jessen, von. Redaktør. Side 116.

Juel. General. Omtalt i »Den gamle General«. Side 100.

Juel. Kammerherre. Ejer af Hverringe paa Fyen. Side 130.

Juel, Carl. Gardeofficer. Senere Hofmarchal hos Kong Christian den Tiende. Kammerherre. Side 54, 116.

Jules. »Kaptajn«, Luftskipper. Steg i Halvfemserne op i Tivoli med Ballon. Side 32.

Jønneval i Norge. En Ejendom under Fossum, hvor Jagtjunker Emil Bodenhoff, senere Kamhr. og Overførster, gjorde Tjeneste som Forstmand paa Statholder Løvenskiolds Gods. Fra Jønneval er Elise Bodenhoffs Breve, der offentliggjordes i »Et lykkeligt Hjem«, skrevet til hendes Far, General v. Müller. Alle Elise B.s Børn er født paa Jønneval. Side 94.

Kauffmann, Axel. Oberst, Kammerherre. Side 116.
Kielmannsegg. Greve. General. Hofchef hos Hertuginden af Cumberland. Side 47.
Klostermølle. Fabrikant Ferdinand Bodenhoffs Ejendom i Jylland. Side 53. 64, 65, 68, 72, 84, 106.
Knollys. Engelsk Hofdame. Side 43.
Knud. Prins. * 1900. Søn af Kong Christian d. Tiende. Side 98, 154.
Knudsen. Apotheker i Fredericia i 1902. Side 101.
Knudsen. Pastor emeritus. Vammen ved Viborg. Forfatter. Side 127.
Knuth, Eigil. Greve. Gardeofficer. Side 54, 85, 88.
Konstantin. Kronprins af Grækenland. Senere Konge. * 1868, † 1923. Gift med Kejser Wilhelms Søster. Side 59.
Krabbe. Politiker. Side 90.
Kranold. Generalmajor. Side 102.
Krieger, V. Gardeofficer. Senere Kammerherre og Ejer af Estruplund. Side 24, 84.
Kutozoff. Russisk Hofdame. Side 69.

Lembcke, E. Adjutant hos Christian den Niende. Senere Generalløjtnant og Kammerherre. Side 26, 69, 119.
Lemvigh, Ebba. Datter af Generalmajor, Kammerherre L. Indledningen.
Lemvigh. Generalmajor og Kammerherre. Side 92, 102, 119.
Lindholm, W. Oberst, Kammerherre. Side 48.
Louise. * 1851, † 1926. Kronprinsesse, senere Dronning. Frederik den Ottendes Gemalinde. Side 17, 18, 20, 23, 48, 50, 51, 56, 113, 119, 120.
Louise. Prinsesse. Senere gift med Hertugen af Schaumburg-Lippe. Datter af Frederik den Ottende. Side 50, 56, 113.
Louisenhøj. General v. Müllers Ejendom ved Aarhus, hvor Kamhr. E. Bodenhoff og hans Broder Ferdinand B. tilbragte en Del af deres Barndom, bl. a. under Krigen 1864. Denne Periode er omtalt i »Svundne Tider« og »Mellem Venner og Fjender«. Side 11, 12, 102, 138.
Lonsdale, Walther. Dr. Fr. A. Cooks Sekretær. Side 121.
Louise. Christian den Niendes Dronning. * 1817, † 1898. Side 17, 18, 24, 28, 29, 44, 45, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 67, 69, 71, 73, 74, 75, 77, 108, 114.
Løvenfeldt. Oberst. Chef for Adjutantstaben. Kammerherre. Side 54.
Løvenskiold. Ejer af Fossum i Norge. Side 121.
Løvenskiold. Frkn. Døtre af Hofmarchal L. Side 17.

Malling, Mathilde. Frk. Side 118.
Madsen, K. M. Rigsdagsmand. Side 129.
Marie. Prinsesse. * 1865, † 1909. Gift med Prins Valdemar. Side 49, 51, 52, 58, 59, 64, 83, 110, 115, 121.
Mathildehus. Kammerherre E. Bodenhoffs Villa paa Søllerød Søvej. Side 116, 118, 133.
Maud. Prinsesse. * 1869. Senere Dronning af Norge. Side 63.
Michael. Russisk Storfyrste. Søn af Kejser Alexander den Tredie. Side 62, 83.
Mollerup. Forstander paa Holsteinsminde Opdragelsesanstalt. Side 104.
Moltke. Greve. Tysk General. Side 78.
Müller, Ferdinand (Onkel F.) faldt ved Fredericia i 1849. Han var en Søn af General v. M. og en Broder til Kammerherreinde Elise Bodenhoff. — Hans Breve fra Krigen er offentliggjort i Bogen »En Hverdagshistorie fra 1849«. Side 71, 128.
Müller, Gotholdt v. General. Her ofte omtalt som Bedstefar. Gift med Elise v. Gähler. Deres Datter Elise var gift med Kamhr., Overførster E. B. — General Müllers Breve er offentliggjort i »Den gamle General«, »Hofliv under trende Konger«, »Kongesorger«. Side 11, 17, 22, 27, 56, 64, 71, 78, 94, 95, 105, 112, 114, 118, 126, 130, 149, 153, 154.
Mønster, C. H. Vinhandler. Hans Datter Mathilde M. blev gift med Kamhr. E. Bodenhoff. Side 21, 112.
Mønster, Frue, født Waagepetersen. Gift med Vinhandler C. H. Mønster. Side 21.
Mønster, Mathilde (Titte). Datter af Vinhandler C. H. Mønster. Gift med Kamhr. Ernst Bodenhoff. Side 17.
Mørch. Læge i Slangerup. Side 53, 54.

Nansen, Betty. Skuespillerinde. Side 92.
Nicolai d. II. Kejser af Rusland. * 1868, † 1918. Søn af Alexander den Tredie og Kejserinde Dagmar. Blev myrdet af Bolchevikerne. Side 75, 109.
Nielsen. Biskop i Viborg. Side 87.
Nigger. Trofast lille Gravhund. Side 24, 49, 68.
Norup. Ritmester i Husarerne. Boede som afskediget i mange Aar i Øverød paa den Ejendom, der tidligere havde tilhørt General v. Müller. Side 127.
Nygaard. Husjomfru. Tjente i mange Aar hos Kammerherreinde Elise Bodenhoff. Side 109.

Nørregaard, Frue. Født Bodenhoff fra Bidstrup Parcelgaard. Moder til Sporvejsdirektør N. Hendes Barnebarn er Skuespillerinden Eva la Gallienne. Side 120.

Obolensky. Russisk Fyrstinde og Hofdame hos Kejserinde Dagmar. Side 43, 45.
Oertz, von. General. Kammerherre E. Bodenhoffs Oldefar. Side 105.
Olga. Russisk Storfyrstinde. * 1882. Kejserinde Dagmars Datter. (Bor nu i Danmark). Side 62, 83, 149.
Olga. Dronning af Grækenland. * 1851, † 1926. Gift med Kong Georg den Første. (Kejser Alexander den Tredies Kusine). Side 43, 76.
Oxholm, Oscar. Senere Overkammerherre. Side 43, 60, 69.
Oxholm. Hofdame hos Dronning Louise og Christian den Niende. Side 45, 55, 61.
Ozzerof. Russisk Hofdame hos Kejserinde Dagmar. Side 61, 83.

Petersen. Professor. Livlæge hos Kong Christian den Niende. Side 61.
Phillipsen. Begik i 1891 Mord og blev dømt til Døden. Kong Christian den Niende benaadede ham imidlertid, da Kongen ikke ønskede at underskrive en Dødsdom. Side 43.
Plat, du. General. Faldt ved Dybbøl i 1864. Side 147.
Plaun. Oberst. Deltog som ganske ung som Officer i Krigen 1864. Udmærkede sig ved Dybbøl. Side 41, 92.
Plum. Læge. Side 41.
Plum, N. M. Kgl. Agent. Indehaver af det Plumske Handelshus i Assens. Side 102.
Pontoppidan, Axel. Kaptajn i Livgarden. Indledningen.
Pontoppidan, Knud. Læge. Blev i Halvfemserne stærkt angrebet af Forfatterinden Amalie Skram i Bogen »Professor Jeronimus«. Side 66.
Pontoppidan. Oberst. Kammerherre. Side 119.
Polarstjernen. Russisk Kejserskib. Laa hver Sommer i en lang Aarrække paa Langelinie. Det er nu ødelagt af Bolchevikerne. Side 48.
Posse. Comtesse. Side 17.

Raaschou, Christian. Søn af Overlæge i Garden R. Side 112.
Rist. Oberst. Forfatter. Side 92.
Robespierre. Side 38.

Rosen. Major. Faldt ved Dybbøl i 1864. Side 147.
Rosenstand, Wilhelm. Portrætmaler. Side 92.
Rosenstand, Hilma. Datter af Kongens Kabinetssekretær R. Side 118.
Rothe, Willie. Ritmester i Gardehusarerne. Senere Kammerherre. Hofchef. Side 102.
Rovsing. Læge. Senere Professor. Side 41.
Rye. Oberst. Side 78.
Rørdam. Læge. Folketingsmand. Side 79.
Rørdam. Præst. Side 111.

Saabye, P. Senere Kommandør i Marinen. Side 79.
Sapoantzaky. Græsk Oberst og Hofchef. Side 59.
Saxdorff. Professor. Side 71.
Schandorph, Sophus. Forfatter. Side 32.
Schau. Major. Faldt ved Dybbøl 1864. Side 147.
Schaw. Dansk Advokat. Morderen Phillipsens Forsvarer. Side 43.
Scheller. Adjutant hos Christian den Niende. Senere Admiral. Side 62, 69, 120.
Schimmelmann. Grevinde. I sin Tid meget omtalt paa Grund af hendes store religiøse Møder i Københavns Kirker. Side 55, 64.
Schou, Jens. Professor. Side 67.
Schøller. Inspektør ved Frederiks Hospital. Side 41.
Skeel. Gardeofficer. Side 85.
Skibsted, A. Kammerherreinde. Side 118.
Skouenborg. Borgmester i Faaborg. Side 130.
Smidt. Præst. Deltog i Krigen 1864 som Officer og udviste stor Tapperhed paa Dybbøl. Side 78.
Sophie. Kronprinsesse af Grækenland. Født Prinsesse af Prøjsen 1870. Søster til Kejser Wilhelm. Side 59.
Steemann, von. Kammerherre. Amtmand i Ribe. Side 130, 131.
Stenderupstrand. Skovridergaard ved Kolding. Her boede Statsskovrider, Jagtjunker Emil Bodenhoff i en lang Aarrække, bl. a. under Krigen 1864. Stenderupstrand er omtalt i »Mellem Venner og Fjender«, der indeholder en Række Breve fra Fru Elise Bodenhoff til hendes Far General v. Müller, der dengang boede paa Louisenhøj ved Aarhus. Side 67, 68, 70, 81, 91, 94, 95, 97, 99, 111, 115, 124, 148, 154.
Stephanie. Født Prinsesse af Belgien. Østrigsk Ærkehertuginde. Enke efter den østrigske Tronfølger Rudolf, der begik Selvmord. Side 50, 51.
Studsgaard. Professor. Læge hos Kong Christian den Niende. Side 61.

Thomsen, Emma. Kgl. Skuespillerinde. Gift m. Admiral Fritz Thomsen. Side 92.

Thomsen, Fritz. Premierløjtnant i Marinen. Senere Admiral i den siamesiske Marine. Gift med Skuespillerinde, Fru Emma Thomsen. Side 12.

Thulstrup. Læge. Senere Redaktør af »Illustreret Tidende«. Side 72.

Thyra. Hertuginde af Cumberland. * 1853. Datter af Christian den Niende. Side 46, 47, 57, 74, 106, 149, 152.

Thyra. Prinsesse. * 1880. Datter af Frederik den Ottende. Side 51, 62, 63, 155.

Trampe. Gardeofficer. Greve. Side 54.

Trianglen. Villa ved Bernstorff, hvor Hoffets Herrer og Damer boede. Side 52, 61.

Valdemar. Prins. * 1858. Søn af Christian den Niende. Side 17, 19, 24, 29, 48, 49, 51, 56, 58, 69, 71, 72, 76, 110, 114, 126, 155.

Valeur, Carl. Borgmester. Senere Birkedommer. Side 78.

Vedel. Præst ved Søllerød Kirke. Side 114.

Vedel. Datter af Komponisten E. Hartmann. Pastorinde. Søllerød. Side 125.

Waagepetersen, C. H. G. Gardeofficer. Senere Oberstløjtnant og Kammerherre. Side 107, 108.

Wangenheim, von. Baronesse. Sygeplejerske i Fangelejren ved Hald 1916. Side 140.

Wedell. Baronesse. Side 17.

Wedel-Heinen, Amalie. Hofdame hos Enkedronning Louise. Side 17.

Wedell Wedellsborg. Kaptajn. Tjenstgørende i Hald Lejren. Side 140.

Wegener, C. T. Gardeofficer. Senere Oberstløjtnant. Billedhugger. Side 44, 116, 118.

Vilhelm. Prins af Glücksborg. * 1816, † 1893. Broder til Christian den Niende. Side 17, 29, 51, 52.

Wilhelm. Kejser af Tyskland. Side 101, 111, 113, 150.

Wind. Kammerherre. Dansk Gesandt i Berlin. Side 50.